

การติดตามการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของผู้ที่ย้ายจากพื้นที่ชุมชนใต้สะพานโชน 1
กรณีศึกษา ชุมชนประชาอุทิศ 76

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเคหพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาที่อยู่อาศัยและอสังหาริมทรัพย์ ภาควิชาเคหการ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE FOLLOW-UP OF THE PRACHA UTHIT 76 COMMUNITY HOUSING AFTER THE
INHABITANTS RELOCATED FROM THE ZONE-1 UNDER BRIDGE COMMUNITY
CASE STUDY PRACHA UTHIT 76 COMMUNITIES

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Housing Development in Housing and Real Estate
Development

Department of Housing
FACULTY OF ARCHITECTURE
Chulalongkorn University

Academic Year 2022

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การติดตามการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของผู้ที่ย้ายจากพื้นที่ ชุมชนใต้สะพานโชน 1กรณีศึกษา ชุมชนประชาอุทิศ 76
โดย	น.ส.สุกษิรียา มากเกตุ
สาขาวิชา	การพัฒนาที่อยู่อาศัยและอสังหาริมทรัพย์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ยุวดี ศิริ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเคหะพัฒนาศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สรายุทธ ทริพย์สุข)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต นิตยะ)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ยุวดี ศิริ)	
.....	กรรมการ
(อาจารย์ ดร.พัศพันธ์ ชาญวสุนันท์)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.ศศิภาณูจน์ ศรีโสภณ)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ฉวีวรรณ เต๋นไพบูลย์)	

สุภทรียา มากเกตุ : การติดตามการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของผู้ที่ย้ายจากพื้นที่ชุมชนใต้สะพานโซน 1
กรณีศึกษา ชุมชนประชาอุทิศ 76 . (THE FOLLOW-UP OF THE PRACHA UTHIT 76 COMMUNITY
HOUSING AFTER THE INHABITANTS RELOCATED FROM THE ZONE-1 UNDER BRIDGE
COMMUNITYCASE STUDY PRACHA UTHIT 76 COMMUNITIES) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ.ยุวดี ศิริ

ชุมชนประชาอุทิศ 76 เป็น 1 ใน 3 ชุมชนที่ถูกรื้อย้ายมาจากบ้านใต้สะพานในปี 2544 ปัจจุบันผ่านการรื้อ
ย้ายจากใต้สะพานมาสร้างบ้านในชุมชนแห่งใหม่นานกว่า 20 ปี ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่
อาศัยของชาวชุมชน ทั้งที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง และ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ผลการศึกษาพบว่า ที่อยู่อาศัยในชุมชนสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ที่อยู่อาศัยที่มีการปรับปรุง
เปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง 2) ที่อยู่อาศัยที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งการ
เปลี่ยนแปลงด้วยตัวเองมี 3 ลักษณะ คือ 1) ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น เพราะปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม
ของครัวเรือนคือผู้ที่อยู่อาศัยมีอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ และในครัวเรือนมีผู้ที่มีรายได้มากกว่า 1 คน 2) ที่อยู่อาศัยที่มี
สภาพคงเดิม เพราะสมาชิกในครัวเรือนมีรายได้เพียงพอต่อการใช้จ่ายและสมาชิกสามารถดูแลปรับปรุงที่อยู่อาศัยเองได้ 3)
ที่อยู่อาศัยที่เสื่อมโทรมตามสภาพ เพราะผู้ที่อยู่อาศัยมีรายได้ที่ไม่แน่นอน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีจำนวนมากและ
ไม่ได้ประกอบอาชีพ ส่วนที่อยู่อาศัยที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานภาคเอกชน เนื่องจาก
รายได้ของครัวเรือนที่ไม่แน่นอนและสมาชิกไม่มีความสามารถในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย ทำให้ต้องขอรับความช่วยเหลือ
จากภายนอก ซึ่งความช่วยเหลือเป็นแบบที่ผู้ที่อยู่อาศัยไม่มีส่วนร่วมในการก่อสร้าง จึงสมควรที่จะมีสถาปนิกชุมชนมาให้
คำแนะนำในการก่อสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อให้เกิดการใช้วัสดุก่อสร้างอย่างเหมาะสม ไม่เกิดเป็นปัญหาการใช้วัสดุก่อสร้างผิด
ประเภทหรือปัญหาในการอยู่อาศัยตามมาภายหลัง

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าปัจจัยและสาเหตุของการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยในชุมชนประชา
อุทิศ 76 คือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ต้องมีการวางแผนแนวทางการช่วยเหลือที่เหมาะสม เพื่อให้ชาว
ชุมชนได้รับคำแนะนำในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย และการจัดการวัสดุที่นำมาใช้ก่อสร้างอย่างถูกวิธี ซึ่งการ
พัฒนาชุมชนมีความจำเป็นต้องมีการติดตามและปฏิบัติอยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงชุมชนให้
เข้ากับสภาวะปัญหาและสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลาช่วยให้ชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืนเหมาะสม เพื่อยกระดับคุณภาพ
ชีวิตของผู้มีรายได้น้อยให้ดีขึ้น

สาขาวิชา การพัฒนาที่อยู่อาศัยและ
อสังหาริมทรัพย์

ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2565

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6472021725 : MAJOR HOUSING AND REAL ESTATE DEVELOPMENT

KEYWORD: Under-bridges communities Prachauthit 76 Housing Upgrades Construction Relocation

Sudthreeya Makget : THE FOLLOW-UP OF THE PRACHA UTHIT 76 COMMUNITY HOUSING AFTER THE INHABITANTS RELOCATED FROM THE ZONE-1 UNDER BRIDGE COMMUNITYCASE STUDY PRACHA UTHIT 76 COMMUNITIES. Advisor: Assoc. Prof. YUWADEE SIRI

Pracha Uthit 76 Community is one of the three communities that were relocated from under bridge in 2001. It has been 20 years so far since its relocation. The researcher is interested in studying the development of the accommodation in the community including those with and without a history of remodeling.

The results revealed that there were two types of residences which were residences with certain developments by owners and those which were developed by the private sector. The changes could be divided based on three characteristics. The first characteristic was the development due to a better economic condition in the households in which members earned stable salaries and those in which there was more than one breadwinner. The second characteristic was maintaining the same condition because family members earned enough and could afford the maintenance of the residences. The third kind was residences which became dilapidated through time because residents did not have a stable income and there were a lot of family members who were unemployed. The private sector lent a hand in the development of residences that belonged to the households with unstable income in which members lacked the affordability to develop their own residences and necessarily relied on assistance from the external organization. Residents did not play a role in the construction process. Therefore, an architect who knew the community well should provide advice on construction materials and appropriate ways to construct the residences in order to prevent potential problems concerning inappropriate use of materials which did not suit the right purpose.

The results indicated that factors and reasons for the development of residences in Pracha Uthit 76 Community lied in socioeconomic conditions. For this reason, there should exist an appropriate plan and ways to assist them by providing advice for the development of their own residences and correct ways to handle construction materials. The process of community development needs to be consistent, and a follow-up is necessary to solve problems and improve the community according to problems and circumstances in each period so that the community receives a sustainable development. This accentuates systematic solutions to the overpopulation in the community and ensures that low-income people have shelters to live in. Having enough accommodation that suits people's quality of life is considered a crucial aspect of a better country.

Field of Study:	Housing and Real Estate Development	Student's Signature
Academic Year:	2022	Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง การติดตามการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของผู้ที่ย้ายจากพื้นที่ชุมชนใต้สะพาน โชน 1 กรณีศึกษา ชุมชนประชาอุทิศ 76 สำเร็จลงได้ด้วยความรู้และความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ยุวดี ศิริ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งท่านได้กรุณาให้คำแนะนำต่างๆ แก่ไขข้อบกพร่อง ให้กำลังใจ และคอยเคียงข้างเคียง ตลอดมาจนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ อาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ทุกท่าน และคณะกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ให้ความรู้ และข้อคิดที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณหน่วยงานต่างๆ การเคหะแห่งชาติ และชาวชุมชนประชาอุทิศ 76 ที่ให้ความร่วมมือด้วยดีในการให้ข้อมูลและเป็นกันเองมาโดยตลอด

สุดท้ายขอขอบคุณทุกคนในครอบครัวที่คอยให้กำลังใจ กำลังกายและกำลังทรัพย์ในการ สนับสนุนการเรียนมาตลอดทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

สุกฤษรียา มากเกต

สารบัญ

	หน้า
.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญรูปภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	4
1.3 ขอบเขตการศึกษา	5
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย	5
1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานการจัดการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย	9
2.2 มาตรฐานที่อยู่อาศัย และพื้นที่ใช้สอย	9
2.3 ขนาดแปลงที่ดิน ระยะห่างระหว่างอาคาร	12
2.4 การดำเนินโครงการบ้านมั่นคง	14
2.5 แนวคิดการปรับปรุงชุมชนแออัด.....	15

2.6 การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	20
3.1 การสำรวจและศึกษาข้อมูลเบื้องต้น	20
3.2 การกำหนดขอบเขตในการวิจัย.....	21
3.3 ประชากรและการเลือกตัวอย่าง	21
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	28
3.5 แบบสำรวจและสัมภาษณ์	29
3.6 วิเคราะห์ข้อมูล	29
บทที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของชุมชนประชาอุทิศ 76.....	30
4.1 สภาพทั่วไปของชุมชนประชาอุทิศ 76.....	30
4.2 ลักษณะที่อยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76	35
4.3 ปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังการเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76.....	37
บทที่ 5 การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76	40
5.1 ที่อยู่อาศัยที่มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง	40
5.2 ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานภาคเอกชน	42
5.3 วิเคราะห์ข้อมูลด้านกายภาพที่อยู่อาศัย.....	82
5.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัย	90
5.5 วิเคราะห์กลไกและความช่วยเหลือที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย	92
5.6 วิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจและสังคม	95
5.7 วิเคราะห์สภาพสังคมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง.....	99
5.8 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่อยู่อาศัยกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่อยู่อาศัย ในชุมชน	101
5.9 วิเคราะห์กลไกและความช่วยเหลือกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน .	102
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	104

6.1 สรุปผลการวิจัย.....	105
6.2 อภิปรายผล.....	107
6.3 ข้อเสนอแนะ.....	111
6.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	113
บรรณานุกรม.....	114
ประวัติผู้เขียน.....	116

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2-1 แสดงการใช้พื้นที่ส่วนมิดชิด.....	10
ตารางที่ 2-2 แสดงการใช้พื้นที่ส่วนนอกประสงค์.....	11
ตารางที่ 5-1 ที่อยู่อาศัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเองให้มีสภาพที่ดีขึ้น	41
ตารางที่ 5-2 ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุงดูแลให้อยู่ในสภาพคงเดิม	41
ตารางที่ 5-3 ที่อยู่อาศัยที่ไม่ได้รับการปรับปรุงดูแลทำให้เกิดการเสื่อมโทรมตามสภาพ	42
ตารางที่ 5-4 ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานภาคเอกชน	42
ตารางที่ 5-5 ตารางแสดงข้อมูลทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเองให้มีสภาพที่ดีขึ้น	82
ตารางที่ 5-6 ตารางแสดงข้อมูลทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุงดูแลให้อยู่ในสภาพคงเดิม.....	83
ตารางที่ 5-7 ตารางแสดงข้อมูลทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ไม่ได้รับการปรับปรุงดูแลทำให้เกิดการเสื่อมโทรมตามสภาพ	84
ตารางที่ 5-8 ตารางแสดงข้อมูลทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานภาคเอกชน.....	85
ตารางที่ 5-9 ตารางแสดงขนาดของที่อยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76.....	86
ตารางที่ 5-10 ตารางแสดงการเว้นระยะโดยรอบแนวเขตแปลงที่ดินในปี 2544	86
ตารางที่ 5-11 ตารางแสดงการเว้นระยะโดยรอบแนวเขตแปลงที่ดินในปัจจุบัน	87
ตารางที่ 5-12 ตารางแสดงการใช้พื้นที่ส่วนนอนของบ้านตัวอย่างทั้ง 13 หลังคาเรือน	88
ตารางที่ 5-13 ตารางการใช้พื้นที่ส่วนห้องน้ำของบ้านตัวอย่างทั้ง 13 หลังคาเรือน	90
ตารางที่ 5-14 แสดงรูปแบบบ้าน ค. ในอดีต	93
ตารางที่ 5-15 ตารางแสดงจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของบ้านตัวอย่างทั้ง 13 หลังคาเรือน	95

ตารางที่ 5-16 ตารางแสดงการประกอบอาชีพของบ้านตัวอย่างทั้ง 13 หลังคาเรือน..... 97

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1-1 แสดงพื้นที่ได้สะพานที่เป็นที่อยู่อาศัยในอดีต	1
ภาพที่ 1-2 แสดงรูปแบบการสร้างบ้านได้สะพานที่เป็นที่อยู่อาศัยในอดีต	2
ภาพที่ 1-3 ภาพแสดงแผนที่ดินรองรับชุมชนได้สะพาน	2
ภาพที่ 2-1 ภาพองค์ประกอบชุมชนและหน่วยพักอาศัย	10
ภาพที่ 2-2 แสดงเกณฑ์ขนาดแปลงที่ดินของบ้านเดี่ยว	12
ภาพที่ 2-3 แสดงเกณฑ์ขนาดแปลงที่ดินของบ้านแฝดและบ้านแถว	13
ภาพที่ 2-4 แสดงความสัมพันธ์ของกลไกการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง	14
ภาพที่ 2-5 แสดงรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านมั่นคง ก่อน(ซ้าย) และหลัง(ขวา)	15
ภาพที่ 2-6 แสดงรูปแบบการก่อสร้างบ้านในอดีต	16
ภาพที่ 2-7 แสดงการใช้พื้นที่ในชุมชนในอดีต	18
ภาพที่ 2-8 แสดงสภาพการดำเนินชีวิตในชุมชนในอดีต	19
ภาพที่ 3-1 แสดงแผนผังชุมชนประชาอุทิศ 76	20
ภาพที่ 3-2 ภาพแผนผังการดำเนินการก่อสร้างที่อยู่อาศัย	21
ภาพที่ 3-3 ภาพแผนผังการใช้พื้นที่อยู่อาศัย	22
ภาพที่ 3-4 ภาพแผนผังการศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต	22
ภาพที่ 3-5 แผนผังแปลงที่ดินที่มีการศึกษาตรงกันทั้งกรทิพย์, ศุภชัย และสินีนานู	23
ภาพที่ 3-6 แผนผังที่อยู่อาศัยของผู้ที่อยู่อาศัยดั้งเดิมในปี 2544 ถึงปัจจุบัน	23
ภาพที่ 3-7 แผนผังที่อยู่อาศัยที่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน	24
ภาพที่ 3-8 แผนผังที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของประชากรดั้งเดิมที่มีลักษณะที่อยู่อาศัยที่ก่อสร้างเองและ ที่อยู่อาศัยที่มีการช่วยเหลือ	25
ภาพที่ 3-9 แสดงกลุ่มประชากรหลัก	25

ภาพที่ 3-10 แสดงรูปแบบลักษณะบ้านแบบ ก.....	26
ภาพที่ 3-11 แสดงรูปแบบลักษณะภาพแบบ ข.....	27
ภาพที่ 3-12 แสดงรูปแบบลักษณะบ้านแบบ ค.....	27
ภาพที่ 3-13 แสดงรูปแบบลักษณะบ้านแบบ ง.....	28
ภาพที่ 4-1 แสดงการจัดการการใช้พื้นที่ดินส่วนกลางในชุมชน	31
ภาพที่ 4-2 แสดงการใช้พื้นที่ลานกีฬาของชุมชนประชาอุทิศ 76	32
ภาพที่ 4-3 แสดงพื้นที่จัดตั้งศาลพระภูมิประจำชุมชนประชาอุทิศ 76	32
ภาพที่ 4-4 แสดงการใช้พื้นที่บริเวณศาลาเอนกประสงค์ และ ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน	33
ภาพที่ 4-5 แผนที่การเดินทางเข้าสู่ชุมชนประชาอุทิศ 76	35
ภาพที่ 4-6 พื้นที่ใต้ถุนบ้านที่ถูกสร้างแบบยกพื้นสูง	38
ภาพที่ 4-7 การสร้างบ้านโดยมีเสาไฟฟ้าเป็นส่วนหนึ่งของที่อยู่อาศัย.....	38
ภาพที่ 4-8 ภาพแสดงการใช้พื้นที่ลานกีฬาเพื่อการจอดรถ.....	39
ภาพที่ 4-9 ภาพแสดงการใช้พื้นที่นอกแปลงที่ดินสำหรับตากผ้าและวางสิ่งของ.....	39
ภาพที่ 4-10 ภาพแสดงการใช้พื้นที่นอกแปลงที่ดินสำหรับวางสิ่งของ	39
ภาพที่ 5-1 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ก. ที่มีสภาพที่ดีขึ้น แปลงที่ 39	43
ภาพที่ 5-2 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 39 ในปี 2544	44
ภาพที่ 5-3 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 39 ในปัจจุบัน.....	44
ภาพที่ 5-4 ภาพการใช้พื้นที่หน้าบ้านแปลงที่ 39	45
ภาพที่ 5-5 ภาพการใช้พื้นที่รอบบ้านแปลงที่ 39	45
ภาพที่ 5-6 ภาพการใช้พื้นที่ชั้น 2 แปลงที่ 39.....	45
ภาพที่ 5-7 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ค. ที่มีสภาพที่ดีขึ้น แปลงที่ 96	46
ภาพที่ 5-8 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 96 ในปี 2544	47
ภาพที่ 5-9 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 96 ในปัจจุบัน.....	47
ภาพที่ 5-10 ภาพการใช้พื้นที่ชั้น 2 แปลงที่ 96	48

ภาพที่ 5-11 ภาพการใช้พื้นที่รอบบ้านแปลงที่.....	48
ภาพที่ 5-12 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ค. ที่มีสภาพที่ดีขึ้น แปลงที่ 292.....	49
ภาพที่ 5-13 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 292 ในปี 2544.....	50
ภาพที่ 5-14 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 292 ในปัจจุบัน	50
ภาพที่ 5-15 แสดงการใช้พื้นที่ภายในบ้านแปลงที่ 292.....	51
ภาพที่ 5-16 แสดงการใช้พื้นที่รอบแปลงที่ดินแปลง 292.....	51
ภาพที่ 5-17 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ก. ที่มีสภาพคงเดิม แปลงที่ 261	52
ภาพที่ 5-18 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 261 ในปี 2544.....	53
ภาพที่ 5-19 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 261 ในปัจจุบัน	53
ภาพที่ 5-20 ภาพถ่ายการใช้พื้นที่ภายในบ้านแปลงที่ 261 ในปัจจุบัน	54
ภาพที่ 5-21 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ข. ที่มีสภาพคงเดิม แปลงที่ 126	55
ภาพที่ 5-22 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 126 ในปี 2544.....	56
ภาพที่ 5-23 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 126 ในปัจจุบัน	56
ภาพที่ 5-24 ภาพถ่ายการใช้พื้นที่ภายในบ้านแปลงที่ 126 ในปัจจุบัน	57
ภาพที่ 5-25 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ค. ที่มีสภาพคงเดิม แปลงที่ 185	58
ภาพที่ 5-26 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 185 ในปี 2544.....	59
ภาพที่ 5-27 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 185 ในปัจจุบัน	59
ภาพที่ 5-28 ภาพถ่ายการใช้พื้นที่ภายในบ้านแปลงที่ 185 ในปัจจุบัน	60
ภาพที่ 5-29 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ก. ที่มีสภาพเสื่อมโทรมลง แปลงที่ 279.....	61
ภาพที่ 5-30 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 279 ในปี 2544.....	62
ภาพที่ 5-31 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 279 ในปัจจุบัน	62
ภาพที่ 5-32 ภาพประตูเหล็กบานเลื่อนในอดีตของแปลง 279.....	63
ภาพที่ 5-33 ภาพประตูไม้ในปัจจุบันของแปลง 279.....	63
ภาพที่ 5-34 แสดงการใช้งานหน้าต่างในปัจจุบันของแปลง 279	63

ภาพที่ 5-35 แสดงรอยต่อหลังคาระหว่างบ้านแปลงที่ 279 และ 280	63
ภาพที่ 5-36 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ก. ที่มีสภาพเสื่อมโทรมลง แปลงที่ 280.....	64
ภาพที่ 5-37 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 280 ในปี 2544.....	65
ภาพที่ 5-38 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 280 ในปัจจุบัน	65
ภาพที่ 5-39 ภาพประตูชั้นล่างของแปลง 280.....	66
ภาพที่ 5-40 ภาพหน้าต่างชั้นล่างของแปลง 280.....	66
ภาพที่ 5-41 ภาพหน้าต่างชั้น 2 ของแปลง 280	66
ภาพที่ 5-42 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ข. ที่มีสภาพเสื่อมโทรมลง แปลงที่ 72.....	67
ภาพที่ 5-43 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 72 ในปี 2544.....	68
ภาพที่ 5-44 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 72 ในปัจจุบัน	68
ภาพที่ 5-45 แสดงการกั้นพื้นที่ห้องนอนของบ้านแปลงที่ 72.....	69
ภาพที่ 5-46 แสดงการใช้พื้นที่ส่วนนอกประสงค์แปลงที่ 72	69
ภาพที่ 5-47 แสดงรูปแบบหลังคาแปลงที่ 72	69
ภาพที่ 5-48 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ค. ที่มีหน่วยงานมาช่วยเหลือ แปลงที่ 62.....	70
ภาพที่ 5-49 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 62 ในปี 2544.....	71
ภาพที่ 5-50 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 62 ในปัจจุบัน	71
ภาพที่ 5-51 แสดงวัสดุที่ใช้ก่อสร้างบ้านแปลงที่ 62.....	72
ภาพที่ 5-52 แสดงการใช้พื้นที่ภายในบ้านแปลงที่ 62.....	72
ภาพที่ 5-53 แสดงการแบ่งพื้นที่ห้องน้ำแปลงที่ 62	72
ภาพที่ 5-54 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ค. ที่มีหน่วยงานมาช่วยเหลือ แปลงที่ 99	73
ภาพที่ 5-55 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 99 ในปี 2544.....	74
ภาพที่ 5-56 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 99 ในปัจจุบัน	75
ภาพที่ 5-57 แสดงการเว้นระยะระหว่างบ้านของแปลงที่ 99	75
ภาพที่ 5-58 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ค. ที่มีหน่วยงานมาช่วยเหลือ แปลงที่ 260.....	76

ภาพที่ 5-59 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 260 ในปี 2544.....	77
ภาพที่ 5-60 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 260 ในปัจจุบัน.....	78
ภาพที่ 5-61 แสดงการใช้พื้นที่ภายในบ้านแปลงที่ 260.....	78
ภาพที่ 5-62 แสดงการถมพื้นและเว้นระยะของแปลง 260.....	78
ภาพที่ 5-63 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ค. ที่มีหน่วยงานมาช่วยเหลือ แปลงที่ 258-259.....	79
ภาพที่ 5-64 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 258-259 ในปี 2544.....	80
ภาพที่ 5-65 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 258-259 ในปัจจุบัน.....	80
ภาพที่ 5-66 แสดงการกั้นห้องน้ำแปลงที่ 258-259.....	81
ภาพที่ 5-67 แสดงการใช้พื้นที่แปลงที่ 258-259.....	81
ภาพที่ 5-68 แสดงวัสดุที่ใช้ก่อสร้างบ้านแปลงที่ 258-259.....	81
ภาพที่ 5-69 แสดงวัสดุที่ใช้สร้างหลังคาบ้านแปลงที่ 258-259.....	81
ภาพที่ 5-70 ภาพแสดงการใช้พื้นที่ซ้อนทับกันระหว่างพื้นที่ส่วนนอนกับพื้นที่เอนกประสงค์ของบ้านแปลงที่ 126.....	89
ภาพที่ 5-71 แสดงรูปแบบบ้านที่ในอดีตสร้างโดยการจ้างเหมาทั้งหมดและปัจจุบันมีหน่วยงานเข้ามาให้การช่วยเหลือในการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย แปลงที่ 30, 85, 99, 204, 215 และ 286 ตามลำดับ.....	92
ภาพที่ 5-72 ภาพแสดงการก่อสร้างในอดีต.....	92
ภาพที่ 5-73 แสดงวัสดุที่ใช้สร้างบ้านแปลงที่ 62.....	94
ภาพที่ 5-74 แสดงวัสดุที่ใช้สร้างบ้านแปลงที่ 258-259.....	94
ภาพที่ 5-75 แสดงการกั้นห้องนอนเพิ่มเพื่อรองรับจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น.....	100
ภาพที่ 5-76 แสดงการสร้างบ้านใหม่เพื่อรองรับจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น.....	100
ภาพที่ 5-77 ภาพแสดงตัวอย่างการสร้างบ้านแบบเว้นระยะน้อยกว่า 0.50 เมตร.....	100
ภาพที่ 5-78 ภาพแสดงรูปแบบบ้านเดิมและบ้านใหม่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือแปลงที่ 99.....	103
ภาพที่ 6-1 แสดงรูปแบบการเปลี่ยนแปลงจากบ้านใต้สะพานสู่ชุมชนประชาธิปไตย 76.....	106

ภาพที่ 6-2 แสดงการสรุปผลรูปแบบที่อยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76	107
ภาพที่ 6-3 แสดงกลไกการช่วยเหลือของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	109
ภาพที่ 6-4 แสดงแนวทางในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย.....	110

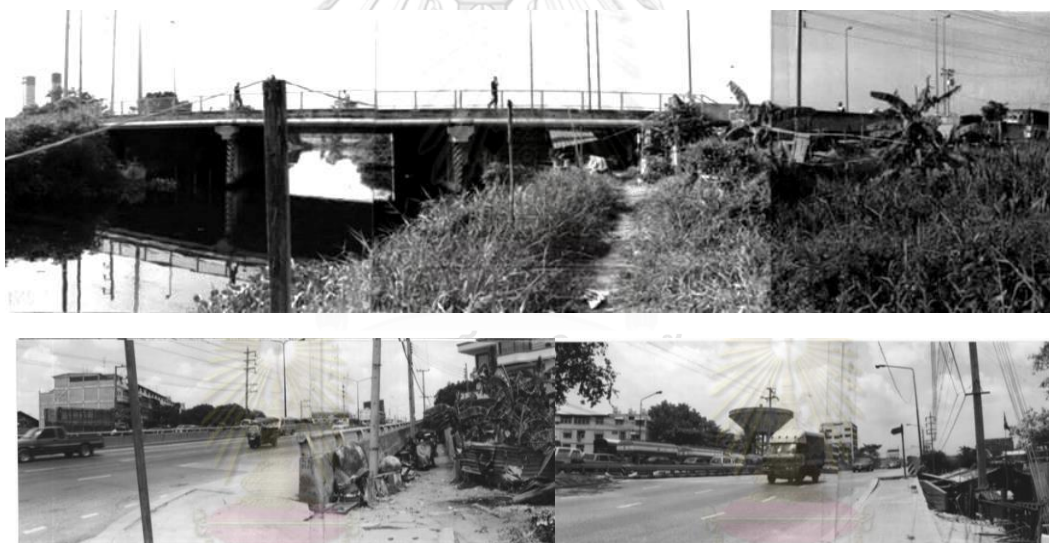

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนใต้สะพานเป็นชุมชนที่บุกรุกในรูปแบบหนึ่งจากการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วตามเป้าหมาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มุ่งเน้นส่งเสริมการพัฒนาในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม มากกว่าเกษตรกรรม ทำให้ชาวชนบทหลังไหลเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ก่อให้เกิดปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ประชากรบางส่วนมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการจัดหาที่อยู่อาศัย ทำให้ต้องบุกรุกเข้าไปพื้นที่จอร์จทาวน์ จนกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม ซึ่งในขณะนี้ ใต้สะพานถือเป็นแหล่งอาศัยหนึ่งที่คนเลือกที่จะบุกรุกเข้าไปสร้างบ้านอาศัยเพราะคิดว่าตัวเองที่สิทธิที่จะอยู่อาศัย เนื่องจากเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย และพื้นที่ใต้สะพานเป็นพื้นที่ว่างของรัฐที่ไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์อะไร และคิดว่าเป็นพื้นที่ที่เขาเสียภาษี และคิดว่าจะอยู่ใต้สะพานต่อไปหรือจนกว่าจะถูกขับไล่ เมื่อต้องย้ายจริงๆ ก็ต้องการให้รัฐแก้ปัญหา โดยการจัดสรรที่ดินพร้อมสาธารณูปโภคให้เช่าระยะยาว โดยที่อยู่ใหม่อยู่ใกล้แหล่งงาน

ภาพที่ 1-1 แสดงพื้นที่ใต้สะพานที่เป็นที่อยู่อาศัยในอดีต
ที่มา ทรงเดช 2537

จากการสำรวจของทรงเดช ดารามาศ(2537) บ้านใต้สะพานในเขตกรุงเทพมหานครมีจำนวนทั้งสิ้น 65 สะพาน ตั้งอยู่ในเขตต่างๆจำนวน 21 เขต มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 2,165 คน จำนวน 620 ครอบครัว จำนวนบ้าน 581 หลังคาเรือน ผู้อยู่อาศัยชายหญิง มีจำนวนใกล้เคียงกันทั้งหมดมีสัญชาติไทย ส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทยนับถือศาสนาพุทธ สมรสแล้ว จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสุติบัตรและบัตรประชาชนอายุ 20-59 ปี ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ค่าขายเล็กน้อย รับซื้อของเก่า มีรายได้เฉลี่ยทั้งครอบครัว ไม่เกินเดือนละ 3,000 บาท สถานที่ทำงานอยู่ในเขตชั้นในและชั้นกลางอยู่

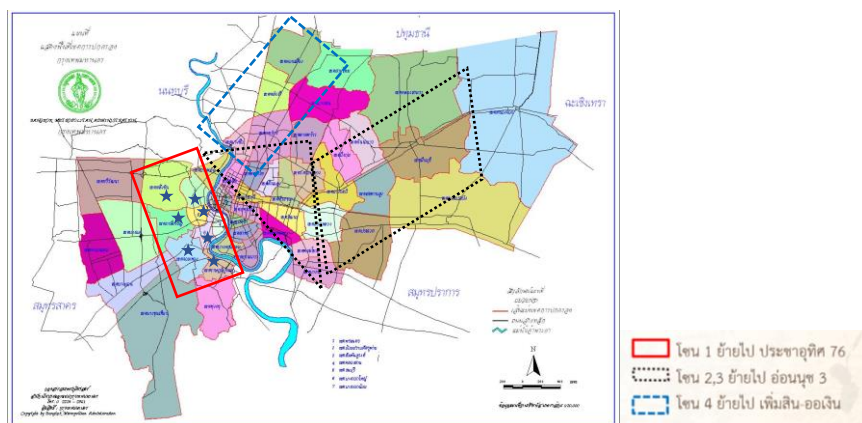
ห่างจากที่พิกัดมีไม่เกิน 5 กิโลเมตร มีหนี้สินไม่มีเงินออม ใช้น้ำประปาและไฟฟ้าโดยขอฟุ้งจากเพื่อนบ้าน ส่วนลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยของบ้านใต้สะพานจะใช้พื้นสะพานเป็นหลังคาบ้านหรือเป็นฝาผนังบ้านด้านใดด้านหนึ่ง ใช้พื้นดินใต้สะพานเป็นพื้นบ้าน หรือใช้วัสดุเก่า เช่น เศษไม้ สังกะสีเก่า หรือลังกระดาษ มาประกอบกันเป็นฝาผนังบ้าน

ภาพที่ 1-2 แสดงรูปแบบการสร้างบ้านใต้สะพานที่เป็นที่อยู่อาศัยในอดีต
ที่มา ทรงเดช 2537

เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวชุมชนใต้สะพานให้ดีขึ้นและเพื่อต้องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้สะพานให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2536 ให้ดำเนินการโยกย้ายจัดหาที่อยู่ใหม่ให้กับผู้บุกรุกใต้สะพานเพื่อแก้ไขปัญหาด้านกายภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนใต้สะพานให้ดีขึ้น โดยให้กรุงเทพมหานคร ร่วมกับการเคหะแห่งชาติ รับผิดชอบดำเนินการภายใต้ปีงบประมาณ 2537 สนับสนุนงบประมาณจำนวน 160,875 ล้านบาท โดยให้การเคหะแห่งชาติจัดหาและปรับปรุงที่ดินแปลงโล่งพร้อมสาธารณูปโภคให้เช่าในราคาถูก และกรุงเทพมหานครดำเนินการโยกย้าย ซึ่งที่ดินรองรับชุมชนใต้สะพาน แบ่งออกเป็น 3 พื้นที่คือ

1. ชุมชนประชาอุทิศ 76
2. ชุมชน 40 ไร่ อ่อนนุช
3. ชุมชนเพิ่มสิน-ออเงิน เขตสายไหม

ภาพที่ 1-3 ภาพแสดงแผนที่ดินรองรับชุมชนใต้สะพาน

จากภาพที่ 1-1 กรอบสีแดงแสดงถึงเขตที่ดินโซน 1 ที่รื้อย้ายไปยังชุมชนประชาอุทิศ 76 เป็นกลุ่มชุมชนที่ย้ายมาจากชุมชนใต้สะพานในเขตฝั่งธนบุรี 7 เขต คือ เขตราชบุรีบูรณะ จอมทอง ตลิ่งชัน ธนบุรี ภาษีเจริญ บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ประกอบด้วย 12 สะพาน คือ สะพานโกบ้อ สะพานวัดนางชี สะพานคลองราชบุรีสามัคคี สะพานดาวคะนองใน สะพานดาวคะนองนอก สะพานวัดเครือวัลย์ สะพานคลองมอญ สะพานบางประแก้วใน สะพานบางปะแก้วนอก สะพานอรุณอัมรินทร์ สะพานราชบุรีบูรณะ และสะพานบางกอกน้อย รวม 18 ชุมชน 179 ครัวเรือน ซึ่งพื้นที่รองรับชุมชนใต้สะพานชุดนี้ คือ บริเวณซอยประชาอุทิศ 76 เขตทุ่งครุ ขนาดพื้นที่ 13-3-57 ไร่ ซึ่งแบ่งแปลงที่ดินประมาณ 11.25 ตารางวา ได้จำนวน 293 แปลง มีอัตราค่าเช่าเดือนละ 5,800 บาท

จากภาพที่ 1-1 กรอบเส้นประสีน้ำตาลแสดงถึงเขตที่ดินโซน 2 และ 3 ที่รื้อย้ายไปยังชุมชน 40 ไร่ อ่อนนุช เป็นกลุ่มชุมชนที่ย้ายมาจากชุมชนใต้สะพานในเขตฝั่งกรุงเทพมหานคร 8 เขต คือ เขตราชเทวี เขตห้วยขวาง เขตคลองเตย เขตบางกะปิ เขตบึงกุ่ม เขตสวนหลวง เขตมีนบุรี และเขตดุสิต ประกอบด้วย 16 สะพาน คือ สะพานศรีนครินทร์ สะพานแยกลำสาละ สะพานราม43/1 สะพานราม 53 สะพานมิตรมทไทย สะพานเพชรบุรีตัดใหม่ สะพานนนเหนือ สะพานข้างวัดจอมสีดาราม สะพานดุสิต สะพานวัดอุทัยธาราม สะพานพระราม 9 สะพานมีนบุรี สะพานลาดบัวขาว และสะพานลาดพร้าว จำนวน 115 ครัวเรือน ซึ่งพื้นที่รองรับชุมชนใต้สะพานชุดนี้ คือ บริเวณบริเวณหลังชุมชน 40 ไร่ อ่อนนุช เขตประเวศ ขนาดพื้นที่ 14-0-38 ไร่ ซึ่งแบ่งแปลงที่ดินประมาณ 12.5 ตารางวา ได้จำนวน 284 แปลง มีอัตราค่าเช่าเดือนละ 6,100 บาท

จากภาพที่ 1-1 กรอบเส้นประสีฟ้าแสดงถึงเขตที่ดินโซน 4 ที่รื้อย้ายไปยังชุมชนเพิ่มสิน-ออเงิน เขตสายไหม เป็นกลุ่มชุมชนที่ย้ายมาจากชุมชนใต้สะพานในเขตฝั่งกรุงเทพมหานคร 4 เขต คือ เขตจตุจักร เขตบางเขน เขตดอนเมือง และเขตบางซื่อ ประกอบด้วย 13 สะพาน คือ สะพานบางบัว สะพานใหม่ สะพานเพิ่มสิน สะพานเปรมประชากร สะพานลาดยาว สะพานบางซื่อ สะพานชิดชน สะพานเค สะพานโพธิ์มัสต์ สะพานเพชรรัตน์ สะพานเคหะทุ่งสองห้อง สะพานวัดเสมียนนารี และสะพานลาดพร้าว จำนวน 131 ครัวเรือน ครัวเรือน ซึ่งพื้นที่รองรับชุมชนใต้สะพานชุดนี้ คือ บริเวณบริเวณถนนเพิ่มสิน-ออเงิน เขตสายไหม ขนาดพื้นที่ 18-2-11 ไร่ ซึ่งแบ่งแปลงที่ดินประมาณ 13.5 ตารางวา ได้จำนวน 266 แปลง มีอัตราค่าเช่าเดือนละ 7,700 บาท

ในการรื้อย้ายครั้งแรกทางการเคหะแห่งชาติได้ดำเนินการปรับปรุงพื้นที่รองรับการรื้อย้ายทั้ง 3 พื้นที่ จัดให้มีสาธารณูปโภคเบื้องต้นคือ จัดทำถนนภายในโครงการ ระบบน้ำใช้ของหน่วยงานการ

ประธานครหลวง ระบบไฟฟ้าของหน่วยงานการไฟฟ้านครหลวง ระบบบำบัดน้ำเสียซึ่งน้ำที่ใช้จากครัวเรือนจะส่งต่อลงท่อระบายน้ำและไหลไปบำบัดน้ำเสียยังระบบบำบัดรวมของกรุงเทพมหานคร ก่อนจะระบายน้ำลงสู่คลองธรรมชาติต่อไป ส่วนสาธารณูปการเบื้องต้น จัดให้มี การคมนาคม มีรถจักรยานรับจ้าง รถสองแถวให้บริการ สถานศึกษาในสังกัดของกรุงเทพมหานคร อยู่บริเวณใกล้เคียงแหล่งชุมชนทั้ง 3 แห่ง

การดำเนินการรื้อย้ายเพื่อเข้าอยู่ในพื้นที่รองรับในส่วนของกรุงเทพมหานคร สนับสนุนค่าขนส่งในการรื้อย้ายครอบครัวละไม่เกิน 10,000 บาทและมีเงินกู้จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) โดยมีเงื่อนไขให้ชาวบ้านสามารถกู้ไปปลูกบ้านได้ในจำนวนเงิน 10 เท่าของเงินออมที่ชาวบ้านออมไว้กับชุมชน แต่ไม่เกิน 200,000 บาท ในอัตราดอกเบี้ย 2% ต่อปี ในด้านการก่อสร้างที่อยู่อาศัย เนื่องจากชาวบ้านไม่เคยสร้างบ้านมาก่อนเมื่อย้ายไปอยู่ที่อยู่อาศัยใหม่มีการจัดกลามสถาปนิกชุมชนเพื่อที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม เข้าไปให้การฝึกอบรมเทคนิคการสร้างบ้าน เริ่มตั้งแต่การสร้างบ้านราคาประหยัด ซึ่งเป็นบ้านที่สร้างจากเศษวัสดุที่ใช้ในการสร้างจากได้สะพาน โดยที่ให้ชาวชุมชนเป็นผู้วางแผนที่ต้องการ

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัยในพ.ศ 2565 พบว่าหลังจากการรื้อย้ายชุมชนจากใต้สะพานทั้ง 3 ชุมชน ที่อยู่อาศัยมีการเปลี่ยนแปลงไปพอสมควร กล่าวคือ มีทั้งที่สภาพดีขึ้น และสภาพทรุดโทรมลงตามกาลเวลา แต่จากการเปลี่ยนแปลงที่พบจาก 3 ชุมชนดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่าชุมชนประชาอุทิศ 76 เป็นเพียงชุมชนเดียวที่มีหน่วยงานและมูลนิธิเข้าไปให้การสนับสนุนและช่วยเหลือเพื่อการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า หลังจากที่ย้ายมาอยู่ที่ใหม่ในชุมชนใต้สะพานโซน 1 ประชาอุทิศ 76 ตั้งแต่กุมภาพันธ์ปี 2544 จนถึงปัจจุบันผ่านมากกว่า 20 ปี ชาวชุมชนมีบ้านที่สร้างอยู่อาศัยเป็นอย่างไร เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เพื่อที่จะทราบถึงปัญหาที่ใช้ในการสร้างบ้าน ปัญหาหลังจากการอยู่อาศัย รวมไปถึงปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายอื่นๆที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบกับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยในอนาคต ซึ่งข้อมูลที่จะศึกษาทั้งหมดนี้ จะใช้เป็นข้อมูลประกอบในการวางแผนศึกษาเรื่องของแบบบ้านมาตรฐานและรูปแบบการก่อสร้างสำหรับผู้มีรายได้น้อย หรือในเรื่องของเงินสนับสนุนและเงินทุนที่ใช้ในการสร้างบ้านซึ่งเป็นปัญหาหลักในการสร้างบ้าน

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ที่อยู่อาศัย ของผู้ที่ถูกรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพานในระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 – 2565 ในชุมชนประชาอุทิศ 76

2. เพื่อศึกษาปัจจัยและสาเหตุของการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ที่อยู่อาศัยของผู้ที่ถูกรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพาน
3. เพื่อศึกษากาลไถและความช่วยเหลือของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ส่งผลต่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของผู้ที่ถูกรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพาน
4. เพื่อศึกษาแนวคิดและทางเลือกในการวางแผนกระบวนการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ที่อยู่อาศัยของผู้ที่ถูกรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพาน

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- ศึกษาการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยในด้านวัสดุก่อสร้าง, การใช้พื้นที่ และปัญหาด้านการอยู่อาศัย
- ศึกษาปัจจัยและสาเหตุของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย เช่น ข้อมูลทางครอบครัว เศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มประชากร
- ศึกษารูปแบบของหน่วยงานและองค์กรภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยตลอด 20 ปี ที่ผ่านมา

1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ชุมชนใต้สะพานโซน 1 ประชาอุทิศ 76 เขตทุ่งครุ กทม. ขนาดพื้นที่ 13-3-54 ไร่ เนื้อที่แปลงละประมาณ 11 ตารางวา จำนวนทั้งหมด 293 แปลง

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

1.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

- ศึกษาสภาพทั่วไปของรูปแบบบ้าน การก่อสร้างบ้านของผู้มีรายได้น้อยในชุมชนประชาอุทิศ 76 โดยการสำรวจ ภาพถ่าย และการจดบันทึก
- สัมภาษณ์ผู้มีรายได้น้อยที่อาศัยอยู่ในชุมชนประชาอุทิศ 76 ถึงปัจจัย และสาเหตุ ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย
- สัมภาษณ์หน่วยงานหรือองค์กรที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย สำหรับผู้มีรายได้น้อยที่อาศัยอยู่ในชุมชนประชาอุทิศ

- ภาพถ่ายโดยรวมของบ้านในชุมชนประชาอุทิศ 76 ทั้งก่อนและหลังเกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง

1.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ

ศึกษาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือของหน่วยงานหรือองค์กร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างที่อยู่อาศัยของผู้ที่ย้ายจากชุมชนได้สะพาน เมื่อย้ายเข้ามาในชุมชนครั้งแรกเมื่อปี 2544 การเคหะแห่งชาติ พอช. กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตทุ่งครุ การไฟฟ้าเทคโนโลยีชาวบ้านที่เหมาะสมกับการสร้างบ้านคนจน และวัสดุก่อสร้าง

1.4.3 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

- ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการของที่อยู่อาศัย ตั้งแต่ปี 2544 – 2565
- เก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจ จดบันทึก และภาพถ่ายที่อยู่อาศัยในชุมชน

1.4.4 แบบสัมภาษณ์

- สัมภาษณ์ผู้ที่อยู่อาศัย เพื่อศึกษา ปัจจัยและสาเหตุของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย
- สัมภาษณ์หน่วยงานหรือองค์กร เพื่อศึกษากลไกการช่วยเหลือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย

1.4.5 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการทำการศึกษา

ผู้ที่ถูกรื้อย้ายจากชุมชนได้สะพานในชุมชนประชาอุทิศ 76 จากทั้งหมด 240 หลังคาเรือน ทางผู้วิจัยจะแบ่งการศึกษาออกเป็น

- ศึกษาจากงานวิจัยเดิมที่เกี่ยวข้องกับการรื้อย้ายชุมชนได้สะพานในปี 2544 ประกอบด้วย งานวิจัยของกรทิพย์ พฤกษ์ประเสริฐดี ปี 2544, ศุภชัย ถาวรศุภเจริญ ปี 2545 และสินีนานา วงศ์สวัสดิ์ ปี 2545 เพื่อให้ได้กลุ่มประชากรที่เคยทำการศึกษาและเป็นผู้ที่อยู่อาศัยดั้งเดิม
- บ้านที่อยู่อาศัยตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนจนถึงปัจจุบัน ที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยความสามารถของตัวเอง
- บ้านที่อยู่อาศัยตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนจนถึงปัจจุบัน ที่เกิดความเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรของภาครัฐและเอกชน

1.4.6 สัมภาษณ์หน่วยงานหรือองค์กรที่ให้การช่วยเหลือต่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของผู้ที่ถูกรื้อย้ายจากชุมชนได้สะพานในชุมชนประชาอุทิศ 76

1.4.7 คัดเลือกรูปแบบ และจัดรูปแบบของที่อยู่อาศัยเพื่อใช้ในการศึกษา

หลังจากได้ทำการสำรวจที่อยู่อาศัยทั้งชุมชนประชาอุทิศ 76 แล้วแบ่งประเภทออกเป็น

- ที่อยู่อาศัยที่อยู่ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชน จนถึงปัจจุบัน ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
- ที่อยู่อาศัยที่อยู่ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชน จนถึงปัจจุบัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามความสามารถของคนในครอบครัว
- ที่อยู่อาศัยที่อยู่ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชน จนถึงปัจจุบัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน

1.4.8 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่อยู่อาศัยที่จะใช้เป็นกรณีศึกษา

หลังจากคัดเลือกรูปแบบของที่อยู่อาศัยแล้ว ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาโดยละเอียด โดย

- ศึกษาลักษณะด้านสังคม ด้านกายภาพ และเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัย
- ศึกษาลักษณะของที่อยู่อาศัยแต่ละหลังคาเรือน โดยการสำรวจ จดบันทึก และสัมภาษณ์โดยผู้วิจัย
- ศึกษาหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ โดยการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัย

1.4.9 ศึกษาขั้นตอนการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย

1.4.10 ทำการศึกษากรณีศึกษาโดยละเอียดตามวัตถุประสงค์

1.4.11 วิเคราะห์ข้อมูล

1.4.12 นำการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลามาพิจารณาร่วมกับเหตุผลและปัจจัยในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้น

1.4.13 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชน จนถึงปัจจุบัน ที่เกิดจากความสามารถของทุกคนในครอบครัว

1.4.14 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชน จนถึงปัจจุบัน ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน

1.4.15 ประมวลผลการศึกษา สรุปผลและเสนอแนะ

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

“ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง” หมายถึง การปรับปรุงที่อยู่อาศัยในส่วนของกายภาพภายนอก เช่น ประตู หน้าต่าง หลังคา ผนังบ้าน เพื่อให้สามารถใช้งานได้อย่างเหมาะสม

“ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการเปลี่ยนแปลง” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการก่อสร้างที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นภายหลังจากการย้ายมาอยู่ในชุมชนในปี 2544

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ทราบกระบวนการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และกลไกการช่วยเหลือของหน่วยงานที่มีผลต่อการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย
- 1.6.2 เพื่อเป็นข้อเสนอแนะให้หน่วยงานของภาครัฐได้นำข้อมูลจากการศึกษาไปให้ความรู้กับผู้คนในชุมชนที่ถูกรื้อย้ายและกำลังจะถูกรื้อย้าย ได้นำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้เป็นการนำเอาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยครั้งนี้มาใช้ในการศึกษา เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งประกอบด้วย

1. แนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานการจัดการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย
2. มาตรฐานที่อยู่อาศัย และพื้นที่ใช้สอย
3. ขนาดแปลงที่ดิน ระยะห่างระหว่างอาคาร
4. การดำเนินโครงการบ้านมั่นคง
5. แนวคิดการปรับปรุงชุมชนแออัด
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

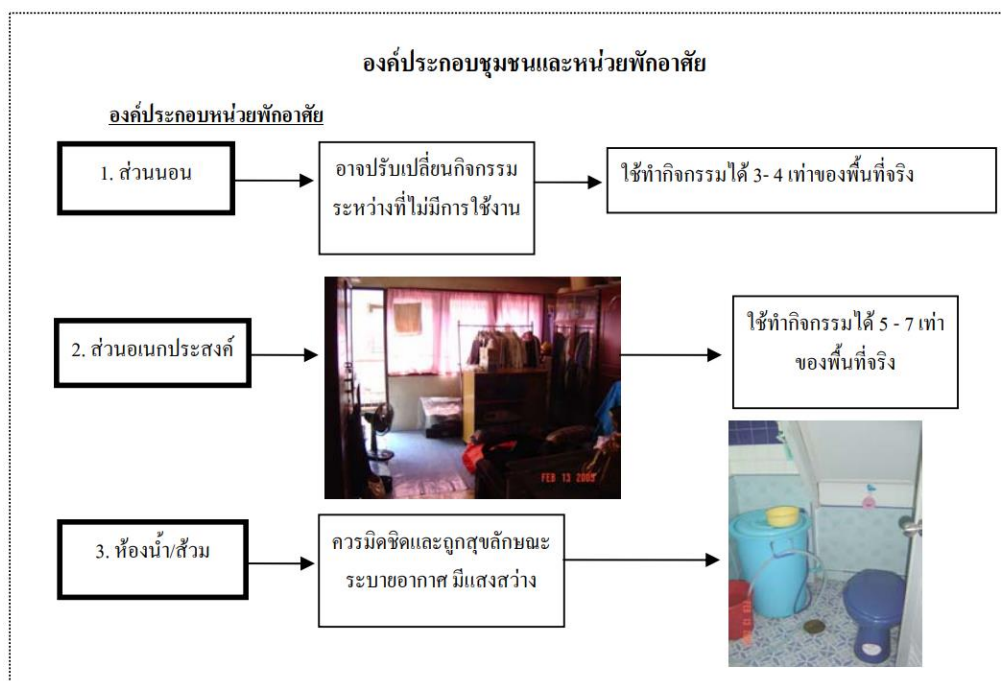
2.1 แนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานการจัดการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

การปรับปรุงชุมชนแออัดในที่ดินเดิม (Upgrading) ในกรณีที่ชุมชนมีความจำเป็นต้องปรับปรุงชุมชน โดยใช่วิธีการปรับปรุงชุมชนในที่ดินเดิม เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงชุมชน ควรอาศัยขั้นตอนในการวางแผน ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม ออกแบบก่อสร้าง วางแผน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้สอยพื้นที่ที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนนั้นๆ ซึ่งควรมีการสำรวจที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินของชาวชุมชน เช่น พื้นที่การพักอาศัย พื้นที่ค้าขาย พื้นที่ประกอบอาชีพ สภาพการสัญจร เช่นถนนรถวิ่ง ถนนทางเดินเท้า และการนันทนาการ เช่น ลานอเนกประสงค์ สนามเด็กเล่น สนามกีฬา สวนหย่อม สวนสาธารณะ เป็นต้น และสุดท้ายคือ การพัฒนาชุมชนต่อเนื่อง ชุมชนเมื่อแล้วเสร็จจะมีความพร้อมสมบูรณ์ในการใช้งานในระดับหนึ่ง ซึ่งในระยะต่อมาการพัฒนาชุมชนมีความจำเป็นต้องมีการติดตามและปฏิบัติอยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงชุมชนให้เข้ากับสภาวะปัญหาและสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลาช่วยให้ชุมชนมีการ พัฒนาที่ยั่งยืนเหมาะสมต่อไปอย่างสม่ำเสมอ

2.2 มาตรฐานที่อยู่อาศัย และพื้นที่ใช้สอย

ส่วนประกอบของหน่วยพักอาศัย ประกอบด้วยส่วนจำเป็นพื้นฐานในการอยู่อาศัย 3 ส่วนคือ

- ส่วนนอน
- ส่วนอเนกประสงค์
- ส่วนห้องน้ำ - ส้วม – ชักล้าง

ภาพที่ 2-1 ภาพองค์ประกอบชุมชนและหน่วยพักอาศัย

2.2.1 การใช้พื้นที่ส่วนมิดชิด ได้แก่ ห้องนอน และห้องน้ำ

ตารางที่ 2-1 แสดงการใช้พื้นที่ส่วนมิดชิด

พื้นที่ใช้สอย	เนื้อที่ห้องเล็กที่สุด (ตร.ม.)	ความกว้างต่ำสุด (เมตร)
1. ห้องนอน	8.64	2.40
2. ห้องนอนต่อไป (ชนิด 2 เตียง)	7.20	2.40
3. ห้องนอนต่อไป (ชนิด 1 เตียง)	5.76	2.40
4. ห้องน้ำ/ส้วม (ที่อาบน้ำ อ่างล้างหน้า ชักผ้า)	2.88	1.80
5. ห้องน้ำ/ส้วม (ที่อาบน้ำ ส้วม ชักผ้า)	2.16	1.20
6. ห้องส้วมแยกเดี่ยว	1.44	1.20
7. ห้องอาบน้ำแยกเดี่ยว	1.08	1.20

2.2.2 การใช้พื้นที่ส่วนเอนกประสงค์ ได้แก่ ห้องรับแขก พักผ่อน ห้องครัว และห้อง รับประทานอาหาร

ตารางที่ 2-2 แสดงการใช้พื้นที่ส่วนเอนกประสงค์

พื้นที่ใช้สอย	เนื้อที่ห้องเล็กที่สุด (ตร.ม.)	ความกว้างต่ำสุด (เมตร)
1. พื้นที่รวมสำหรับแขก พักผ่อน รับประทานอาหาร และเตรียม อาหาร	22.32	2.40
2. พื้นที่รวมสำหรับรับแขก-พักผ่อน- รับประทานอาหาร	18.00	2.40
3. พื้นที่รวมสำหรับรับประทานอาหาร- ครัว	12.96	2.40
4. ห้องรับแขก พักผ่อน	14.40	2.40
5. ห้องรับประทานอาหาร	8.32	2.40
6. ห้องเตรียมอาหาร	4.32	1.80
7. ห้องครัวแยกเดี่ยว	5.67	2.10

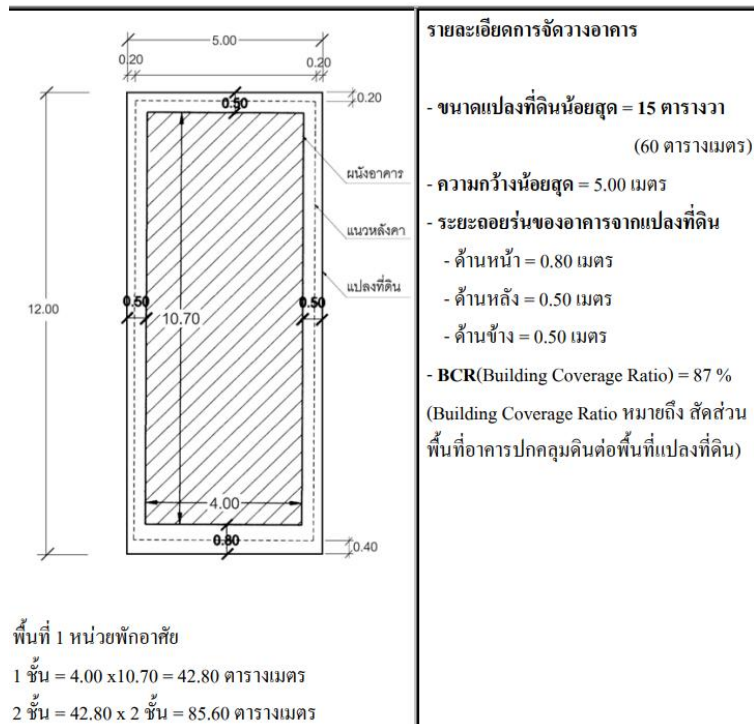
มาตรฐานการอยู่อาศัยเป็นเกณฑ์ที่ใช้วัดสภาพการอยู่อาศัยของประชากรในแต่ละเมืองซึ่งที่อยู่อาศัยต้องมีความปลอดภัยในด้านโครงสร้าง มีความคงทนต่อการใช้สอยพอประมาณ โดยการกำหนดมาตรฐานนั้นได้คำนึงองค์ประกอบต่างๆ ที่อย่างน้อยที่สุดชุมชนนั้นๆ จะต้องมิเพื่อสนองความต้องการที่จำเป็นของชุมชนนั้นๆ ได้โดยปัจจุบันหลักเกณฑ์ที่กำหนดและแนวทางปฏิบัติในการออกแบบชุมชนที่พักอาศัย คือ มาตรฐานของการเคหะแห่งชาติ

ในการกล่าวถึงทฤษฎีต่างๆที่มีผลต่อการใช้พื้นที่ หรือมาตรฐานการใช้พื้นที่ เป็นการศึกษาถึงมาตรฐานที่อยู่อาศัยที่ทางการเคหะแห่งชาติได้กำหนดขึ้นมาเพื่อเป็นการบ่งบอกว่ามาตรฐานที่ควรจะเป็นสำหรับที่อยู่อาศัยควรจะเป็นอย่างไร แต่ไม่ได้เป็นการบังคับด้วยข้อกฎหมาย ดังนั้นในการศึกษาจึงเป็นเพียงการนำมาตรฐานที่อยู่อาศัยมาศึกษาว่าการก่อสร้างที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อยที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีการนำมาตรฐานมากำหนดใช้มากน้อยเพียงใด และส่วนไหนที่สามารถพัฒนาต่อเนื้อเพื่อให้ได้ตามมาตรฐานที่อยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติ

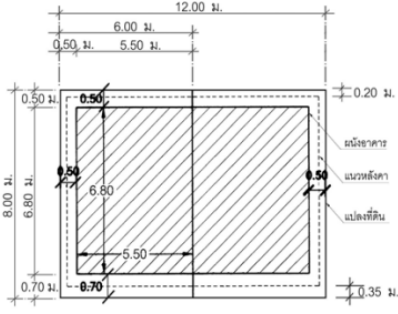
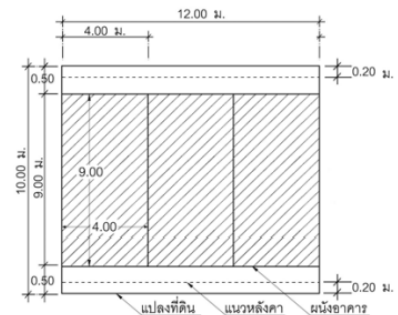
2.3 ขนาดแปลงที่ดิน ระยะห่างระหว่างอาคาร

เป็นการศึกษาถึงการนำมาตรฐานเกี่ยวกับแปลงที่ดิน ระยะถอยร่นของอาคาร และขนาดของที่อยู่อาศัยมาศึกษาควบคู่กับการก่อสร้างที่อยู่อาศัยจริงในชุมชน ว่ามีความสอดคล้องกับมาตรฐานมากน้อยเพียงใด ซึ่งเกณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นเพียงการศึกษาเพื่อเป็นข้อเสนอสำหรับผู้มีรายได้น้อยที่ต้องการก่อสร้างที่อยู่อาศัย

1. บ้านเดี่ยว 1 ชั้นและ 2 ชั้น

ภาพที่ 2-2 แสดงเกณฑ์ขนาดแปลงที่ดินของบ้านเดี่ยว

<p>2. บ้านแฝด 2 ชั้น</p> <p>พื้นที่ 1 หน่วยพักอาศัย 1 ชั้น = 5.50 x 6.80 = 37.40 ตารางเมตร 2 ชั้น = 37.40 x 2 ชั้น = 74.80 ตารางเมตร</p>	<p>รายละเอียดการจัดวางอาคาร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขนาดแปลงที่ดินน้อยสุด = 12 ตารางวา (48 ตารางเมตร) - ความกว้างน้อยสุด = 6 เมตร - ระยะถอยร่นของอาคารจากแปลงที่ดิน - ด้านหน้า = 0.70 เมตร - ด้านหลัง = 0.50 เมตร - ด้านข้าง = 0.50 เมตร - BCR (Building Coverage Ratio) = 82 % (Building Coverage Ratio หมายถึง สัดส่วนพื้นที่อาคารปกคลุมดินต่อพื้นที่แปลงที่ดิน)
<p>3. บ้านแถว 2 ชั้น</p> <p>พื้นที่ 1 หน่วยพักอาศัย 1 ชั้น = 4.00 x 9.00 = 36.00 ตารางเมตร 2 ชั้น = 36.00 x 2 ชั้น = 72.00 ตารางเมตร</p> <p>** กำหนดให้ ทุกสปีห้อง ต้องวันที่ว่างอย่างน้อย 1 ช่วง</p>	<p>รายละเอียดการจัดวางอาคาร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขนาดแปลงที่ดินน้อยสุด = 10 ตารางวา (40 ตารางเมตร) - ความกว้างน้อยสุด = 4 เมตร - ระยะถอยร่นของอาคารจากแปลงที่ดิน - ด้านหน้า = 0.50 เมตร - ด้านหลัง = 0.50 เมตร - ด้านข้าง = 0.00 เมตร - BCR (Building Coverage Ratio) = 90 % (Building Coverage Ratio หมายถึง สัดส่วนพื้นที่อาคารปกคลุมดินต่อพื้นที่แปลงที่ดิน)

ภาพที่ 2-3 แสดงเกณฑ์ขนาดแปลงที่ดินของบ้านแฝดและบ้านแถว

2.3.1 แนวอาคารและระยะต่างๆของอาคาร

ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 55 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยกฎกระทรวงฉบับนี้ได้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับพื้นที่ต่างๆดังนี้

- อาคารอยู่อาศัยรวมต้องมีพื้นที่ภายในแต่ละหน่วยที่ใช้เพื่อการอยู่อาศัยไม่น้อยกว่า 20 ตารางเมตร
- ห้องนอนในอาคารให้มีความกว้างด้านแคบที่สุดไม่น้อยกว่า 2.50 เมตร และมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 8 ตารางเมตร
- อาคารอยู่อาศัยต้องมีที่ว่างไม่น้อยกว่า 30 ใน 100 ส่วนของพื้นที่ชั้นใดชั้นหนึ่งที่มากที่สุดของอาคาร

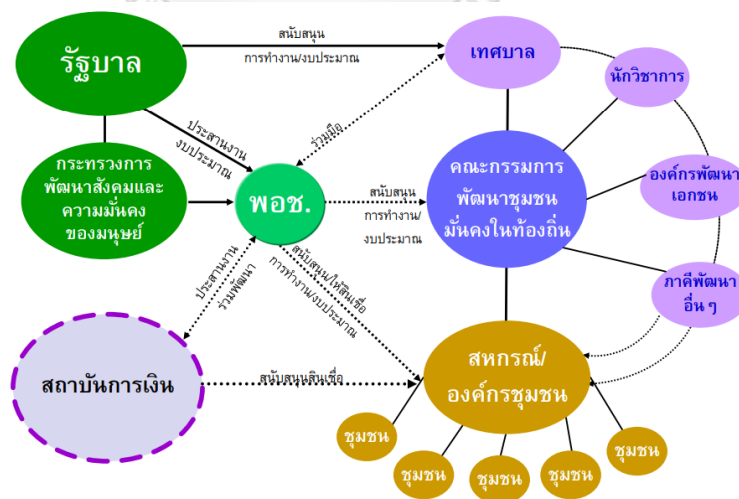
- การก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารหรือส่วนของอาคารจะต้องไม่ล้ำเข้าไปในที่สาธารณะ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจดูแลรักษาที่สาธารณะนั้น

วิจัยนี้จะได้นำข้อมูลข้อกฎหมายนี้มาเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์การใช้พื้นที่ การก่อสร้าง แนวอาคารที่มีผลต่อการใช้พื้นที่โดยรอบอาคารอยู่อาศัยของชาวชุมชน

2.4 การดำเนินโครงการบ้านมั่นคง

บ้านมั่นคงเป็นโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยคนจนในชุมชนแออัด เพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนา ก่อสร้างที่อยู่อาศัยให้มีความมั่นคง สวยงามน่าอยู่ มีรูปแบบสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความสามารถในการจ่ายของคนในชุมชน ซึ่งมีการใช้กระบวนการดำเนินงานโดยการสร้างความพร้อม สร้างองค์ความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชน

ความสัมพันธ์ของกลไกการดำเนินโครงการ เป็นการทำงานร่วมกันของชุมชน เครือข่าย และกรรมการเมือง เป็นการสร้างหรือฟื้นฟูการจัดการตนเองของชุมชนให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง จัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งกระบวนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย คือ ให้ชุมชนมีการจัดทำข้อมูล วางแผน และกำหนดแนวทางแก้ไขร่วมกัน เพื่อให้เกิดเป็นรูปแบบของการปรับปรุงที่ดินเดิม การปรับผังหรือขยับบ้านบางส่วน และการสร้างชุมชนใหม่ในที่ดินเดิม เป็นต้น

ภาพที่ 2-4 แสดงความสัมพันธ์ของกลไกการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง

รูปแบบการพัฒนาความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ไม่มีรูปแบบที่ตายตัวขึ้นอยู่กับสภาพปัญหา ความสามารถในการจ่าย เงื่อนไข และความต้องการของชาวชุมชน ดังนี้

การปรับปรุงชุมชนให้มั่นคงในที่เดิม (Slum Upgrading) เป็นการปรับปรุงชุมชนให้มีสภาพดีขึ้น เพื่อคงรูปแบบชุมชนเดิม โดยปรับปรุงสาธารณูปโภค สาธารณูปการในชุมชนให้ดีขึ้น

การปรับผังที่ดินใหม่ (Reblocking) เป็นการปรับปรุงรูปแบบชุมชนเดิมให้มีผังและโครงสร้าง สาธารณูปโภคพื้นฐานที่ดีขึ้น โดยอาจมีการปรับรื้อย้ายบางส่วน

การแบ่งปันที่ดิน (Land Sharing) เป็นรูปแบบไทยๆ คือเจ้าของที่ดินนำที่ดินไปใช้ให้เกิดการ ประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างชุมชนและเจ้าของที่ดิน โดยเจ้าของที่ดินให้เช่าหรือขายที่ดินให้ ชุมชนในราคาถูก

การก่อสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ในที่เดิม (Reconstruction) เป็นการรื้อย้ายในบริเวณเดิมจากจุดหนึ่ง ไปอยู่อีกจุดหนึ่ง โดยชุมชนต้องก่อสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ทั้งหมด จะเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนและมีความมั่นคงโดยการเช่าที่ระยะยาว

การรื้อย้ายชุมชนออกไปอยู่ที่ใหม่ (Relocation) หรือซื้อที่ดิน ซึ่งการรื้อย้ายชุมชนไปที่ใหม่เป็น เรื่องดีที่ทำให้ชุมชนมีความมั่นคง แต่ทำให้ชุมชนต้องอยู่ไกลจากชุมชนเดิม ไกลจากแหล่งงาน ไกลจาก สถานศึกษา เสียค่าเดินทางเพิ่ม มีภาระใหม่ที่เพิ่มขึ้น

ภาพที่ 2-5 แสดงรูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านมั่นคง ก่อน(ซ้าย) และหลัง(ขวา)

2.5 แนวคิดการปรับปรุงชุมชนแออัด

การศึกษาเรื่องการปรับปรุงชุมชนแออัดที่มีหน่วยงานของการเคหะแห่งชาติ จัดตั้งฝ่าย ปรับปรุงชุมชนแออัด เพื่อดำเนินการปรับปรุงชุมชนแออัดตามนโยบายที่อยู่อาศัย และนโยบายของ การเคหะแห่งชาติ เพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้น้อย ปรับปรุงด้านสาธารณูปโภค และ สาธารณูปการต่างๆ เพื่อเป็นการยกระดับชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ปรับปรุงการถือสิทธิ์ ครองครองพื้นที่ของรัฐเพื่อเพิ่มความมั่นคงให้กับผู้อยู่อาศัย เป็นหน่วยงานที่ประสานงานกับ หน่วยงานต่างๆของภาครัฐ

ทางภาครัฐตระหนักถึงปัญหาชุมชนแออัดจึงได้มีการให้ความช่วยเหลือกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ให้สามารถมีที่อยู่อาศัยที่ถาวรและมั่นคงและพัฒนาให้มีการป้องกันและปรับปรุงชุมชนแออัดดังนี้

จัดตั้งหน่วยงานอาคารสงเคราะห์ เพื่อให้มีความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยแก่ผู้มีรายได้น้อย สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับก่อสร้าง หรือปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย

การปรับปรุงชุมชนแออัด (Slum Upgrading) จากนโยบายการรื้อล้างและสร้างแฟลตใหม่ สามารถแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นการผลักดันให้ผู้มีรายได้น้อยอพยพไปสร้างชุมชนใหม่ต่อไป การเคหะจึงจัดตั้งหน่วยงานสำหรับปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม เพื่อออกแบบที่อยู่อาศัย ควบคุมการก่อสร้าง สำร็จและศึกษาสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยเพื่อจัดทำระบบชุมชนใหม่

โครงการจัดสรรที่ดินพร้อมสาธารณูปโภคและจัดที่อยู่อาศัยแบบสร้างบางส่วน เป็นการปรับปรุงชุมชนแออัดโดยการจัดหาที่ดิน จัดหาสาธารณูปโภคที่จำเป็น โดยให้ผู้ที่อยู่อาศัยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาที่อยู่อาศัยด้วยตนเองตามกำลังทรัพย์และความสามารถในการก่อสร้างต่อเติมอาคารพักอาศัย

2.6 การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้จะเป็นศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างที่อยู่อาศัยของคนในชุมชน รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่อยู่อาศัยของคนในชุมชน

กรทิพย์ พฤกษ์ประเสริฐดี (2544) เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างที่อยู่อาศัยของผู้ที่ย้ายจากชุมชนได้สะพาน จากแนวคิดที่เชื่อว่าชุมชนมีศักยภาพในการก่อสร้างที่อยู่อาศัย การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษากระบวนการในการก่อสร้างบ้านด้วยตนเอง และเปรียบเทียบกระบวนการสร้างบ้านกันเองในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการสร้างบ้านสำหรับผู้ที่ย้ายจากชุมชนได้สะพาน

ภาพที่ 2-6 แสดงรูปแบบการก่อสร้างบ้านในอดีต

ที่มา กรทิพย์ 2544

ผลการศึกษาพบว่าลักษณะที่อยู่อาศัยของทั้ง 3 ชุมชน ชุมชนประชาอุทิศ 76 ชุมชนอ่อนนุช และชุมชนเพิ่มสิน-ออเงิน ส่วนใหญ่เป็นอาคารพักอาศัยแบบถาวร วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างบ้านวัสดุของใหม่มาใช้ทั้งหมด วัสดุเก่ามีสอง และวัสดุเหลือใช้ที่ไปเก็บมา

เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการสร้างบ้านของผู้ที่ย้ายจากใต้สะพานจะประกอบด้วยความรู้พื้นถิ่นที่มาจากการประกอบอาชีพหรือประสบการณ์ในอดีตที่เคยมีมา การใช้วัสดุเพิ่มถิ่นที่สามารถหามาได้โดยไม่ต้องซื้อมาสร้างบ้าน และระบบการก่อสร้างก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในชุมชน ก่อให้เกิดการรวมตัวของชุมชน ยิ่งระดับของร่วมกันสร้างมากขึ้นจะสามารถลดค่าก่อสร้างและเวลาในการก่อสร้างลงได้มาก ดังนั้นหากมีการรวมกลุ่มกันมากขึ้น แบบบ้านที่เหมาะสมกับระดับรายได้และเงินสนับสนุนที่เพียงพอหลังจากการรื้อย้าย และส่งเสริมอาชีพ ก็จะช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในการสร้างบ้านของชาวชุมชนใต้สะพานได้

ศุภชัย ถาวรสุภเจริญ (2545) เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้พื้นที่อยู่อาศัยของชุมชนที่ถูกรื้อย้ายจากบ้านใต้สะพานในกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2544 ได้มีการรื้อย้ายชุมชนใต้สะพานในเขตกรุงเทพมหานครให้มาอยู่ในชุมชนประชาอุทิศ, ชุมชนอ่อนนุช 3, และชุมชนเพิ่มสิน-ออเงิน ซึ่งเป็นพื้นที่ว่างทางการเคหะแห่งชาติจัดซื้อ, แบ่งขนาดแปลงที่ดินและก่อสร้างสาธารณูปโภคให้ โดยชุมชนมีส่วนร่วมคัดเลือกที่ดินและเป็นผู้สร้างที่อยู่อาศัยของตนเอง เนื่องจากเดิมเมื่ออยู่ใต้สะพานผู้อยู่อาศัยเป็นผู้มีรายได้น้อย มีการใช้พื้นที่อยู่อาศัยแบบจำกัด

ในการศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการใช้พื้นที่อยู่อาศัย และศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่อยู่อาศัยกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนที่ถูกรื้อย้ายจากใต้สะพานมาอยู่ใหม่ที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ที่กำหนดให้ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อพิจารณาในการวางแผนการใช้พื้นที่อยู่อาศัยสำหรับการรื้อย้ายของชุมชนผู้มีรายได้น้อยที่มีลักษณะเช่นนี้ในครั้งต่อไป

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาข้อมูลภาคสนามจากการสังเกต เขียนแบบร่าง พร้อมๆกับการสัมภาษณ์ รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้วิจัยที่ทำการศึกษาชุมชนที่ถูกรื้อย้ายมาจากชุมชนใต้สะพานมาอยู่ ณ ที่แห่งใหม่ทั้ง 3 แห่ง โดยลงทำการศึกษาเป็นเวลา 9 เดือน

จากการศึกษาพบว่า บ้านชั้นเดียวในชุมชนใหม่มีพื้นที่เฉลี่ย 32.81 ตร.ม./หลัง คิดเป็น 8.62 ตร.ม./คน โดยมีมิติของตัวบ้านเฉลี่ย 4.87 x 6.51 เมตร โดยบ้านชั้นเดียวที่มีขนาดเล็กที่สุดมีพื้นที่ 5.11 ตร.ม./คน และบ้าน 2 ชั้นชุมชนใหม่มีพื้นที่เฉลี่ย 79.01 ตร.ม./หลัง คิดเป็น 14.96 ตร.ม./

คน มีมิติของตัวบ้านเฉลี่ย 5.83×6.85 เมตร โดยที่บ้าน 2 ชั้นที่มีขนาดเล็กที่สุดมีพื้นที่ 7.36 ตร.ม./คน

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้พื้นที่อยู่อาศัยมากที่สุด คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน, ลักษณะอาชีพ และการประกอบอาชีพ, ความสามารถในการหาเงินมาใช้เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

รูปภาพที่ 5.14 ภาพแสดงลักษณะการใช้พื้นที่นอกอาคาร

(1) พื้นที่ปรุงอาหาร ชักล้าง (2) ตากผ้า (3) เก็บวัสดุก่อสร้าง (4) เก็บเครื่องมือประกอบอาชีพ

ภาพที่ 2-7 แสดงการใช้พื้นที่ในชุมชนในอดีต

ที่มา ศุภชัย 2545

จากการวิจัยนี้เห็นว่า ควรมีการกำหนดขอบเขตแปลงที่ดินให้ชัดเจน และป้องกันการรุกล้ำแปลงที่ดินอื่น ในด้านการวางแผนแบ่งแปลงที่ดินควรมีการศึกษาลักษณะอาชีพและจำนวนผู้อยู่อาศัยเพื่อให้สอดคล้องกับขนาดของพื้นที่อยู่อาศัยด้วย ควรมีผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและก่อสร้างอาคารให้คำปรึกษาในช่วงการดำเนินการก่อสร้าง รวมถึงมีการปรับปรุงมาตรฐานหรือกฎหมายที่เกี่ยวกับขนาดพื้นที่อยู่อาศัยแก่ชุมชนผู้มีรายได้น้อย โดยเทียบกับจำนวนผู้อยู่อาศัย และใช้การศึกษาวิจัยนี้ประกอบ เพื่อให้มาตรฐานดังกล่าวสอดคล้องกับสภาพของชุมชนผู้มีรายได้น้อย

สินีนากู วงศ์สวัสดิ์ (2545) เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตหลังการรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพาน และผลกระทบของการรื้อย้ายที่มีต่อการดำเนินชีวิตของผู้ถูกรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพาน ในการศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่ถูกรื้อย้ายและ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตหลังการรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพาน

ภาพที่ 2-8 แสดงสภาพการดำเนินชีวิตในชุมชนในอดีต

ที่มา สีนีนานู 2545

จากการศึกษาพบว่า การย้ายที่ตั้งของชุมชนบุกรุกได้สะพานทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของชาวชุมชนเปลี่ยนไป ทั้ง 3 ชุมชนประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัยในชุมชนคือ ปัจจัยด้านอาชีพ แหล่งงาน ทำให้โอกาสในการมีงานทำ และศักยภาพในการพัฒนาต่างกัน ส่วนด้านกายภาพที่อยู่อาศัยพบว่า สภาพบ้านของทั้ง 3 ชุมชนดีขึ้นหลังการรื้อย้าย ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ หากประเมินความพึงพอใจของคนส่วนใหญ่ในชุมชน พบว่ามีความพึงพอใจในสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน มีความรู้สึกปลอดภัยและมั่นคงในการอยู่อาศัย แต่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจและแหล่งงาน และเมื่อพิจารณากลับไปถึงวัตถุประสงค์ของโครงการพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนยังไม่ดีขึ้น ซึ่งน่าจะเป็นเพราะยังอยู่ในช่วงปรับตัวในที่อยู่อาศัยใหม่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาดูแลและสนับสนุนให้ชาวชุมชนมรออาชีพและรายได้ เพื่อให้ชาวชุมชนสามารถอยู่อาศัยในชุมชนได้โดยไม่ไปบุกรุกที่อื่นต่อไป

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

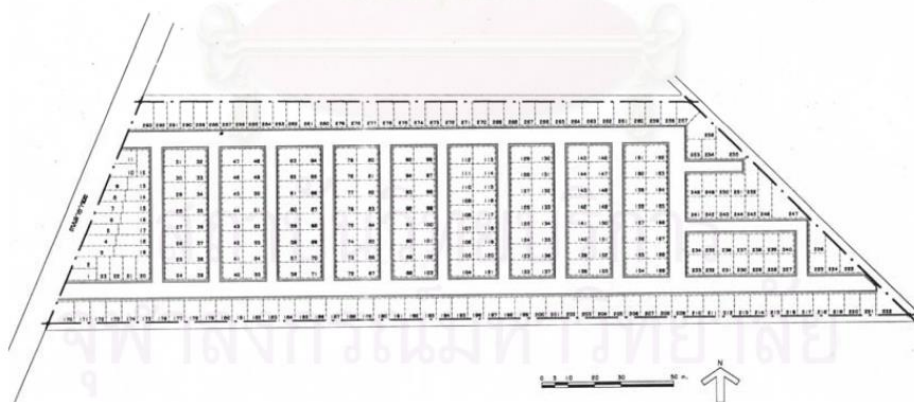
การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการศึกษาการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของชุมชนประชาอุทิศ 76 หลังจากการรื้อย้ายมาจากใต้สะพานเมื่อปี 2544 เพื่อให้ทราบถึงปัญหา ปัจจัย สาเหตุ ของการปรับปรุงที่อยู่อาศัย เพื่อนำไปวิเคราะห์ถึงการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ปัจจัยและสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งกลไกการช่วยเหลือที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปศึกษาแนวทางการนำเสนอ และแก้ไข เพื่อให้เกิดการมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยอย่างยั่งยืน ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้รายละเอียดของการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึงการเข้ามาช่วยเหลือของหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก การสังเกตการณ์ การจดบันทึก ภาพถ่าย เพื่อแสดงถึงรูปแบบที่อยู่อาศัย การใช้พื้นที่ โดยมีขั้นตอนในการทำงาน ดังนี้

3.1 การสำรวจและศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่ชุมชนใต้สะพานโซน 1 ประชาอุทิศ 76 เขตทุ่งครุ กทม. เป็นชุมชนที่รองรับการรื้อย้ายของชุมชนใต้สะพานกลุ่มที่ 1 ในเขตราชบุรีบูรณะ จอมทอง ตลิ่งชัน ธนบุรี บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ รวม 18 ชุมชน 179 ครัวเรือน รวม 231 ครอบครัว ที่ตั้งโครงการ ตั้งอยู่บริเวณซอยประชาอุทิศ 76 แขวงทุ่งครุ เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร

จากภาพที่ 3-1 แสดงแผนผังชุมชนประชาอุทิศ 76 พบว่าเบื้องต้นมีการแบ่งแปลงที่ดิน ออกเป็น 293 แปลง เพื่อรองรับการรื้อย้ายของชาวชุมชนจากใต้สะพานมาเข้าสู่พื้นที่

ภาพที่ 3-1 แสดงแผนผังชุมชนประชาอุทิศ 76
ที่มา: กรทิพย์ (2544)

3.2 การกำหนดขอบเขตในการวิจัย

ลงศึกษาพื้นที่ชุมชนใต้สะพานโชน 1 ประชาอุทิศ 76 จำนวน 293 แปลงที่ดิน เพื่อศึกษาปัจจัยและสาเหตุของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย

- 3.2.1 ศึกษาการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยในด้านกายภาพ, การใช้พื้นที่ และปัญหาด้านการอยู่อาศัย
- 3.2.2 ศึกษาปัจจัยและสาเหตุของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย เช่น ข้อมูลทางครอบครัว เศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มประชากร
- 3.2.3 ศึกษารูปแบบของหน่วยงานและองค์กรภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย

3.3 ประชากรและการเลือกตัวอย่าง

3.3.1 ประชากร

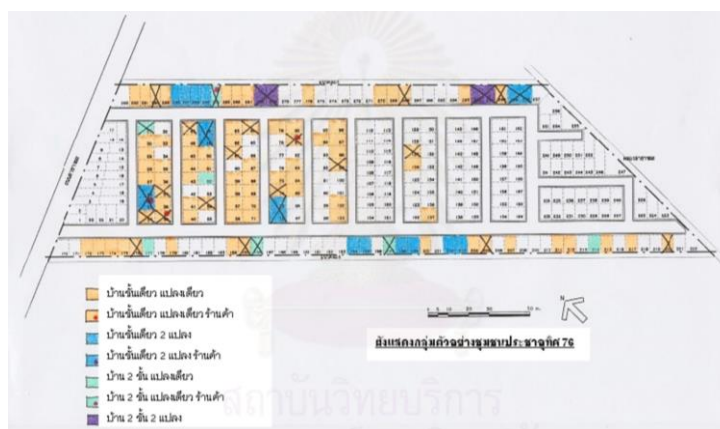
ประชากรที่ทำการศึกษาคือ ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76 ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพานในปี 2544 จนถึงปัจจุบัน จากทั้งหมด 293 แปลงที่ดิน ซึ่งเบื้องต้นผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมกลุ่มประชากรที่มีปรากฏในวิทยานิพนธ์ของกรทิพย์ พฤษทรัพย์ประเสริฐดี(2544), ศุภชัย ถาวรศุภเจริญ(2545) และสินีนานา วงศ์สวัสดิ์(2545) ซึ่งต่อจากนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากทั้ง 3 ท่านนี้มารวมรวมเป็นข้อมูลแผนที่ชุมชนเบื้องต้น โดยศึกษาออกมาในรูปแบบของการคัดเลือกบ้านบนแปลงที่ดินที่มีการศึกษาเหมือนกันของทั้ง 3 ท่าน เพื่อให้ได้กลุ่มประชากรที่เป็นผู้ที่อยู่อาศัยใต้สะพานและย้ายเข้ามาอาศัยในชุมชนจนถึงปัจจุบัน ดังภาพที่ 3-2, 3-3 และ 3-4 ตามลำดับ

ภาพที่ 3-2 ภาพแผนผังการดำเนินการก่อสร้างที่อยู่อาศัย

ที่มา กรทิพย์ (2544)

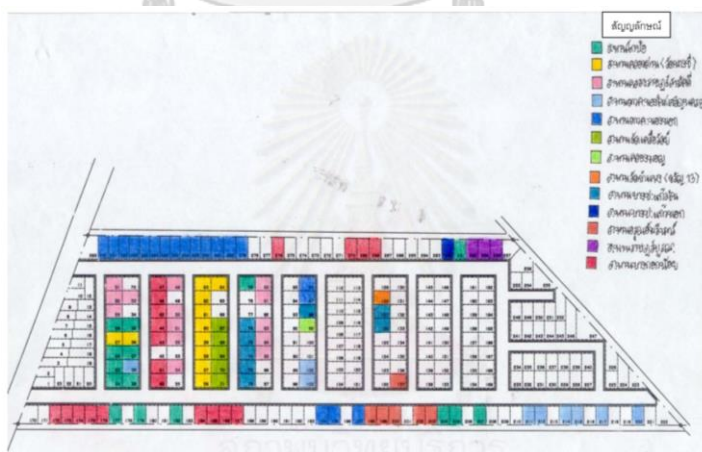
จากภาพที่ 3-2 การศึกษาของกรทิพย์ พฤกษ์ประเสริฐดี ในปี 2544 เป็นการศึกษาเรื่อง ลักษณะที่อยู่อาศัยในชุมชน ในเรื่องของการดำเนินการก่อสร้าง รูปแบบของบ้าน ระยะเวลาที่ใช้ในการก่อสร้าง รวมไปถึงค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการก่อสร้าง ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมีที่อยู่อาศัยทั้งสิ้น 140 หลังคาเรือน และ กลุ่มตัวอย่าง 6 หลังคาเรือน

ภาพที่ 3-3 ภาพแผนผังการใช้พื้นที่อยู่อาศัย

ที่मा ศุภชัย (2545)

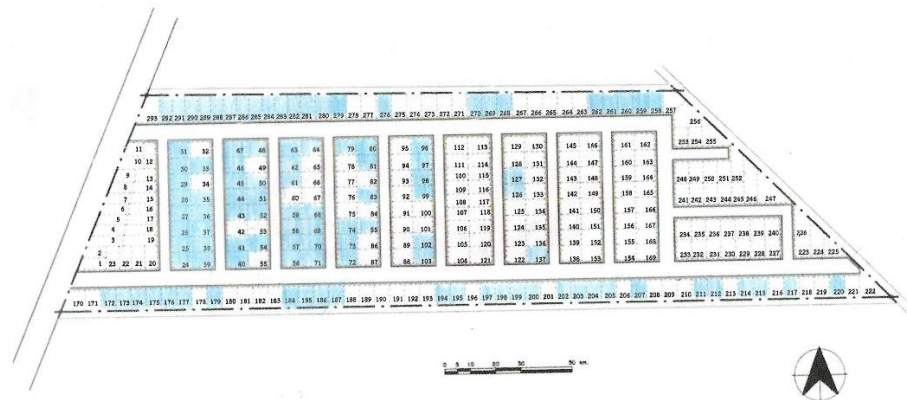
จากภาพ 3-3 การศึกษาของศุภชัย ถาวรศุภเจริญ ในปี 2545 เป็นการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้พื้นที่อยู่อาศัยซึ่งแบ่งการศึกษาออกเป็นรูปแบบของบ้านชั้นเดียว บ้าน 2 ชั้น บ้านแฝด และบ้านที่มีการใช้พื้นที่เป็นร้านค้า ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมีที่อยู่อาศัยทั้งสิ้น 117 หลังคาเรือน และ กลุ่มตัวอย่าง 27 หลังคาเรือน

ภาพที่ 3-4 ภาพแผนผังการศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

ที่มา สินีนาถ (2545)

จากการศึกษาของสินีนาถ วงศ์สวัสดิ์ ในปี 2545 เป็นการศึกษาเรื่อง ลักษณะอาชีพ แหล่งงาน และวิถีชีวิตของชาวชุมชนหลังการรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพาน ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมีที่อยู่อาศัยทั้งสิ้น 113 หลังคาเรือน

■ บ้านท่าร่มกัน 103 3 วาวิชัย
 คูณกรรพณี 2544
 คูณศุภชัย 2545
 คูณสีนันท 2545

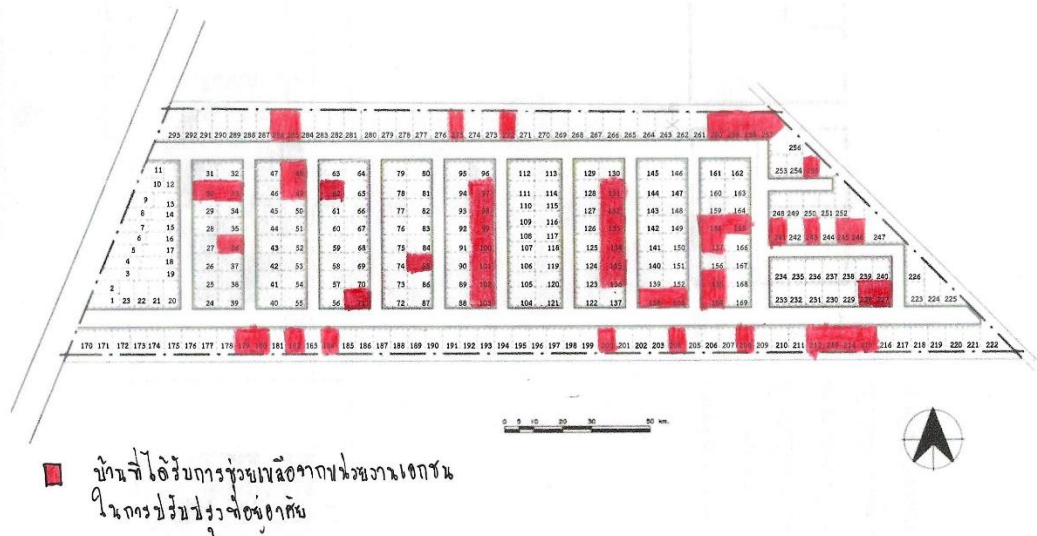
ภาพที่ 3-5 แผนผังแปลงที่ดินที่มีการศึกษาตรงกันทั้งกรรพณ์, ศุภชัย และสีนันท
ที่มา ผู้วิจัย

หลังจากได้ทำการศึกษากการแบ่งแปลงที่อยู่อาศัยของผู้วิจัยทั้ง 3 ท่าน ดังภาพที่ 3-2, 3-3 และ 3-4 จึงเกิดเป็นแผนผังแปลงที่ดินที่มีการศึกษาตรงกันของทั้ง 3 ท่าน ดังภาพที่ 3-5 ซึ่งเป็นการรวมที่อยู่อาศัยที่มีการศึกษาไว้ตรงกันทั้งสิ้น 105 หลังคาเรือน ซึ่งต่อจากนี้ทางผู้วิจัยจะได้นำแผนที่ที่ได้นี้ลงไปสำรวจชุมชนด้วยตัวเอง เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลของกลุ่มประชากรที่เป็นผู้ที่อยู่อาศัยดั้งเดิมตั้งแต่บ้านได้สะพานจนกระทั่งย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนประชาอุทิศ 76 ถึงปัจจุบัน

■ บ้านเดิมจากการย้ายจากบ้านผู้ทำชุมชน

ภาพที่ 3-6 แผนผังที่อยู่อาศัยของผู้ที่อยู่อาศัยดั้งเดิมในปี 2544 ถึงปัจจุบัน
ที่มา ผู้วิจัย

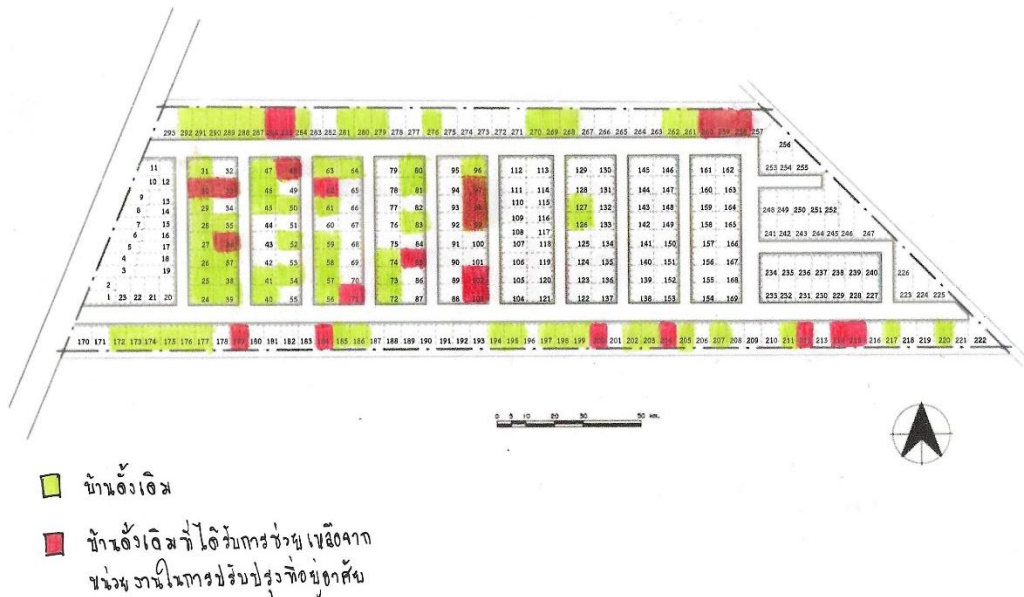

ภาพที่ 3-7 แผนที่ผังที่อยู่อาศัยที่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน
ที่มา ผู้วิจัย

จากการลงพื้นที่สำรวจชุมชนด้วยตัวเอง ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนจึงได้มาซึ่งกลุ่มประชากรที่เป็นผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมที่ย้ายมาจากบ้านใต้สะพานในปี 2544 จนถึงปัจจุบันจำนวน 111 หลังคาเรือน ดังภาพ 3-6 นอกจากนี้ ในการลงพื้นที่สำรวจยังพบอีกด้วยว่า มีกลุ่มประชากรผู้อยู่อาศัยบางส่วนที่มีที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 54 หลังคาเรือน ดังภาพ 3-7 ซึ่งการช่วยเหลือเกิดขึ้นกับผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมและไม่ใช้ผู้ที่อยู่อาศัยดั้งเดิม ซึ่งในงานวิจัยนี้ทางผู้วิจัยจะเลือกศึกษาเฉพาะที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานภาคเอกชน โดยเป็นผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมเท่านั้น

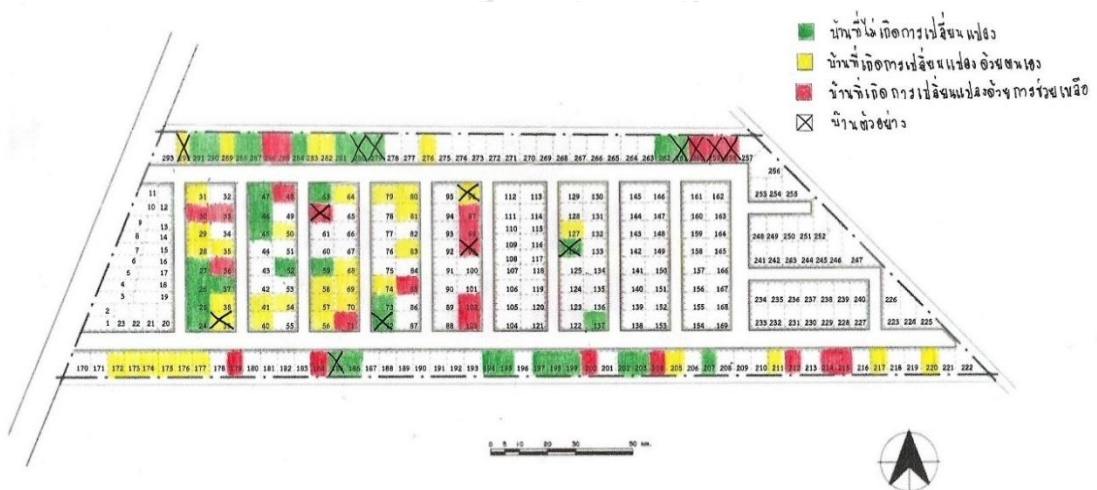
ดังนั้นเมื่อได้ข้อมูลของกลุ่มประชากรจากการลงสำรวจพื้นที่ และสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัย ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมาศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่มประชากรดั้งเดิมที่มีการศึกษาไว้ในอดีตดังภาพ 3-5 ซึ่งข้อมูลที่ได้ออกมาคือ ที่อยู่อาศัยที่มีผู้อยู่อาศัยเป็นคนดั้งเดิมตั้งแต่ได้สะพานจนถึงปัจจุบันมีจำนวน 95 หลังคาเรือน

นอกจากนี้ จากกลุ่มประชากรเบื้องต้น 95 หลังคาเรือน ทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนของรูปแบบที่อยู่อาศัยด้วย กล่าวคือ มีที่อยู่อาศัยที่ชาวชุมชนสร้างเอง กับที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ดังรายละเอียดภาพ 3-8

ภาพที่ 3-8 แผนผังที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของประชากรดั้งเดิมที่มีลักษณะที่อยู่อาศัยที่ก่อสร้างเองและที่อยู่อาศัยที่มีการช่วยเหลือ
 ที่มา ผู้วิจัย

หลังจากทราบกลุ่มประชากรหลักดังภาพ 3-8 ทางผู้วิจัยจึงได้ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากเครื่องมือที่ใช้ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งต้องใช้เวลาในการเก็บข้อมูลต่อครั้งค่อนข้างนาน และต้องลงพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นวันธรรมดาช่วงเย็นหลัง 16.00น. หรือวันเสาร์-อาทิตย์ เนื่องจากคนในชุมชนออกไปทำงาน ซึ่งทางผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่างให้ครอบคลุมทุกรูปแบบที่เกี่ยวกับด้านกายภาพของที่อยู่อาศัย จึงได้มาซึ่งข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเภทดังนี้ โดยมีรายละเอียดตามภาพ 3-9

ภาพที่ 3-9 แสดงกลุ่มประชากรหลัก
 ที่มา ผู้วิจัย

- บ้านที่อยู่ดั้งเดิมตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนและมีกายภาพของบ้านที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง จำนวน 34 หลังคาเรือน ดังแผนผังภาพที่ 3-9 สีเขียว
- บ้านที่อยู่ดั้งเดิมตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนและมีกายภาพของบ้านที่การเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จำนวน 37 หลังคาเรือน ดังแผนผังภาพที่ 3-9 สีเหลือง
- บ้านที่อยู่ดั้งเดิมตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนและมีกายภาพของบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีหน่วยงานเข้ามาให้ความช่วยเหลือ จำนวน 24 หลังคาเรือน ดังแผนผังภาพที่ 3-9 สีแดง

3.3.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อได้มาซึ่งกลุ่มประชากรหลักและกลุ่มประชากรตัวอย่างเรียบร้อยแล้ว ทางผู้วิจัยได้ทำการจำแนกรูปแบบที่อยู่อาศัยตามลักษณะของกายภาพของที่อยู่อาศัย เพื่อให้สะดวกต่อการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งการจำแนกที่เกิดขึ้นเกิดจากการตั้งข้อสังเกตของลักษณะที่อยู่อาศัยดังนี้

- ลักษณะกายภาพของที่อยู่อาศัย เป็นบ้าน 1 ชั้น หรือ 2 ชั้น
- วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง เช่น ก่ออิฐฉาบปูน, บ้านไม้ หรือวัสดุเก่ามือสอง
- การวางแผนก่อสร้าง
- ส่วนประกอบของบ้านใช้งานได้ เช่น ประตู หน้าต่าง หลังคา

เมื่อได้รูปแบบบ้านตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้ว จึงได้กลุ่มประชากรเป้าหมายตามลักษณะของที่อยู่อาศัยในชุมชนทั้งสิ้น 4 รูปแบบ ซึ่งการแบ่งรูปแบบบ้านที่เกิดขึ้นในงานวิจัยครั้งนี้ไม่ได้เป็นการจัดระดับของที่อยู่อาศัยในชุมชน หากแต่เป็นเพียงการเรียกชื่อรูปแบบเพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายขึ้นต่อการรายงานผลเท่านั้น ซึ่งรูปแบบบ้านมีดังนี้

ภาพที่ 3-10 แสดงรูปแบบลักษณะบ้านแบบ ก

แบบ ก. เป็นบ้านที่มีสภาพกายภาพด้านโครงสร้างแบบบ้านก่ออิฐฉาบปูน มีทั้งแบบบ้าน 1 ชั้น และบ้าน 2 ชั้น เป็นบ้านที่มีสภาพทางกายภาพภายนอกที่มีประตู หน้าต่าง หลังคา มีการทาสีผนังบ้านให้เกิดความสวยงาม ส่วนประกอบของบ้านอยู่ในสภาพที่ดี ได้รับการดูแลรักษาอยู่เสมอ

ภาพที่ 3-11 แสดงรูปแบบลักษณะภาพแบบ ข

แบบ ข. เป็นบ้านที่มีสภาพกายภาพด้านโครงสร้างแบบบ้านก่ออิฐแต่ไม่ได้ฉาบปูน มีทั้งแบบบ้าน 1 ชั้น และ 2 ชั้น ไม่มีการทาสีผนังบ้าน เป็นบ้านที่มีสภาพทางกายภาพภายนอกที่มีประตู หน้าต่าง หลังคา ที่ไม่ครบ หรือมีแต่อยู่ในสภาพที่ไม่ดี มีความเสื่อมโทรมบ้างตามกาลเวลา ได้รับการดูแลบ้างตามกำลังทรัพย์และความสามารถของเจ้าของบ้าน

ภาพที่ 3-12 แสดงรูปแบบลักษณะบ้านแบบ ค

แบบ ค. เป็นบ้านที่มีสภาพกายภาพด้านโครงสร้างแบบบ้านที่สร้างจากไม้หรือวัสดุมือสอง ส่วนใหญ่เป็นบ้าน 1 ชั้น ผนังทำจากไม้ทั้งมือหนึ่งและมือสอง เป็นบ้านที่มีสภาพทางกายภาพภายนอกหรือมีส่วนประกอบของบ้าน เช่น ประตู หน้าต่าง หลังคา ที่ไม่ครบ หรือมีแต่อยู่ในสภาพที่ใช้การไม่ได้ ขาดการดูแลรักษา มีความเสื่อมโทรมลงมาก ไม่ได้ได้รับการดูแลรักษาหากแต่เป็นเพียงการปรับปรุง ซ่อมแซม ไปตามสภาพ ตามกำลังทรัพย์และความสามารถของเจ้าของบ้าน

ภาพที่ 3-13 แสดงรูปแบบลักษณะบ้านแบบ ง

แบบ ง. เป็นบ้านสร้างขึ้นจากการช่วยเหลือของหน่วยงานและองค์กรภาครัฐหรือเอกชน เป็นบ้านก่ออิฐฉาบปูน 1 ชั้น เป็นบ้านที่มีสภาพทางกายภาพภายนอกที่มีประตู หน้าต่าง หลังคา มีการทาสีผนังบ้านให้เกิดความสวยงาม

ทางผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมายที่ต้องการศึกษา โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก วิธีการสังเกต บันทึกภาพถ่าย และจดบันทึก สังเกต และภาพถ่าย จากกลุ่มประชากรหลักทั้ง 3 รูปแบบ รวมไปถึงการศึกษาข้อมูลรูปแบบบ้านจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเปรียบเทียบกับบ้านในปัจจุบัน จึงได้มาซึ่งประชากรตัวอย่างทั้งสิ้น 13 หลังคาเรือน ดังภาพ 3-9 แล้วทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้ผลสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มบ้านตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษา คือ

- บ้านที่อยู่อาศัยตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนในปี 2544 จนถึงปัจจุบัน ที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงจำนวน 6 หลังคาเรือน
- บ้านที่อยู่อาศัยตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนในปี 2544 จนถึงปัจจุบัน ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยความสามารถของตัวเอง จำนวน 3 หลังคาเรือน
- บ้านที่อยู่อาศัยตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนในปี 2544 จนถึงปัจจุบัน ที่เกิดความเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรของภาครัฐและเอกชน จำนวน 4 หลังคาเรือน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการของที่อยู่อาศัยตั้งแต่ปี 2544 – 2565

3.3.2 เก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจ จดบันทึก และภาพถ่ายที่อยู่อาศัยในชุมชน

3.3.3 แบบสัมภาษณ์

- สัมภาษณ์ผู้ที่อยู่อาศัย เพื่อศึกษา ปัจจัยและสาเหตุของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย

- สัมภาษณ์หน่วยงานหรือองค์กร เพื่อศึกษากลไกการช่วยเหลือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย

3.5 แบบสำรวจและสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้เดินสำรวจชุมชนและถ่ายภาพประกอบการศึกษาข้อมูลและนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้กับชุมชน โดยการเลือกศึกษาทางผู้วิจัยได้ใช้งานวิจัยของนิสิตปริญญาโท ภาคเคหการ ปี 2544 เป็นข้อมูลอ้างอิงในการเลือกบ้านที่อยู่อาศัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกิดประโยชน์สูงสุด โดยช่วงแรกเลือกดำเนินการสัมภาษณ์บ้านที่อยู่มาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชน จนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะมีทั้งบ้านที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงตามสภาพ และบ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง ซึ่งจากการสัมภาษณ์รอบแรกพบว่าแบบสัมภาษณ์ยังขาดข้อมูลที่สำคัญ ทำให้ได้คำตอบที่ยังไม่ครบถ้วน หรือไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ทางผู้วิจัยจึงได้นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงเนื้อหาเพิ่มเติมเพื่อให้ถูกต้องและครบถ้วน ต่อมาทางผู้วิจัยได้สัมภาษณ์หน่วยงานหรือองค์กรที่ให้การช่วยเหลือในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

3.6 วิเคราะห์ข้อมูล

- 3.6.1 นำการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาพิจารณาร่วมกับเหตุผลและปัจจัยในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้น
- 3.6.2 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชน จนถึงปัจจุบัน ที่เกิดจากความสามารถของทุกคนในครอบครัว
- 3.6.3 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชน จนถึงปัจจุบัน ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน

บทที่ 4

ข้อมูลทั่วไปของชุมชนประชาอุทิศ 76

ชุมชนประชาอุทิศ 76 เป็นชุมชนที่รองรับการรื้อย้ายของชุมชนใต้สะพานโชน 1 ที่ย้ายมาจากชุมชนใต้สะพานในเขตฝั่งธนบุรี 7 เขต คือ เขตราชบุรีบูรณะ จอมทอง ดลิ่งชัน ธนบุรี ภาษีเจริญ บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ประกอบด้วย 12 สะพาน คือ สะพานโกบ้อ สะพานวัดนางชี สะพานคลองราชบุรีสามัคคี สะพานดาวคะนองใน สะพานดาวคะนองนอก สะพานวัดเครือวัลย์ สะพานคลองมอญ สะพานบางประแก้วใน สะพานบางประแก้วนอก สะพานอรุณอัมรินทร์ สะพานราชบุรีบูรณะ และสะพานบางกอกน้อย รวม 18 ชุมชน 179 ครัวเรือน ขนาดพื้นที่ 13-3-57 ไร่ เนื้อที่แปลงละประมาณ 11.25 ตารางวา จำนวนที่อยู่อาศัย 250 แปลง ภายในชุมชนเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ซึ่งถนนสายหลักกว้าง 8.00 เมตร และถนนสายรองกว้าง 6.50 เมตร มีการจัดแบ่งพื้นที่แปลงที่ดิน เป็นพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ลานกีฬา ศาลาเอนกประสงค์ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

หลังจากชาวบ้านร่วมกันสำรวจเพื่อจัดหาพื้นที่รองรับ โดยยึดหลักการหาที่ดินใกล้กับที่อยู่อาศัยเดิม หลังจากได้ที่ดินแล้ว คณะกรรมการชุมชนได้เสนอที่ดินรองรับ ให้การเคหะแห่งชาติพิจารณาดำเนินการจัดซื้อที่ดิน และเมื่อการเคหะแห่งชาติจัดซื้อที่ดินแล้วเสร็จ ในปี 2541 การเคหะแห่งชาติได้ประสานงานกับชาวชุมชนในเรื่องการออกแบบวางผังชุมชน ซึ่งชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดผังชุมชน โดยคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันในอนาคต จึงจัดให้มีพื้นที่ส่วนกลางไว้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน และยินยอม

4.1 สภาพทั่วไปของชุมชนประชาอุทิศ 76

4.1.1 ที่ดินโครงการ

โดยขนาดพื้นที่ดินรวมของชุมชนประชาอุทิศ 76	13-3-54 ไร่
กรรมสิทธิ์ที่ดิน	เป็นของการเคหะแห่งชาติ
การแบ่งแปลงที่ดินเฉลี่ย	11.25 ตารางวา
จำนวนแปลงที่ดินในโครงการ	293 แปลง
จำนวนแปลงที่ดินที่มีสิ่งปลูกสร้าง	250 แปลง

4.1.2 การใช้ที่ดิน

ในปี 2542 สำนักพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร การเคหะแห่งชาติ มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย กลุ่มเพื่อร่วมงาน และชาวชุมชนใต้สะพานได้ประชุมหารือกันเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณา

สิทธิ์ผู้อยู่อาศัยในชุมชนใหม่ ขณะเดียวกันการเคหะแห่งชาติได้ให้ผู้ได้รับสิทธิ์เข้าอยู่อาศัยใช้วิธีการจับฉลากเลือกแปลงที่ดิน ซึ่งมีทั้งการจับเดี่ยว และการจับเป็นกลุ่ม

ในปี 2543 สำนักพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร ร่วมกับเขตทุ่งครุ ได้ดำเนินการตรวจสอบผู้ได้รับสิทธิ์อีกครั้ง เพื่อจัดทำแผนงานงบประมาณเบิกจ่ายค่าขนย้าย สรรวจความต้องการด้านอาชีพ เพื่อจัดเตรียมการฝึกอาชีพให้ ซึ่งขณะนั้นชาวชุมชนได้สะพานได้เริ่มมีการเตรียมความพร้อมโดยการจัดให้มีกิจกรรมออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับการปลูกบ้าน พร้อมทั้งที่การเคหะแห่งชาติ ดำเนินการพัฒนาโครงการได้ประสานงานกับชาวชุมชนเรื่องเอกสารสัญญาและอัตราค่าเช่า

ในปัจจุบัน การจัดพื้นที่การใช้ที่ดินในชุมชนประกอบด้วยโซนที่อยู่อาศัย ศาลพระภูมิประจำชุมชน อาคารอเนกประสงค์ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ลานอเนกประสงค์ และลานกีฬา เพื่อให้ชาวบ้านได้เข้ามาใช้งานในพื้นที่ดังกล่าวร่วมกัน

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 4-1 แสดงการจัดการการใช้ที่ดินส่วนกลางในชุมชน

ที่มา ผู้วิจัย

แปลงพื้นที่ที่อยู่ด้านหน้าสุดของชุมชน แปลงที่ 1 – 25 ในอดีตเป็นแปลงโล่งที่มีการวางแผนทำเป็นพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน ปัจจุบันทำเป็นลานกีฬาของชุมชน ที่มีการออกแบบให้เป็นสนามฟุตบอลของชุมชน ซึ่งจากการสำรวจพบว่า ได้มีชาวบ้านใช้ประโยชน์ตรงแปลงที่ดินส่วนนี้โดยการนำรถยนต์ส่วนตัวเข้ามาจอดในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ซึ่งถ้าหากชาวชุมชนมีการจัดการแบ่งสรรแปลงพื้นที่ให้เป็นสัดส่วนสำหรับการจอดรถ และให้สมาชิกในชุมชนไว้ใช้ออกกำลังกายด้วยก็จะเป็นการเพิ่มประโยชน์ในแปลงที่ดินเพิ่มขึ้น ดังตัวอย่างภาพ 4-2

ภาพที่ 4-2 แสดงการใช้พื้นลานกีฬาของชุมชนประชาอุทิศ 76

ที่มา ผู้วิจัย

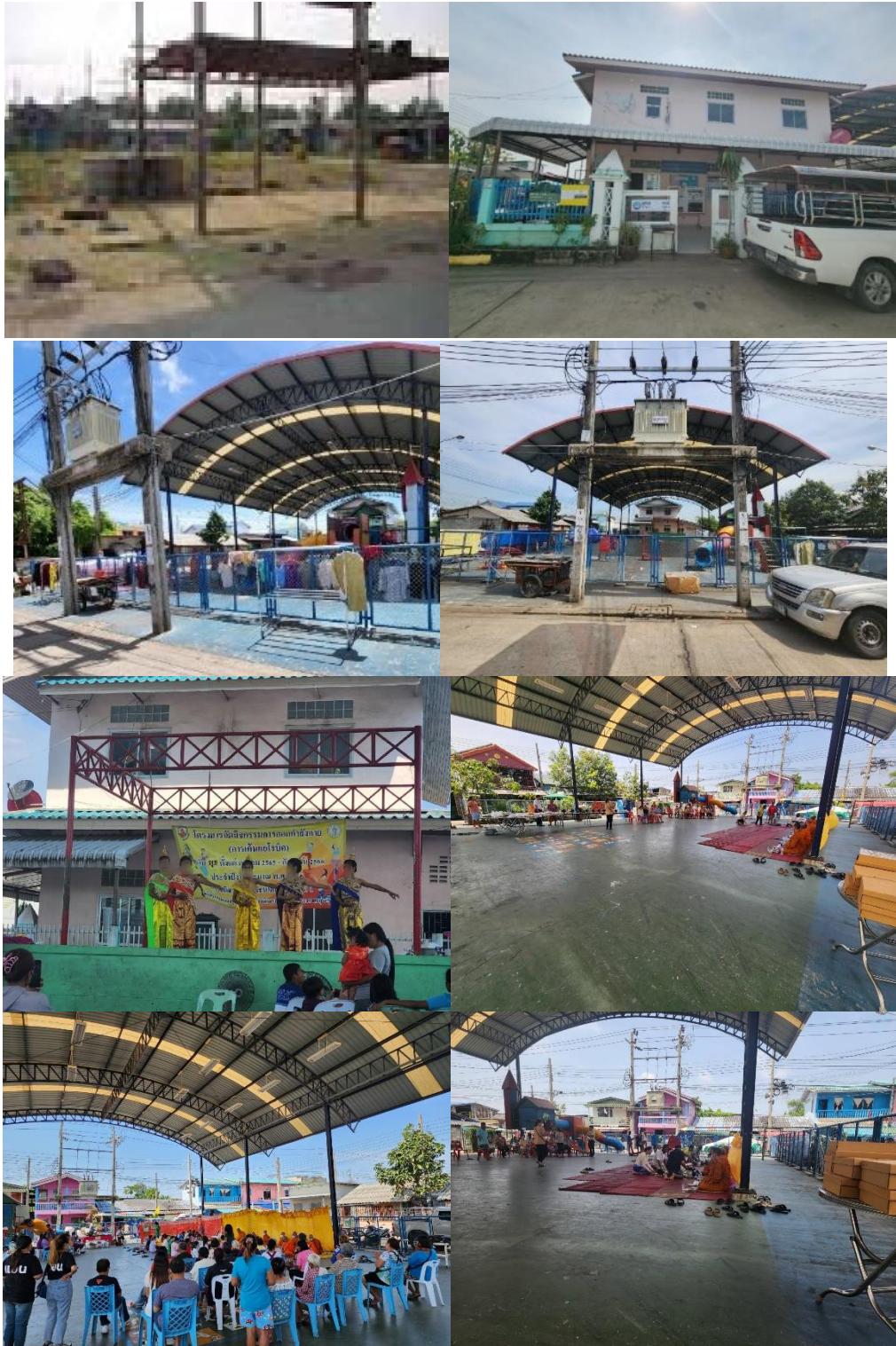
แปลงที่ 170 หรือแปลงหัวมุมด้านหน้าชุมชน ทำเป็นแปลงว่างจัดตั้งศาลพระภูมิประจำชุมชน เพื่อเป็นที่เคารพสักการะบูชา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ของคนที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ภาพที่ 4-3 แสดงพื้นที่จัดตั้งศาลพระภูมิประจำชุมชนประชาอุทิศ 76

ที่มา ผู้วิจัย

แปลงที่ 104 – 121 โชนบริเวณกลางชุมชน ถูกแบ่งให้เป็นศาลาเอนกประสงค์ และ ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งที่ศูนย์การเรียนรู้จะมีเด็กๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาเรียน ซึ่งปัจจุบันมีนักเรียนประมาณ 18 คน มีครูที่สอน 1 คน และเจ้าหน้าที่ 1 คน ทั้งหมดเป็นผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนประชาอุทิศ 76 ส่วนบริเวณติดกันจัดทำเป็นศาลาเอนกประสงค์ ซึ่งบริเวณนี้จะใช้สำหรับจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น จัดงานปีใหม่ จัดงานวันเด็ก จัดงานสงกรานต์ จัดงานทำบุญประจำปี เป็นต้น นอกจากนี้ ในเวลาปกติ ชาวชุมชนที่มีที่อยู่อาศัยที่ติดกับศาลาเอนกประสงค์ จะใช้ประโยชน์ในพื้นที่ในการตากผ้า หรือสมาชิกในชุมชนมานั่งคุยนั่งเล่นกัน

ภาพที่ 4-4 แสดงการใช้พื้นที่บริเวณศาลาเอนกประสงค์ และ ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

4.1.3 อัตราค่าเช่า

การเคหะแห่งชาติ คิดอัตราค่าเช่าที่ดินตารางวาละ 1 บาทต่อเดือน รวมกับภาษีท้องถิ่นที่การเคหะแห่งชาติต้องรับชำระ ไม่รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ โดยกลุ่มพัฒนาชุมชนใต้สะพานจะเป็นผู้บริหาร และจัดเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้เช่าโดยตรงไม่เกินเดือนละ 300 บาท เพื่อเป็นค่าเช่าที่ต้องชำระให้การเคหะแห่งชาติ รวมทั้งค่าบริหาร พัฒนาชุมชน ซ่อมแซม บำรุงรักษาสาธารณูปโภค และสาธารณูปการภายในชุมชน โดยกำหนดรายละเอียดค่าเช่าที่ดินโครงการประชานุทิศ 76 อัตราค่าเช่าเดือนละ 5,800 บาท

เนื่องจากอัตราค่าเช่าเดือนละ 5,800 บาท เป็นอัตราค่าเช่าของทั้งชุมชน ซึ่งในปัจจุบันจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่า มีการประชุมและตกลงกันกับสมาชิกทุกคนในชุมชนว่าจะจัดเก็บค่าเช่าแปลงละ 40 บาทต่อเดือน ซึ่งมีบางแปลงที่ดินที่ไม่ยินยอมจ่ายค่าเช่า ด้วยเหตุผลที่ว่า ไม่มีรายได้ ไม่ได้อยู่อาศัย หรือเป็นผู้เช่าอาศัยอีกทอดหนึ่ง ทำให้เงินค่าเช่าที่เก็บได้ไม่เพียงพอที่จะนำส่งการเคหะแห่งชาติ ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการติดค้างค่าเช่า และถูกทวงถามจากหน่วยงานของการเคหะแห่งชาติหลายครั้ง

4.1.4 สาธารณูปโภค สาธารณูปการ

ในโครงการกำหนดไว้ว่าถนนหลักจะกว้าง 8.00 เมตร รวมรางระบายน้ำ จะเห็นได้ว่าในความเป็นจริงไหล่ทางที่เป็นดินกว้างข้างละ 0.40 เมตร ส่วนใหญ่ได้ถูกนำไปใช้เป็นบริเวณของบ้านแต่ละหลังแล้ว ส่วนถนนรองได้กำหนดให้ถนนกว้าง 6.50 เมตร สภาพที่เกิดขึ้นจริงถนนกว้างเพียง 5.20 เมตร และถ้ารวมไหล่ทางถนนจะกว้าง 6.00 เมตร แต่ไหล่ทางที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะสภาพเดียวกับถนนหลักที่ได้มีการใช้พื้นที่ส่วนนี้เป็นบริเวณของบ้าน

การใช้น้ำประปาในช่วงแรกทาง กทม. ส่งน้ำให้ สำหรับการใช้น้ำจากการประปานครหลวง นั้น ได้มีการขอตัดตั้งมิเตอร์น้ำ โดยต้องเสียค่ามิเตอร์น้ำตัวละ 5,700 บาทต่อหนึ่งหลัง ซึ่งในปัจจุบันยังมีบ้านบางหลังที่ไม่มีมิเตอร์น้ำเป็นของตัวเอง เนื่องจากค่าติดตั้งมิเตอร์น้ำมีราคาค่อนข้างสูง ทำให้ชาวบ้านยังคงใช้น้ำจากส่วนกลางของชุมชน และเป็นการชำระค่าน้ำให้กับส่วนกลางของชุมชน

การใช้อิไฟฟ้า มีการติดตั้งหม้อแปลง โดยใช้มิเตอร์ของตัวแทนชุมชนจำนวน 2 ตัว ต่อมา มีการติดตั้งไฟฟ้าแต่ละบ้าน ซึ่งในปัจจุบันยังมีบ้านบางหลังที่ไม่มีมิเตอร์ไฟฟ้าใช้ เป็นของตัวเอง เนื่องจากหลายสาเหตุด้วยกัน กล่าวคือบางบ้านไม่มีทะเบียนบ้านทำให้ไม่สามารถขอมิเตอร์ไฟฟ้าได้ บางบ้าน

โครงการก่อสร้างบ้านไม่เหมาะสมตรงตามข้อกำหนดของการไฟฟ้าทำให้ไม่สามารถขอมิเตอร์ไฟฟ้าได้ เป็นต้น

ภาพที่ 4-5 แผนที่การเดินทางเข้าสู่ชุมชนประชาอุทิศ 76

ที่มา <https://www.google.com/maps/>

การเดินทางเข้าออกชุมชนประชาอุทิศ 76 ต้องใช้มอเตอร์ไซด์รับจ้างจากปากซอยประชาอุทิศ 76 เข้ามาในชุมชน เป็นระยะทางกว่า 3 กิโลเมตร ไม่มีรถเมล์หรือรถสองแถวให้บริการ ซึ่งระยะทางค่อนข้างไกล หากผู้ที่อยู่อาศัยไม่มีรถส่วนตัว อาจจะทำให้การเข้าออกชุมชนบ่อยๆเป็นไปได้ยาก

สาธารณูปการบริเวณชุมชนประชาอุทิศ 76 มีที่ว่าการเขตทุ่งครุ ห่างชุมชน 1.2 กิโลเมตร สถานีตำรวจ ห่างชุมชน 1.1 กิโลเมตร วัด โรงเรียน และมหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี

4.2 ลักษณะที่อยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76

ลักษณะที่อยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76 ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบของบ้านเดี่ยวสร้างบนพื้นที่เช่าของการเคหะแห่งชาติ วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างเป็นมีทั้งแบบที่เป็นบ้านก่ออิฐฉาบปูน และบ้านไม้ มีทั้งบ้านที่แป้น 1 ชั้นและบ้าน 2 ชั้น จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่อยู่อาศัยของคนในชุมชน พบว่าการใช้พื้นที่ภายในอาคาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแบ่งการใช้พื้นที่สำหรับส่วนนอน และส่วนเอนกประสงค์ โดยลักษณะอาคารเป็นแบบกึ่งเปิดโล่งแบบมีห้องน้ำ ส่วนพื้นที่ภายในบ้านใช้ขนอนนั่งเล่น พักผ่อน รับประทานอาหาร ประงอาหาร เก็บของ ห้องน้ำ ภายนอกบ้านตั้งที่อยู่ในแปลงที่ดิน

ตนเองและไม่ได้อยู่ในแปลงที่ดินตนเองใช้ซักล้าง ตากผ้า เก็บวัสดุ ก่อสร้าง รวมถึง ซึ่งเป็นการใช้พื้นที่ว่างที่ไม่มีการครอบครองสิทธิ

นอกจากนี้ในส่วนของการก่อสร้างที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่เป็นอาคารพักอาศัยแบบถาวร วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างที่ทั้ง การซื้อวัสดุของใหม่มาใช้ทั้งหมด การซื้อวัสดุของเก่ามือสอง และการใช้วัสดุเหลือใช้ที่ไปเก็บมา การจัดทำที่ดินเพื่อจัดทำโครงการ เป็นการดำเนินการภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการพัฒนาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและชาวชุมชนในส่วนของที่อยู่อาศัย ผู้อาศัยต้องดำเนินการก่อสร้างที่พักอาศัยด้วยตัวเอง โดยมีการก่อสร้าง 6 รูปแบบคือ

แบบที่ 1 สร้างโดยแต่ละครอบครัวดำเนินการเอง ซึ่งใช้เฉพาะคนในครอบครัว รูปแบบบ้านที่สร้างจะเป็นบ้านไม้หรือบ้าน 2 ชั้นครึ่งไม้ครึ่งปูน วัสดุที่ใช้จะซื้อของใหม่หรือซื้อของมือสอง ข้อดีคือสามารถกำหนดรูปแบบบ้านได้เอง สร้างเมื่อไหร่ก็ได้ตามกำลังเงินทุน ปรพหัตถ์ค่าแรง เหมาะสำหรับครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ มีจำนวนสมาชิกมากและมีความรู้ในด้านช่าง

แบบที่ 2 สร้างโดยแต่ละครอบครัวดำเนินการเอง แต่มีเพื่อนหรือญาติมาช่วย รูปแบบบ้านจะมีลักษณะเป็นบ้านก่ออิฐ และ บ้านไม้ วัสดุที่ใช้จะซื้อของใหม่และซื้อของมือสองมาใช้เพื่อความประหยัด ข้อดีคือประหยัดค่าแรงในการก่อสร้าง เหมาะสำหรับครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ มีจำนวนเพื่อนหรือญาติที่มีความรู้ในการสร้างบ้านจำนวนมาก

แบบที่ 3 สร้างโดยการรวมกลุ่มกันหลายๆบ้าน รูปแบบบ้านจะมีลักษณะเป็นบ้านก่ออิฐ และ บ้านไม้ วัสดุที่ใช้จะซื้อของใหม่และซื้อของมือสองผสมกัน รูปแบบการดำเนินการก่อสร้างแบบนี้เหมาะสำหรับครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ และมีความสัมพันธ์อันดีในหมู่เพื่อนมาก

แบบที่ 4 สร้างโดยการจ้างเฉพาะแรงงาน รูปแบบบ้านจะเป็นบ้านก่ออิฐฉาบปูนหรือบ้าน 2 ชั้นครึ่งไม้ครึ่งปูน วัสดุที่ใช้จะซื้อของใหม่และเก็บของเก่ามาใช้ให้มากที่สุด เหมาะสำหรับครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจำนวนสมาชิกในบ้านน้อย แต่มีความรู้ในการสร้างบ้านเป็นอย่างดี

แบบที่ 5 สร้างโดยการจ้างเหมาบางส่วน รูปแบบบ้านจะมีลักษณะเป็นบ้านก่ออิฐ และ บ้านไม้ วัสดุที่ใช้จะเป็นของใหม่และเก็บของเก่ามาผสมบ้างให้มากที่สุด เหมาะสำหรับครอบครัวที่มีรายได้ระดับปานกลาง

แบบที่ 6 สร้างโดยการจ้างเหมาทั้งหมด รูปแบบบ้านที่จ้างจะเป็นบ้านก่ออิฐฉาบปูน 1-2 ชั้น วัสดุที่ใช้จะซื้อของใหม่ทั้งหมดและจ้างเฉพาะแรงงาน ส่วนวัสดุก่อสร้างเจ้าของบ้านจะเป็นผู้จัดหาเอง ข้อดีคือสร้างบ้านได้สะดวกรวดเร็ว เหมาะสำหรับครอบครัวที่มีรายได้สูงต้องการความรวดเร็ว และไม่มีความรู้ในด้านช่าง

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มประชากรชาวชุมชนมีหลากหลายอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขายหาบเร่และรับซื้อของเก่าเป็นหลัก รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป รายได้ไม่แน่นอน มีเพียงส่วนน้อยในชุมชนที่มีอาชีพที่มั่นคงในภาคทางการ ซึ่งประกอบด้วยอาชีพรับราชการ ลูกจ้างของรัฐ พนักงานบริษัท ลูกจ้างโรงงาน และพนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งแต่ละอาชีพนำรายได้มาสู่ครัวเรือนแตกต่างกัน

รายได้ของครัวเรือน รับเป็นรายวันมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามลักษณะอาชีพของคนในชุมชน และพบว่ามีเพียงส่วนน้อยที่มีรายได้ประจำเป็นรายเดือน

รายจ่ายของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน รายจ่ายหลัก คือ ค่าอาหาร และค่าใช้จ่ายด้านน้ำประปา และไฟฟ้า ค่าเดินทาง ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ ค่ายารักษาโรค และค่าเล่าเรียนบุตร ตามลำดับ

การออมและหนี้สินของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน พบว่า เงินออมส่วนใหญ่เป็นการออมทรัพย์กับกลุ่ม เพื่อผลประโยชน์ในการกู้เงิน และส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม มีหนี้สินส่วนใหญ่กู้จากสำนักพัฒนาองค์กรชุมชน ทั้งนี้สาเหตุของการเป็นหนี้ส่วนหนึ่งมาจากภาระความรับผิดชอบเรื่องบ้านเป็นประการสำคัญ

ลักษณะทางสังคมของผู้ที่อยู่อาศัย ขนาดครัวเรือนเป็นครัวเรือนขนาดเล็ก มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2-4 คน การศึกษาของบุตรหลานของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน ส่วนใหญ่กำลังศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งการเดินทางจากบ้านไปโรงเรียนในระยะทาง 5 กิโลเมตร ด้วยการโดยสารรถสองแถว และจักรยานยนต์รับจ้าง และใช้เวลาในการเดินทางไม่เกิน 30 นาที การดำเนินชีวิตของชาวชุมชนพบว่า ส่วนใหญ่ซื้ออาหารจากตลาดในชุมชน และที่ออกไปซื้ออาหารนอกชุมชนจะเดินทางในระยะทางไม่เกิน 5 กิโลเมตร

4.3 ปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังการเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนประเภทที่ 76

4.3.1 ปัญหาการใช้พื้นที่ในแปลงที่ดิน

รูปแบบการก่อสร้างที่อยู่อาศัยในรูปแบบบ้าน 1 ชั้นยกพื้นสูง ทำให้พื้นที่บริเวณใต้ถุนบ้านมีน้ำขัง หรือมีเศษขยะเข้าไปข้างใต้ ก่อให้เกิดเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค ส่งกลิ่นเหม็น และทำให้มีสัตว์มีพิษเข้ามาอาศัยอยู่ได้ จึงควรมีแนวทางดูแลป้องกันไม่ให้เกิดเป็นจุดหมักหมมเสื่อมโทรม ดังภาพที่ 4-6

ภาพที่ 4-6 พื้นที่ใต้ถุนบ้านที่ถูกสร้างแบบยกพื้นสูง

รูปแบบการก่อสร้างที่อยู่อาศัยที่ไม่มีการเว้นระยะแนวเขตที่ดิน ทำให้การก่อสร้างที่อยู่อาศัยออกมาบนพื้นที่ของส่วนกลาง ดังภาพที่ 4-7 เป็นการสร้างบ้านใหม่โดยมีเสาไฟฟ้าของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกำแพงบ้าน ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดอุบัติเหตุหรืออันตรายหากเกิดไฟฟ้าลัดวงจร

ภาพที่ 4-7 การสร้างบ้านโดยมีเสาไฟฟ้าเป็นส่วนหนึ่งของที่อยู่อาศัย

4.3.2 ปัญหาการใช้พื้นที่ในชุมชน

มีการใช้พื้นที่ภายนอกแปลงที่ดินที่ไม่ต้องตามวัตถุประสงค์หรือเป็นการใช้พื้นที่แปลงที่ดินอื่น นอกเหนือจากแปลงที่ดินที่ตนเองมีสิทธิ์ครอบครอง เนื่องจากพื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรให้ไม่เพียงพอต่อการใช้งาน

ภาพที่ 4-8 ภาพแสดงการใช้พื้นที่หน้ากีฬาเพื่อการจอดรถ

ปัญหาการใช้พื้นที่บริเวณด้านหน้าชุมชนที่ถูกจัดให้เป็นลานกีฬาชุมชนเพื่อจอดยานพาหนะของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน ทำให้คนในชุมชนไม่สามารถใช้พื้นที่เพื่อออกกำลังกายได้ เนื่องจากต้องระวังอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นกับทรัพย์สินของเพื่อนบ้านในชุมชน ดังภาพที่ 4-6

ภาพที่ 4-9 ภาพแสดงการใช้พื้นที่นอกแปลงที่ดินสำหรับตากผ้าและวางสิ่งของ

ปัญหาการใช้พื้นที่สำหรับตากเสื้อผ้าและเก็บของ เนื่องจากการแบ่งแปลงที่ได้รับมาจากการเคหะแห่งชาติ มีขนาดไม่ได้ใหญ่มาก การใช้พื้นที่บนแปลงที่ดินของตนเอง จึงเป็นไปเพื่อการปลูกสร้างที่อยู่อาศัย ทำให้เกิดการใช้พื้นที่นอกแปลงที่ดินที่เป็นพื้นที่สาธารณะ เพื่อบรรเทาความแออัดของวางของเก่าที่รับซื้อมาระหว่างรอการคัดแยกและรอนำไปขายส่งโรงงานต่อไป ดังภาพที่ 4-7

ภาพที่ 4-10 ภาพแสดงการใช้พื้นที่นอกแปลงที่ดินสำหรับวางสิ่งของ

ปัญหาการใช้พื้นที่ถนนสำหรับสัญจร เนื่องจากมีการนำสิ่งของที่เป็นทิ้งของส่วนตัวและของที่ของเก่าที่ไปรับซื้อมาระหว่างรอการคัดแยกวางบนพื้นที่ถนน ทำให้ไม่สามารถสัญจรได้อย่างสะดวก ดังภาพที่ 4-8

บทที่ 5

การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76

การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76 ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ หลังจากการเก็บข้อมูลภาพรวมของบ้านและนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับข้อมูล ซึ่งที่อยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76 สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

5.1 ที่อยู่อาศัยที่มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง

5.1.1 ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้มีสภาพที่ดีขึ้น

5.1.2 ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง ดูแลให้อยู่ในสภาพคงเดิม

5.1.3 ที่อยู่อาศัยที่ไม่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงทำให้เกิดการเสื่อมโทรมตามสภาพ

5.2 ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานภาคเอกชน

จากการศึกษาพบว่าลักษณะรูปแบบที่อยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76 ที่เลือกใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ผลสรุปที่ชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์รูปแบบที่อยู่อาศัยสามารถแบ่งได้ตามรายละเอียด ดังนี้

5.1 ที่อยู่อาศัยที่มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง

ที่อยู่อาศัยที่มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง คือ บ้านที่ได้รับการดูแลโดยสมาชิกในครอบครัวให้รองรับการใช้งานได้อย่างเหมาะสมตามความสามารถและกำลังทรัพย์ที่จ่ายได้ มีทั้งบ้านที่สร้างแบบก่ออิฐฉาบปูน และบ้านที่สร้างจากไม้หรือวัสดุมือสอง สามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบคือ

5.1.1 ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้มีสภาพที่ดีขึ้น คือ ที่อยู่อาศัยที่ก่อสร้างตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนในปี 2544 จนถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของบ้าน ไปจากเดิมเพื่อให้มีสภาพที่ดีขึ้น เช่น บ้านที่สร้างจากไม้หรือวัสดุมือสอง ที่มีผนังทำจากไม้ทั้งมือหนึ่งและมือสอง เปลี่ยนแปลงไปเป็นลักษณะที่อยู่อาศัยที่เป็นบ้านก่ออิฐฉาบปูน มีทั้งแบบบ้าน 1 ชั้น และบ้าน 2 ชั้น เพื่อให้มีสภาพที่อยู่อาศัยที่ดีขึ้นรองรับการใช้งานได้ดีขึ้น และรูปแบบบ้านที่แบบเดิมเป็นบ้านก่ออิฐ 1 ชั้น แต่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นลักษณะที่อยู่อาศัยแบบบ้าน 2 ชั้น เพื่อรองรับจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น ดังตารางที่ 5-1

ตารางที่ 5-1 ที่อยู่อาศัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเองให้มีสภาพที่ดีขึ้น

5.1.2 ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง ดูแลให้อยู่ในสภาพคงเดิม คือ ที่อยู่อาศัยที่ก่อสร้างตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนในปี 2544 จนถึงปัจจุบัน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพโครงสร้างของบ้าน หากแต่มีเพียงการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงกายภาพในส่วนของงานสถาปัตยกรรมให้เหมาะสมกับการใช้งาน เช่น บ้านที่มีกายภาพในส่วนของโครงสร้างที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมไม่ว่าจะเป็นบ้านที่สร้างโดยการก่ออิฐฉาบปูนหรือบ้านที่สร้างจากไม้หรือวัสดุมือสองซึ่งมีสภาพอยู่คงเดิม แต่มีการปรับปรุงในส่วน of ประตู หน้าต่าง หรือหลังคา ให้เหมาะสมพร้อมใช้งานอยู่เสมอ ดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุงดูแลให้อยู่ในสภาพคงเดิม

5.1.3 ที่อยู่อาศัยที่ไม่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงทำให้เกิดการเสื่อมโทรมตามสภาพ คือ ที่อยู่อาศัยที่ก่อสร้างตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนในปี 2544 จนถึงปัจจุบัน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพโครงสร้างของบ้าน แต่มีสภาพเสื่อมโทรมลงบ้างตามกาลเวลาในส่วนของงานกายภาพด้านความสวยงาม เช่น บ้านที่มีกายภาพในส่วนของโครงสร้างที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมไม่ว่าจะเป็นบ้านที่สร้างโดยการก่ออิฐฉาบปูนหรือบ้านที่สร้างจากไม้หรือวัสดุมือสอง แต่มีประตู หน้าต่าง หรือหลังคาที่เสื่อมโทรมลงเพราะขาดการดูแลรักษา ดังตารางที่ 5-3

ตารางที่ 5-3 ที่อยู่อาศัยที่ไม่ได้รับการปรับปรุงดูแลทำให้เกิดการเสื่อมโทรมตามสภาพ

5.2 ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานภาคเอกชน

ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานภาคเอกชน คือ ที่อยู่อาศัยตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนในปี 2544 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของบ้านไปจากเดิม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไข ด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น เปลี่ยนจากบ้านไม้เป็นบ้านก่ออิฐฉาบปูน หรือ เปลี่ยนวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างเป็นชนิดอื่นๆ เป็นต้น ดังตารางที่ 5-4

ตารางที่ 5-4 ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานภาคเอกชน

จากรายละเอียดที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งจะได้กลุ่มตัวอย่างออกมาทั้งหมด 13 หลังคาเรือน ซึ่งการเลือกกลุ่มตัวอย่างคือ ลักษณะรูปแบบที่อยู่อาศัยที่ก่อสร้างขึ้นตั้งแต่เริ่มย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนประชาอุทิศ 76 ในปี พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 รูปแบบ ซึ่งบ้านตัวอย่างที่ทำการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

บ้านแบบ ก. แปลงที่ 39

ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยที่มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยตัวเองให้มีสภาพที่ดีขึ้น

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 5 คน

ช่วงอายุ 50-60ปี ผู้ชาย 1 คน ผู้หญิง 1 คน ช่วงอายุ 20-30ปี ผู้ชาย 1 คน ผู้หญิง 1 คน

ช่วงอายุ 1-10ปี ผู้หญิง 1 คน

ขนาดของแปลงที่ดิน 45 ตารางวา

ลักษณะการใช้พื้นที่ เพื่อการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพค้าขายของชำ

ภาพที่ 5-1 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ก. ที่มีสภาพที่ดีขึ้น แปลงที่ 39

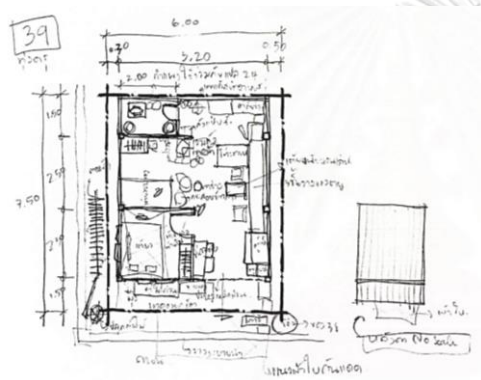
ลักษณะทางกายภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

ลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งในปี 2548 สภาพกายภาพของบ้านได้ถูกปรับปรุงใหม่ โดยที่ตัวบ้านชั้น 1 ยังคงสภาพเดิม แต่มีการต่อเติมชั้น 2 ขึ้นมาใหม่เนื่องจากมีลูกเพิ่มจึงวางแผนที่จะทำบ้านให้มีพื้นที่เพียงพอต่อสมาชิกในครอบครัวที่เพิ่มขึ้น ซึ่งชั้น 2 ที่ต่อเพิ่มเป็นโครงไม้ ตามกำลังทรัพย์ที่มีในขณะนั้น ซึ่งภายในบ้านชั้นล่าง ได้ต่อกำแพงโดยรอบบ้านเพิ่ม เนื่องจากบ้านเป็นแปลงมุม จึงต่อด้านหน้าบ้านมาจนเต็มพื้นที่ ส่วนพื้นที่ด้านของบ้านได้ต่อเติมจนสุดเขตพื้นที่ดินตัวเอง เพื่อใช้เป็นพื้นที่เก็บของ และเปิดเป็นร้านค้าขายของชำภายในบ้าน ชั้นล่างมี 1 ห้องนอนสำหรับพ่อแม่ บริเวณชั้น 2 กันเป็น 1 ห้องนอน สำหรับลูก และต่อระเบียงชั้น 2 เพื่อใช้สำหรับตากผ้า

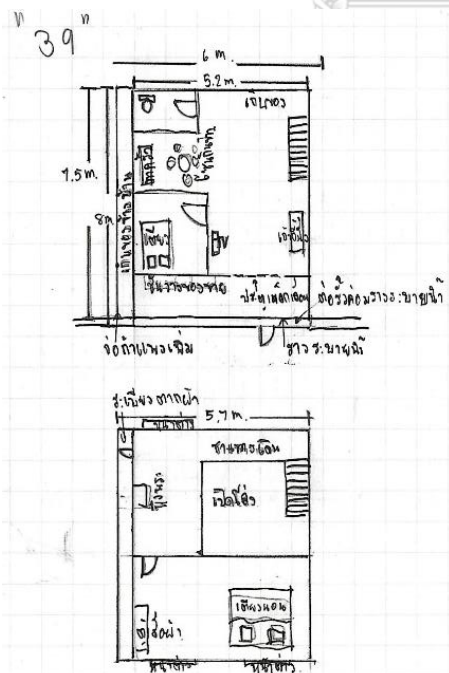
ลักษณะที่อยู่อาศัยเปรียบเทียบกับในอดีต

ในอดีตสร้างโดยการจ้างเหมาทั้งหมด รูปแบบบ้านเป็นลักษณะบ้านก่ออิฐผสมโครงสร้างไม้ 1 ชั้น วัสดุที่ใช้เป็นของใหม่ทั้งหมด เนื่องจากเจ้าของบ้านมีความรู้ด้านช่าง ประกอบอาชีพรับจ้างก่อสร้าง จึงมีการวางแผนการก่อสร้างด้วยการใช้กำแพงหลังบ้านร่วมกันกับแปลงที่ 24 เพื่อประหยัดค่าก่อสร้าง และมีเงินเพียงพอต่อจากจ้างช่างเพราะต้องการให้บ้านมีความมั่นคงแข็งแรง หลังจากการเปลี่ยนแปลงทำให้บ้านหลังนี้สามารถรองรับการอยู่อาศัยได้ดี เพียงพอต่อสมาชิกในครอบครัวและการประกอบอาชีพค้าขายด้วย ซึ่งรูปแบบบ้านทั้งหมดของบ้านหลังนี้มีการปรับปรุงก่อสร้างใหม่ให้มั่นคงแข็งแรง และดูดีขึ้น ตามความสามารถของคนที่อยู่อาศัยในบ้านเพื่อให้อยู่อาศัยได้ตามอย่างดีขึ้น

ลักษณะการใช้พื้นที่เปรียบเทียบกับในอดีตและปัจจุบัน

ภาพที่ 5-2 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 39 ในปี 2544

ภาพที่ 5-3 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 39 ในปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในอดีต

การใช้พื้นที่ภายในอดีต ดังภาพ 5-2 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัยและประกอบอาชีพค้าขายของชำ ติดประตูเหล็กบานเลื่อนขึ้นลงตรงทางเข้าหน้าบ้าน เพื่อให้ได้พื้นที่โล่งในการค้าขาย ภายในบ้านเข้ามาจะเจ้าห้องนอน 1 ห้องบริเวณด้านหน้า หลังบ้านเป็นห้องน้ำ 1 ห้อง และกันเป็นบริเวณทำครัว ตรงกลางเป็นพื้นที่สำหรับรับประทานอาหารและนั่งเล่น ดูทีวี และทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน ดังภาพ 5-3 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัยและประกอบอาชีพค้าขายของชำ บ้านหลังนี้ถูกปรับปรุงใหม่ในปี 2548 ได้ปรับปรุงบ้านใหม่ด้วยการต่อเติมชั้น 2 ขึ้นมาใหม่เพื่อรองรับการใช้งานของลูกสาวที่จะโตขึ้น

ภาพที่ 5-4 ภาพการใช้พื้นที่หน้าบ้านแปลงที่ 39

ภาพที่ 5-5 ภาพการใช้พื้นที่รอบบ้านแปลงที่ 39

ภาพที่ 5-6 ภาพการใช้พื้นที่ชั้น 2 แปลงที่ 39

บริเวณรอบบ้านได้ก่อกำแพงอิฐสูงประมาณ 0.50เมตร และต่อเติมกำแพงไม้สูงเท่ากับผนังบ้านชั้น 1 เพื่อเพิ่มพื้นที่เก็บของบริเวณหน้าบ้านและรอบบ้าน ดังภาพ 5-4 และ 5-5

ชั้น 2 ได้กั้นห้องเพิ่มชั้น 1 ห้องนอน และมีโซนว่างสำหรับวางหิ้งพระและเก็บเสื้อผ้า มีการต่อระเบียงด้านขวามือไว้สำหรับตากผ้า ดังภาพ 5-6

ซึ่งรายได้ที่ใช้ในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยมาจากเงินรายได้จากอาชีพช่างก่อสร้างของพ่อและรายได้จากการขายของชำหน้าบ้าน ในปัจจุบันบ้านมีการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพที่ดี เนื่องจากลูกโตขึ้นมีรายได้จากการประกอบอาชีพพนักงานบริษัทมีเงินเดือนประจำ ประกอบกับรายได้ของพ่อกับแม่จากการขายของชำ ทำให้มีรายได้เพียงพอต่อการใช้จ่ายและเหลือมาดูแลรักษาที่อยู่อาศัย

บ้านแบบ ค. แปลงที่ 96

ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยที่มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยตัวเองให้มีสภาพที่ดีขึ้น

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 5 คน

ช่วงอายุ 60-70ปี ผู้หญิง 1 คน

ช่วงอายุ 30-40ปี ผู้ชาย 2 คน ผู้หญิง 1 คน

ช่วงอายุ 1-10ปี ผู้หญิง 1 คน

ขนาดของแปลงที่ดิน 45 ตารางวา

ลักษณะการใช้พื้นที่ เพื่อการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพค้าขายของชำ

ภาพที่ 5-7 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ค. ที่มีสภาพที่ดีขึ้น แปลงที่ 96

ลักษณะทางกายภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

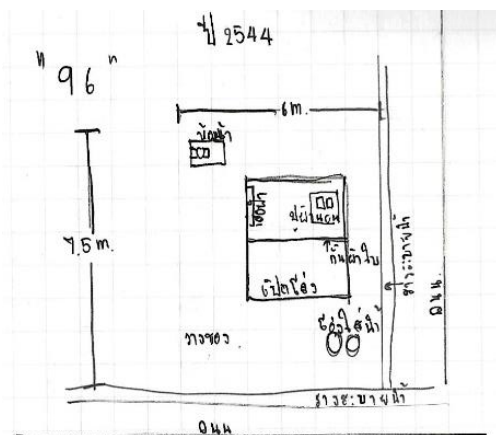
ลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งตัวบ้านเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงครั้งแรกในปี 2547 สมาชิกในครอบครัวพอจะมีรายได้มากขึ้น จึงได้เริ่มทำชั้น 1 ใหม่ด้วยรูปแบบของบ้านก่ออิฐฉาบปูนใช้เวลาสร้างประมาณ 4 เดือน หลังจากนั้นประมาณปี 2550 ได้วางแผนสร้างบ้านใหม่เป็นบ้าน 2 ชั้น เนื่องจากมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น จึงได้รวบรวมเงินเก็บของทุกคน ประกอบกับลูกชายมีงานประจำทำ จึงขอกู้สถาบันการเงินเพื่อมาต่อเติมที่อยู่อาศัยใหม่มั่นคงแข็งแรงขึ้น การใช้พื้นที่ภายในของบ้าน ชั้น 1 มีการกั้นห้องนอน 1 ห้องสำหรับผู้เป็นแม่ และชั้น 2 แบ่งเป็นการกั้นห้องนอน 2 ห้อง สำหรับลูกและครอบครัว โดยที่ระเปียงชั้น 2 มีการแบ่งไว้สำหรับตากผ้า

ลักษณะที่อยู่อาศัยเปรียบเทียบกับในอดีต

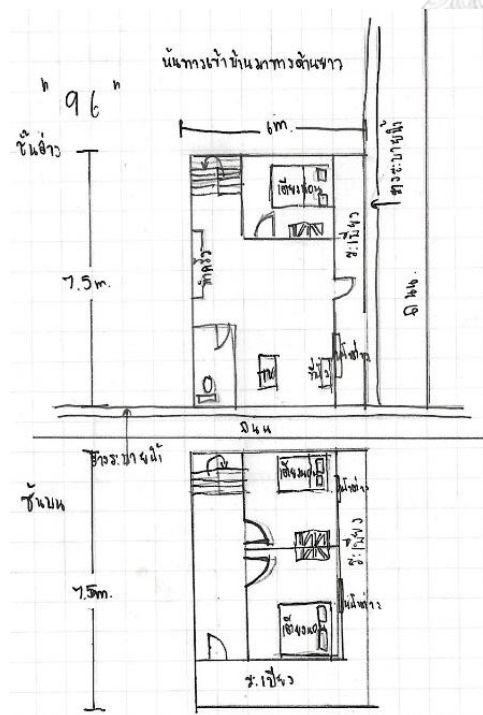
ในอดีตสร้างโดยใช้เฉพาะคนในครอบครัว รูปแบบบ้านเป็นบ้านชั้นเดียว แปลงเดียว ลักษณะที่สร้างจากไม้เก่า และวัสดุมือสอง เนื่องจากรายได้หลักมาจากการเก็บของเก่าขาย รายได้ไม่เพียงพอต่อ

รายจ่าย มีเพียงเงินชดเชยจากการรื้อย้ายรวมกับเงินส่วนตัวจึงประหยัดด้วยการสร้างเองตามกำลัง และความสามารถในตอนนั้น หลังจากการเปลี่ยนแปลงทำให้บ้านหลังนี้สามารถรองรับการอยู่อาศัยได้อย่างดีขึ้นมา เพียงพอต่อสมาชิกในครอบครัว และมีความมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัยมาก ซึ่งรูปแบบบ้านทั้งหมดของบ้านหลังนี้มีการปรับปรุงก่อสร้างใหม่ให้มั่นคงแข็งแรง และดูดีขึ้น ตามความสามารถของคนที่อยู่อาศัยในบ้านเพื่อให้อยู่อาศัยได้ตามอย่างดีขึ้น

ลักษณะการใช้พื้นที่เปรียบเทียบกับในอดีตและปัจจุบัน

ภาพที่ 5-8 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 96 ในปี 2544

ภาพที่ 5-9 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 96 ในปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในอดีต

การใช้พื้นที่ภายในอดีต ดังภาพ 5-8 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย ในอดีตเป็นบ้าน 1 ชั้น สำหรับพักนอนเท่านั้น วัสดุที่ใช้เป็นไม้เก่า ไม่มีการก่อผนัง ใช้เพียงผ้าใบพลาสติกมากั้น เพื่อความเป็นส่วนตัว ห้องน้ำใช้บริเวณส่วนกลางที่ทำไว้ให้สำหรับทุกคนในชุมชน อาบน้ำหรือทำครัวบริเวณพื้นที่เปิดโล่งหน้าบ้าน

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน ดังภาพ 5-9 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัยจากการจากการศึกษาพบว่า ที่อยู่อาศัยมีการเปลี่ยนแปลง ครั้งแรกในปี 2547 ชั้น 1 มีการกั้นห้องบริเวณหน้าบ้าน 1 ห้อง

ต่อมาในปี 2550 ได้ต่อชั้น 2 ชั้นไปเพิ่ม และกั้นห้อง 2 ห้องเพื่อรองรับสมาชิกในบ้านที่โตขึ้น

ภาพที่ 5-10 ภาพการใช้พื้นที่ชั้น 2 แปลงที่ 96

ภาพที่ 5-11 ภาพการใช้พื้นที่รอบบ้านแปลงที่

นอกจากนี้ชั้น 2 ได้มีการเว้นที่ไว้เพื่อทำเป็น
ระเบียงบ้านไว้สำหรับตากผ้า ดังภาพ 5-10

เนื่องจากบ้านหลังนี้เป็นบ้านแปลงมูม
จากเดิมที่บ้านจะหันหน้ามาทางซอยย่อยที่ 5
แต่หลังจากมีการปรับปรุงใหม่ ได้ย้ายหน้า
บ้านไปทางถนนเมน และไม่ได้เว้นระยะหน้า
บ้าน แต่เป็นการเว้นระยะด้านข้างบ้านแทน
ประมาณ 0.30 เมตร ดังภาพ 5-11

ซึ่งรายได้ที่ใช้ในการปรับปรุงมาจาก
รายได้ของหัวหน้าครอบครัวที่ทำอาชีพรับซื้อ
ของเก่า และลูกที่โตขึ้นมีงานประจำทำ ทำให้
มีรายได้ที่ค่อนข้างแน่นอน จึงมีรายได้เพียงพอ
ต่อการนำมาปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้น

บ้านแบบ ค. แปลงที่ 292

ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยที่มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยตัวเองให้มีสภาพที่ดีขึ้น

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 5 คน

ช่วงอายุ 60-70ปี ผู้หญิง 1 คน

ช่วงอายุ 20-30ปี ผู้ชาย 1 คน ผู้หญิง 1 คน

ช่วงอายุ 1-10ปี ผู้หญิง 2 คน

ขนาดของแปลงที่ดิน 50 ตารางวา

ลักษณะการใช้พื้นที่ เพื่อการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพค้าขายอาหารตามสั่ง

ภาพที่ 5-12 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ค. ที่มีสภาพที่ดีขึ้น แปลงที่ 292

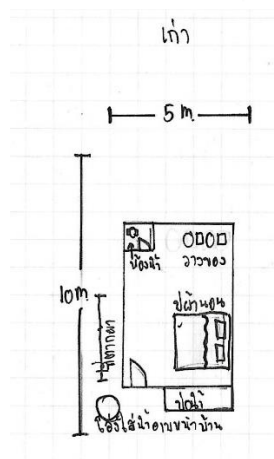
ลักษณะทางกายภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

ลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งตัวบ้านเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงครั้งแรกในปี 2554 พอจะมีรายได้มากขึ้นเนื่องจากใช้สิทธิ์เช่าพื้นที่แปลงว่างที่ติดกันเพิ่มเพื่อประกอบอาชีพค้าขายอาหารตามสั่ง รวมทั้ง ลูกโตขึ้นมีงานทำมีเงินเดือนประจำ จึงได้รวบรวมเงินลัดสินเชื่อทำบ้านใหม่ด้วยรูปแบบของบ้านก่ออิฐฉาบปูนผสมกับผนังกระเบื้องแผ่นเรียบบริเวณหน้าบ้าน เพื่อประหยัดต้นทุน ใช้เวลาสร้างประมาณ 4 เดือน โดยที่ทางเข้าบ้านหลังนี้จะอยู่ทางด้านขวามือของบ้าน ชั้นล่างจะมีการวางเตียง 6 ฟุตพร้อมฟูก 2 จำนวน 2 เตียง และชั้นบน กั้นเป็นห้องนอน 1 ห้อง และแบ่งเป็นพื้นที่สำหรับตู้เสื้อผ้าและเก็บของ ไม่มีการทำครัวภายในบ้าน ซึ่งใช้พื้นที่ว่างแปลง 293 ในการประกอบอาหารและประกอบอาชีพค้าขายเพิ่มเติม

ลักษณะที่อยู่อาศัยเปรียบเทียบกับในอดีต

ในอดีตสร้างโดยการจ้างเหมาเฉพาะบางส่วน รูปแบบบ้านเป็นลักษณะบ้านไม้ชั้นเดียว ผนังทำจากไม้อัด เนื่องจากรายได้หลักมาจากการเก็บของเก่าขาย รายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย มีเพียงเงินชดเชยจากการรื้อย้ายรวมกับเงินส่วนตัวจึงประหยัดด้วยการสร้างเองตามกำลังและความสามารถในตอนนั้น หลังจากการเปลี่ยนแปลงทำให้บ้านหลังนี้สามารถรองรับการอยู่อาศัยได้อย่างดี รองรับครอบครัวขยาย ซึ่งรูปแบบบ้านทั้งหมดของบ้านหลังนี้มีการปรับปรุงก่อสร้างใหม่ให้มั่นคงแข็งแรงและดูดีขึ้น ตามความสามารถของคนที่อยู่อาศัยในบ้านเพื่อให้อยู่อาศัยได้ตามอย่างดี

ลักษณะการใช้พื้นที่เปรียบเทียบกับในอดีตและปัจจุบัน

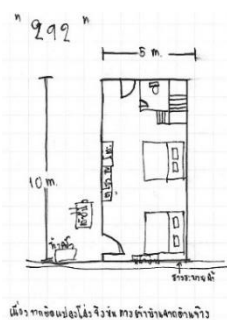

การใช้พื้นที่ในอดีต

การใช้พื้นที่ภายในอดีต ดังภาพ 5-13 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัยในอดีตเป็นบ้าน 1 ชั้น ไม่มีการกั้นห้องนอน มีเพียงการแบ่งโซนเพื่อสำหรับนอน และมีห้องน้ำ 1 ห้องบริเวณด้านหลังบ้าน

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน

ภาพที่ 5-13 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 292 ในปี 2544

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน ดังภาพ 5-14 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัยและค้าขายอาหารตามสั่ง จากการศึกษาพบว่า ที่อยู่อาศัยมีการเปลี่ยนแปลงครั้งแรกในปี 2554 เนื่องจากต้องการพื้นที่ห้องเพิ่มสำหรับลูกที่โตขึ้น โดยทำการปรับปรุงบ้านใหม่เป็น 2 ชั้น เพื่อเพิ่มพื้นที่การใช้งาน

ชั้น 2 กั้นห้องนอน 1 ห้องสำหรับลูก และบริเวณด้านล่างยังมีการวางเตียงนอน 2 เตียงไม่มีการกั้นห้อง ดังภาพ 6-46

ภาพที่ 5-14 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 292 ในปัจจุบัน

ภาพที่ 5-15 แสดงการใช้พื้นที่ภายในบ้านแปลงที่ 292

ภาพที่ 5-16 แสดงการใช้พื้นที่รอบแปลงที่ดินแปลง 292

บริเวณหน้าบ้านเนื่องจากติดกับแบ่ง
ว่างแปลงสุดท้ายของชุมชน จึงขอเช่าที่เพื่อทำ
เป็นส่วนสำหรับเปิดร้านขายอาหารตามสั่ง ดัง
ภาพ 5-15

ซึ่งรายได้ที่ใช้ในการปรับปรุงมาจากแม่
ขายอาหารตามสั่งบริเวณหน้าบ้าน และลูกที่
โตขึ้นมีงานประจำทำ ทำให้มีรายได้ที่ค่อนข้าง
แน่นอน จึงมีรายได้เพียงพอต่อการนำมา
ปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้น

บ้านแบบ ก. แปลงที่ 261

ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง ดูแลให้อยู่ในสภาพคงเดิม

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 2 คน

ช่วงอายุ 60-70ปี ผู้หญิง 1 คน

ช่วงอายุ 30-40ปี ผู้หญิง 1 คน

ขนาดของแปลงที่ดิน 51.00 ตารางวา

ลักษณะการใช้พื้นที่ เพื่อการอยู่อาศัย

ภาพที่ 5-17 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ก. ที่มีสภาพคงเดิม แปลงที่ 261

ลักษณะทางกายภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

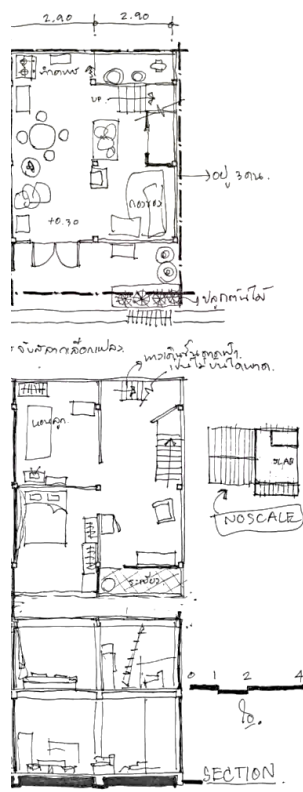
ลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นโครงสร้างเดิม เป็นบ้านก่ออิฐฉาบปูน 2 ชั้น ใช้ผนังร่วมกับบ้านแปลงที่ 262 ในรูปแบบบ้านแฝดเพื่อลดการเว้นระยะแนวเขตที่ดินและเพื่อพื้นที่อยู่อาศัยภายในบ้าน ด้านหน้าบ้านต่อเติมพื้นบริเวณทางเข้าบ้านชั้น 1 บูพื้นกระเบื้องทำเป็นโซนซักล้างและไว้ใช้ตามผ้า ประตูบ้านถูกเปลี่ยนใหม่จะเดินเป็นบานไม้เปิดปิดเปลี่ยนเป็นประตูกระจกบานสไลด์เพื่อสะดวกต่อการใช้งาน หน้าต่างทั้งชั้นบนและชั้นล่างเปลี่ยนเป็นกระจกเฟรมอะลูมิเนียม เพื่อความสวยงามและแข็งแรงคงทนต่อการใช้งาน ภายในบ้านมีการปูกระเบื้องเพื่อความสวยงามและสะดวกต่อการอยู่อาศัย นอกจากนี้ภายในบ้านได้ทำการย้ายห้องน้ำใหม่ จากเดิมห้องน้ำจะมีขนาดเล็กอยู่ข้างบันได ปัจจุบันได้ย้ายมาสร้างใหม่เพื่อให้ได้พื้นที่ห้องน้ำที่กว้างขึ้น

ลักษณะที่อยู่อาศัยเปรียบเทียบกับในอดีต

ในอดีตสร้างโดยการจ้างเฉพาะแรงงาน รูปแบบบ้านเป็นบ้านก่ออิฐฉาบปูน 2 ชั้น วัสดุที่ใช้เป็นของใหม่ทั้งหมด โดยที่ด้านหลังนี้ไม่มีหลังคา แต่ทำเป็นคาน้ำฟ้าชั้น 3 เพื่อใช้เป็นพื้นที่สำหรับตาก

ผ้า ต่อมาปี 2562 ได้วางแผนปรับปรุงบ้านใหม่คงโครงสร้างบ้านในรูปแบบเดิมไว้ แต่เป็นการปรับปรุง ทาสี ปูกระเบื้อง ทำห้องน้ำใหม่ เพื่อให้รองรับการใช้งานสำหรับผู้สูงอายุในบ้าน ส่วนชั้นดาดฟ้ายังมี อยู่เช่นเดิมแต่ไม่มีการใช้งานเนื่องจากอยู่สูงไม่สะดวกต่อการขึ้นลงเนื่องจากอายุที่มากขึ้น ทำให้มีการ เพิ่มพื้นที่หน้าบ้านเพื่อใช้สำหรับซักล้าง และตากผ้า ซึ่งรูปแบบบ้านทั้งหมดของบ้านหลังนี้มีการดูแล ให้ดูดีอยู่ตลอดเวลา

ลักษณะการใช้พื้นที่เปรียบเทียบกับในอดีตและปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในอดีต

การใช้พื้นที่ภายในอดีต ดังภาพ 5-18 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย การใช้พื้นที่หน้า บ้านมีการวางโถงสำหรับซักล้าง ภายในบ้าน ชั้นล่างแบ่งโซนเป็นพื้นที่สำหรับนั่งเล่น รับประทานอาหาร ด้านหลังบ้านเป็นพื้นที่ สำหรับทำครัว และห้องน้ำอยู่บริเวณหลังบ้าน ติดกับบันไดทางขึ้นชั้น 2

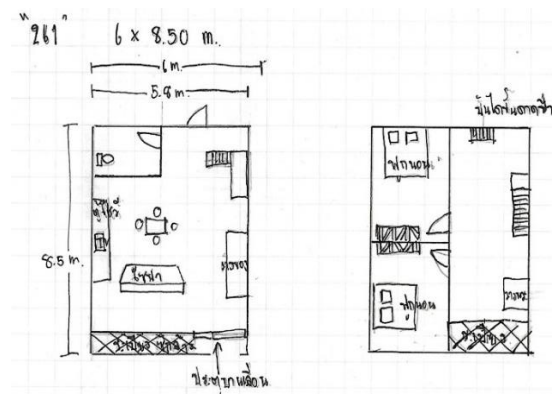
ชั้น 2 มีการแบ่งเป็นห้องนอน 2 ห้อง และมีระเบียงหน้าบ้าน หลังบ้านมีบันไดพาด สำหรับขึ้นชั้นดาดฟ้าที่ทำเพื่อไว้สำหรับเป็น พื้นที่ตากผ้า

พาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ULALONGKORN UNIVERSITY

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน ดังภาพ 5-19 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย มีการทำพื้นที่หน้า บ้านใหม่ด้วยการปูกระเบื้อง และก่อกำแพงอิฐ สูงประมาณ 0.50 เมตรมาจนถึงแนวเขตที่ดิน ของตัวเอง เพื่อความเป็นส่วนตัว ภายในบ้าน ชั้นล่างแบ่งโซนเป็นพื้นที่สำหรับนั่งเล่น รับประทานอาหาร ด้านหลังบ้านมีการทำ

ภาพที่ 5-18 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 261 ในปี 2544

ภาพที่ 5-19 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 261 ในปัจจุบัน

ห้องน้ำใหม่ จากเดิมห้องน้ำจะอยู่บริเวณข้างบันไดทางขึ้นชั้น 2 และมีขนาดที่ค่อนข้างแคบ ซึ่งในอดีตผู้เป็นแม่ยังมีความคล่องตัว ทำให้ไม่มีปัญหากับการใช้งานห้องน้ำที่เล็กและแคบ ประกอบกับในปัจจุบัน ลูกสาวต้องการให้ห้องน้ำมีพื้นที่ที่กว้างขึ้น จึงได้ทำห้องน้ำขึ้นมาใหม่โดยใช้พื้นที่ทำครัวในอดีตมาจัดทำเป็นห้องน้ำ และปล่อยพื้นที่ห้องน้ำเดิมให้เป็นพื้นที่ว่างใช้สำหรับเก็บของ และขยับที่ทำครัวมาไว้บริเวณกำแพงติดกับห้องน้ำใกล้เคียงตำแหน่งเดิม

การใช้พื้นที่ชั้น 2 มีการแบ่งปุกระเบียงทั้งชั้นเพื่อความสวยงาม และดูแลรักษาง่าย มีการแบ่งเป็นห้องนอน 2 ห้องเช่นในอดีตไม่เปลี่ยนแปลง และมีระเบียงหน้าบ้าน หลังบ้าน มีบันไดพาดสำหรับขึ้นชั้นดาดฟ้าที่ทำเพื่อไว้สำหรับเป็นพื้นที่ตากผ้า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 5-20 ภาพถ่ายการใช้พื้นที่ภายในบ้านแปลงที่ 261 ในปัจจุบัน

บ้านแบบ ข. แปลงที่ 126

ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง ดูแลให้อยู่ในสภาพคงเดิม

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 14 คน

ช่วงอายุ 50-60ปี ผู้หญิง 1 คน

ช่วงอายุ 20-30ปี ผู้ชาย 1 คน ผู้หญิง 1 คน

ช่วงอายุ 10-20ปี ผู้ชาย 1 คน ผู้หญิง 4 คน

ช่วงอายุ 1-10ปี ผู้หญิง 2 คน

ขนาดของแปลงที่ดิน 45 ตารางวา

ลักษณะการใช้พื้นที่ เพื่อการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพร้อยละภายในบ้าน

ภาพที่ 5-21 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ข. ที่มีสภาพคงเดิม แปลงที่ 126

ลักษณะทางกายภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

ลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นโครงสร้างเดิม เป็นบ้านก่ออิฐ 1 ชั้น ด้านหน้าบ้านมีการต่อเติมโต๊ะหน้าบ้านติดผ้าใบต่อมาจากหลังคาให้คลุมโต๊ะเพื่อใช้เป็นพื้นที่ประกอบอาหาร เนื่องจากต้องการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยภายในบ้าน ภายในบ้านมีการแบ่งเป็นห้องนอน 1 ห้อง อยู่บริเวณหน้าบ้าน 1 ห้อง หลังบ้าน 1 ห้อง และมีห้องน้ำ 1 ห้อง ภายในบ้านเป็นพื้นปูนขัดมัน ส่วนพื้นที่นอนและภายในห้องนอนมีการปูเสื่อน้ำมัน เพื่อให้ดูสะอาดขึ้น หลังคาเป็นหลังคาเดิม มีรูรั่วหลายจุด ใช้วิธีอุดรูรั่วตามความสามารถของคนในบ้านไม่ได้มีการเปลี่ยนกระเบื้องหลังคาใหม่

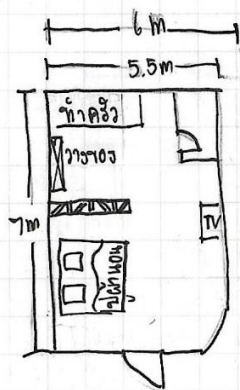
ลักษณะที่อยู่อาศัยเปรียบเทียบกับในอดีต

ในอดีตสร้างโดยใช้เฉพาะคนในครอบครัว รูปแบบบ้านเป็นบ้านก่ออิฐ 1 ชั้น การสร้างบ้านจะใช้เงินที่ได้รับจากการชดเชยการรื้อย้ายรวมกับเงินกู้ของพอช. ทำให้ต้องประหยัดในการก่อสร้าง แต่อยากได้บ้านที่สร้างถาวรอยู่ได้ระยะยาว วัสดุที่ใช้เป็นของใหม่ ส่วนประตูหน้าต่างเป็นวัสดุมือสองเพื่อ

ประหยัดค่าใช้จ่าย แบ่งพื้นที่ทำครัวภายในบ้าน ต่อมาประมาณปี 2550 จำนวนผู้ที่อยู่อาศัยภายในบ้านเพิ่มขึ้น เนื่องจากลูกสาวมีครอบครัวจึงมีการกันห้องนอนเพิ่ม จากเดิมที่ภายในบ้านไม่มีการกันห้อง ทำเป็นการแบ่งเป็นโซนเพื่อประกอบอาหาร และส่วนพื้นที่นอน ซึ่งในปัจจุบัน บ้านหลังนี้อยู่กันมากกว่า 10 คน พื้นที่ส่วนใหญ่ภายในบ้านจึงถูกแบ่งให้โล่งเพื่อให้เพียงพอต่อการปูผ้านอนในตอนกลางคืน ซึ่งรูปแบบบ้านทั้งหมดของบ้านหลังนี้มีการดูแลตามความสามารถของคนที่อยู่อาศัยในบ้านให้อยู่อาศัยได้อย่างเหมาะสมตลอดเวลา

ลักษณะการใช้พื้นที่เปรียบเทียบกับในอดีตและปัจจุบัน

126 เดิมจากการสัมภาษณ์

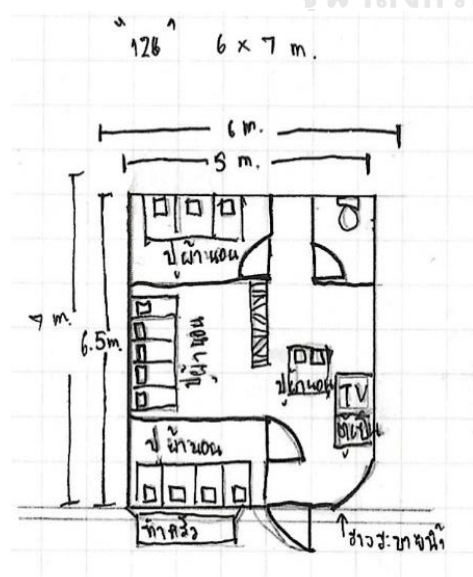
ภาพที่ 5-22 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 126 ในปี 2544

การใช้พื้นที่ในอดีต

การใช้พื้นที่ภายในอดีต ดังภาพ 5-22 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัยและประกอบอาชีพ ร้อยพวงมาลัย การใช้พื้นที่ภายในยังไม่มี การกันห้อง มีเพียงการเอาฉากมากันแบ่งเป็นโซน นอนกับโซนทำอาหาร

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในปัจจุบันการใช้พื้นที่ในปัจจุบัน ดังภาพ 5-23 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัยและประกอบอาชีพร้อยพวงมาลัยในบ้าน มีการกันห้องใหม่เพิ่มขึ้น 2 ห้องบริเวณหน้าบ้านและหลังบ้าน เพื่อรองรับจำนวนสมาชิกที่เพิ่มมากขึ้น บริเวณตรงกลางเป็นพื้นที่เอนกประสงค์ คือในเวลากลางวันใช้เป็นพื้นที่สำหรับร้อยพวงมาลัย นั่งเล่น ดูทีวี นอกจากนี้ได้ย้ายพื้นที่ทำครัวที่จากเดิมเคยอยู่บริเวณด้านหลังบ้านมาไว้ที่หน้าบ้านบริเวณนอกพื้นที่แปลงที่ดิน เพราะยังใช้เตาถ่านในการประกอบอาหารทำให้มีควันเยอะเวลาประกอบอาหาร จึงย้ายมาบริเวณหน้าบ้าน

ภาพที่ 5-23 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 126 ในปัจจุบัน

ต่อหลังคาหน้าบ้านเพิ่มเพื่อป้องกันฝน
และวางอุปกรณ์ทำครัวบริเวณพื้นถนนหน้า
บ้านนอกแปลงที่ดินบางส่วน เพื่อให้มีพื้นที่ใน
บ้านเพียงพอต่อการอยู่อาศัย

ภาพที่ 5-24 ภาพถ่ายการใช้พื้นที่ภายในบ้านแปลงที่ 126 ในปัจจุบัน

บ้านแบบ ค. แปลงที่ 185

ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง ดูแลให้อยู่ในสภาพคงเดิม

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 1 คน

ช่วงอายุ 50-60ปี ผู้หญิง 1 คน

ขนาดของแปลงที่ดิน 48 ตารางวา

ลักษณะการใช้พื้นที่ เพื่อการอยู่อาศัย

ภาพที่ 5-25 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ค. ที่มีสภาพคงเดิม แปลงที่ 185

ลักษณะทางกายภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

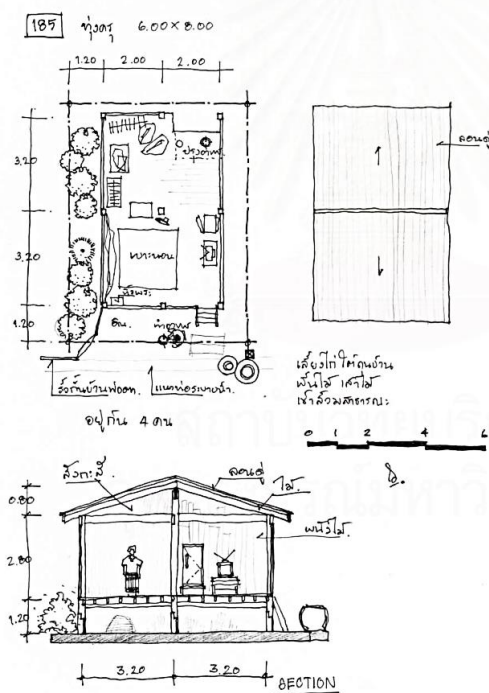
ลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นโครงสร้างเดิม เป็นบ้านบ้านไม้ 1 ชั้น ยกพื้นสูง ได้มีการกระเบื้องแผ่นเรียบมาปิดเป็นผนังหน้าบ้าน ติดหน้าต่างเพิ่ม การใช้พื้นที่ภายในบ้านเป็นพื้นที่เปิดโล่งสำหรับนั่งเล่นและนอนในที่เดียวกัน พื้นบ้านปูเสื่อน้ำมันเฉพาะโซนที่เป็นพื้นที่ส่วนนอนและส่วนนั่งเล่น บริเวณหลังบ้านมีการสร้างห้องน้ำเพิ่มเป็นห้องน้ำขนาดเล็กสำหรับขับถ่าย

ลักษณะที่อยู่อาศัยเปรียบเทียบกับในอดีต

ในอดีตสร้างโดยใช้เฉพาะคนในครอบครัว รูปแบบบ้านเป็นบ้านไม้ 1 ชั้น ยกพื้นสูง วัสดุที่ใช้ส่วนมากเป็นไม้เก่าขามาจากญาติ ผนังบ้านใช้เป็นสังกะสีเก่า และไม้ของเก่าจากรังไสของ เนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย จึงมีความคิดประหยัดค่าก่อสร้างให้มากที่สุดโดยการสร้างบ้านเองคนเดียว เนื่องจากวัสดุเป็นไม้เก่าไม่แข็งแรงต้องเปลี่ยนในอนาคตและผนังยังไม่เสร็จ ปัจจุบันโครงสร้างที่อยู่อาศัยไม่ได้เปลี่ยนไปและผนังภายในบ้านผุพังมากก็มีการซ่อมแซมตามความสามารถเนื่องจากบ้านหลังนี้อาศัยอยู่คนเดียวรายได้มาจากการรับซื้อของเก่า รายได้มีไม่มากจึงใช้วิธีหาไม้เก่าหรือแผ่น

ป้ายมาปิดซ่อมผนังบ้านเพื่อให้อยู่อาศัยได้ ซึ่งรูปแบบบ้านทั้งหมดของบ้านหลังนี้มีการดูแลตามความสามารถของคนที่อยู่อาศัยในบ้านให้อยู่อาศัยได้ตามสภาพ

ลักษณะการใช้พื้นที่เปรียบเทียบกับในอดีตและปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในอดีต

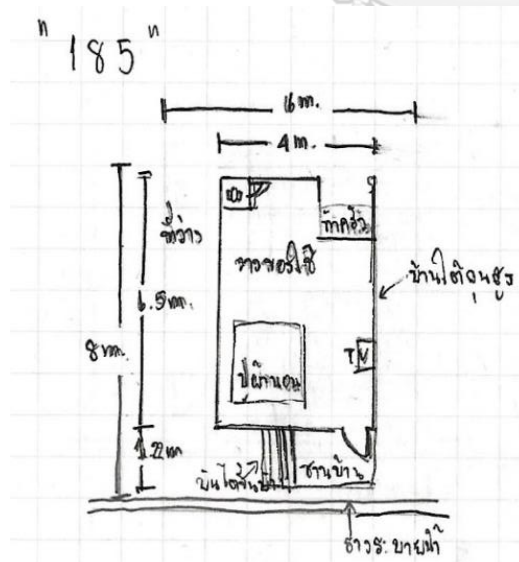
การใช้พื้นที่ภายในในอดีต ดังภาพ 5-26 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย การใช้พื้นที่ภายในยังไม่มีกั้นห้อง มีเพียงการแบ่งเป็นโซนนอนกับโซนทำอาหาร ตัวบ้านยังไม่มีห้องน้ำใช้ห้องน้ำสาธารณะหรือบ้านญาติที่อยู่แปลงติดกัน เนื่องจากบ้านยกสูง มีการเลี้ยงไก่ใต้ถุนบ้าน

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน ดังภาพ 5-27 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย การใช้พื้นที่ภายในบ้านแทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลง กล่าวคือพื้นที่ภายในยังไม่มีกั้นห้อง มีเพียงการแบ่งเป็นโซนนอนกับโซนทำอาหาร แต่มีการต่อเติมพื้นที่หลังบ้าน จากเดิมที่เป็นพื้นที่ว่างสำหรับวางอุปกรณ์ทำครัว ให้เป็นพื้นที่ห้องน้ำขนาดเล็ก

เนื่องจากตอนนี้เหลือผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านเพียงคนเดียว คือภรรยาของเจ้าของบ้านในอดีต ส่วนลูกย้ายออกไปทำงานและอาศัยอยู่ที่อื่น จึงไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ที่ต่างไปจากอดีต หากแต่มีสภาพที่ทรุดโทรมลง เนื่องจากรายได้หลักของผู้ที่อยู่อาศัยคือ

ภาพที่ 5-26 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 185 ในปี 2544

ภาพที่ 5-27 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 185 ในปัจจุบัน

การเก็บของเก่าขายบริเวณรอบๆ ชุมชน ซึ่งมีรายได้เพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน แต่ไม่เพียงพอต่อการปรับปรุงที่อยู่อาศัยใหม่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
MULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 5-28 ภาพถ่ายการใช้พื้นที่ภายในบ้านแปลงที่ 185 ในปัจจุบัน

บ้านแบบ ก. แปลงที่ 279

ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยที่ไม่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงทำให้เกิดการเสื่อมโทรมตามสภาพ

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 11 คน

ช่วงอายุ 20-30ปี ผู้ชาย 2 คน ผู้หญิง 2 คน ช่วงอายุ 10-20ปี ผู้ชาย 2 คน ผู้หญิง 3 คน
ช่วงอายุ 1-10ปี ผู้หญิง 2 คน

ขนาดของแปลงที่ดิน 51 ตารางวา

ลักษณะการใช้พื้นที่ เพื่อการอยู่อาศัย

ภาพที่ 5-29 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ก. ที่มีสภาพเสื่อมโทรมลง แปลงที่ 279

ลักษณะทางกายภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

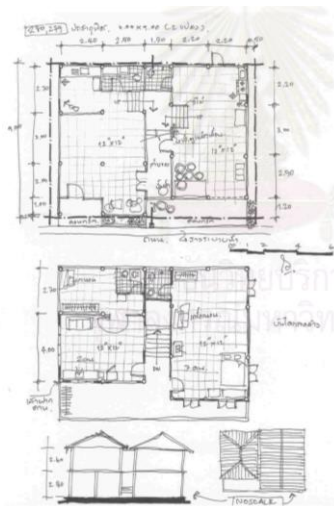
ลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นโครงสร้างเดิม รูปแบบบ้านเป็นบ้านก่ออิฐฉาบปูน 2 ชั้นใช้ผนังร่วมกับบ้านแปลงที่ 280 ในรูปแบบบ้านแฝดเพื่อลดการเว้นระยะแนวเขตที่ดินและเพื่อพื้นที่อยู่อาศัยภายในบ้าน สภาพกายภาพของบ้านดูทรุดโทรมลง ไม่มีการปรับปรุง ในส่วนของโครงสร้างยังคงสภาพเดิม แต่ประตูและหน้าต่างผุพัง ประตูชั้นล่างจากเดิมเป็นบ้านเหล็กเลื่อนขึ้นลง พังไปทำให้ต้องเปลี่ยนประตูใหม่เป็นประตูไม้ธรรมดา ส่วนหน้าต่างชั้น 2 ผุพัง ใช้วิธีการติดเทปกาวบริเวณรอยต่อระหว่างหน้าต่างและผนัง ภายในบ้านชั้น 2 มีการกั้นห้องเพิ่มเพื่อรองรับจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีกัน 2 ครอบครัว จึงกั้นห้องแบ่งเป็น 2 ห้องนอน

ลักษณะที่อยู่อาศัยเปรียบเทียบกับในอดีต

ในอดีตสร้างโดยการจ้างเหมาทั้งหมด รูปแบบบ้านเป็นบ้านก่ออิฐฉาบปูน 2 ชั้น สร้างในรูปแบบบ้านแฝดใช้ผนังร่วมกับบ้านแปลงที่ 280 เนื่องจากในอดีตเป็นญาติกัน วัสดุที่ใช้ส่วนมากซื้อของใหม่

มาเกือบทั้งหมด ยกเว้นประตูหน้าต่างที่เก็บของเก่ามาแล้วนำมาซ่อมทาสีใหม่ เนื่องจากรายได้จากอาชีพร่อนของเก่าในคลองในขณะนั้นค่อนข้างมากและแน่นอน ทำให้เจ้าของบ้านตั้งใจสร้างบ้านให้ออกมามีมั่นคงถาวร เพราะไม่มีแพลนสร้างบ้านต่อแล้วในอนาคต แต่เนื่องจากผู้นำครอบครัวที่เป็นผู้ก่อสร้างบ้านในอดีตเสียชีวิตลง คนที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นรุ่นลูก ที่ขาดความรู้ทางด้านช่าง และมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย บ้านจึงดูทรุดโทรมลงมาก แต่เนื่องจากก่อสร้างไว้ดี บ้านจึงไม่ผุพังหากได้รับการดูแลที่ดีขึ้นจะทำให้ที่อยู่อาศัยกลับมาดูดีได้ดังเดิม ซึ่งรูปแบบบ้านทั้งหมดของบ้านหลังนี้มีการดูแลตามความสามารถของคนที่อยู่อาศัยในบ้านให้ที่อยู่อาศัยได้ตามสภาพ

ลักษณะการใช้พื้นที่เปรียบเทียบกับในอดีตและปัจจุบัน

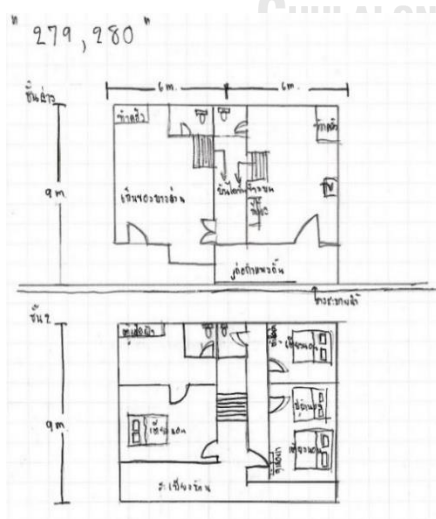

การใช้พื้นที่ในอดีต

การใช้พื้นที่ภายในอดีต ดังภาพ 5-30 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย เนื่องจากบ้านหลังนี้ในอดีตสร้างเป็นบ้านแฝดซึ่งมีการใช้พื้นที่บันไดบ้านร่วมกันกับบ้านแปลงที่ 280 เพราะเจ้าของบ้านทั้ง 2 หลังเป็นพี่น้องกัน ชั้นบนมี 1 ห้องนอน 1 ห้องน้ำ ส่วนชั้นล่างเป็นพื้นที่โล่ง

ภาพที่ 5-30 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 279 ในปี 2544

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน ดังภาพ 5-31 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย จากการจากการสัมภาษณ์พบว่า หัวหน้าครอบครัวที่เป็นคนสร้างบ้านเสียชีวิตลงไปแล้ว และจากเดิมชั้นบนมีเพียง 1 ห้องนอน ปัจจุบันแบ่งเป็น 2 ห้องนอน เพื่อรองรับครอบครัวขยาย เนื่องจากตอนนี้ผู้ที่อยู่อาศัยหลักในบ้านเป็นรุ่นลูก และมีครอบครัวเป็นของตัวเองทำให้ต้องแยกห้องนอนให้เป็นสัดส่วนขึ้น รายได้หลักมาจากการรับซื้อของเก่า แต่เนื่องจากรายได้

ภาพที่ 5-31 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 279 ในปัจจุบัน

ภาพที่ 5-32 ภาพประตูเหล็กบานเลื่อนในอดีตของแปลง 279

ภาพที่ 5-33 ภาพประตูไม้ในปัจจุบันของแปลง 279

ภาพที่ 5-34 แสดงการใช้งานหน้าต่างในปัจจุบันของแปลง 279

ภาพที่ 5-35 แสดงรอยต่อหลังคาระหว่างบ้านแปลงที่ 279 และ 280

ไม่ได้มีมากเหมือนในอดีตประกอบกับผู้ที่อยู่อาศัยไม่ใช่ผู้ที่ก่อสร้างบ้านหลังนี้มาไม่มีความรู้ทางด้านช่าง จึงไม่ได้มีการปรับปรุง หากแต่เป็นเพียงการซ่อมแซมเล็กน้อยๆ

ประตูชั้นล่าง จากเดิมเป็นประตูบานเหล็กเลื่อนขึ้นลง ดังภาพ 6-16 เปลี่ยนเป็นประตูไม้มือสอง ดังภาพ 5-32 และ 5-33

หน้าต่างชั้นบน จากเดิมเป็นบานไม้พร้อมติดมุ้งลวด ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น กระจก และใช้เทปกาวปิดบริเวณรอยต่อที่น้ำรั่วบางจุด ดังภาพ 5-34

หลังคา บริเวณรอยต่อระหว่างบ้านทั้ง 2 หลังมีหลังคารั่ว ก็ไม่ได้มีการซ่อมแซมปล่อยไว้เนื่องจากไม่กระทบต่อการอยู่อาศัย

บ้านแบบ ก. แปลงที่ 280

ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยที่ไม่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงทำให้เกิดการเสื่อมโทรมตามสภาพ

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 5 คน

ช่วงอายุ 20-30ปี ผู้ชาย 1 คน ผู้หญิง 1 คน ช่วงอายุ 1-10ปี ผู้ชาย 2 คน ผู้หญิง 1 คน

ขนาดของแปลงที่ดิน 51 ตารางวา

ลักษณะการใช้พื้นที่ เพื่อการอยู่อาศัย

ภาพที่ 5-36 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ก. ที่มีสภาพเสื่อมโทรมแปลงที่ 280

ลักษณะทางกายภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

ลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นโครงสร้างเดิม รูปแบบบ้านเป็นบ้านก่ออิฐฉาบปูน 2 ชั้นใช้ผนังร่วมกับบ้านแปลงที่ 279 ในรูปแบบบ้านแฝดเพื่อลดการเว้นระยะแนวเขตที่ดินและเพื่อพื้นที่อยู่อาศัยภายในบ้าน สภาพกายภาพของบ้านดูทรุดโทรมลงมาก ไม่มีการปรับปรุง ในส่วนของโครงสร้างยังคงสภาพเดิม แต่ประตูและหน้าต่างชั้นล่างหายไปเนื่องจากผู้พักแต่ไม่มีรายได้พอที่จะซื้อของใหม่มาติดตั้ง ส่วนหน้าต่างชั้น 2 ก็มีที่ผู้พักและไม่มีการซ่อมแซม หลังคาบ้านรั่วเมื่อเวลาฝนตกน้ำจะรั่วเข้ามาในบ้านระหว่างรอยต่อระหว่างบ้านทำให้น้ำเข้ามาในบ้านตลอดที่ฝนตก

ลักษณะที่อยู่อาศัยเปรียบเทียบกับในอดีต

ในอดีตสร้างโดยการจ้างเหมาทั้งหมด รูปแบบบ้านเป็นบ้านก่ออิฐฉาบปูน 2 ชั้น สร้างในรูปแบบบ้านแฝดใช้ผนังร่วมกับบ้านแปลงที่ 279 เนื่องจากในอดีตเป็นญาติกัน วัสดุที่ใช้ส่วนมากซื้อของใหม่มาเกือบทั้งหมด ยกเว้นประตูหน้าต่างที่เก็บของเก่ามาแล้วนำมาซ่อมทาสีใหม่ เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้หลายคน ทำให้มีเงินเก็บเพียงพอต่อการนำมาสร้างบ้าน ซึ่งเจ้าของบ้านตั้งใจสร้าง

บ้านให้ออกมามันคงถาวร เพราะไม่มีแพลนสร้างบ้านต่อแล้วในอนาคต แต่เนื่องจากผู้นำครอบครัวที่เป็นผู้ก่อสร้างบ้านในอดีตเสียชีวิตลง คนที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นรุ่นลูก ที่ขาดความรู้ทางด้านช่าง และมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย บ้านจึงดูทรุดโทรมลงมาก แต่เนื่องจากก่อสร้างไว้ดี บ้านจึงไม่พัง หากได้รับการดูแลที่ดีขึ้นจะทำให้ที่อยู่อาศัยกลับมาดูดีได้ดังเดิม ซึ่งรูปแบบบ้านทั้งหมดของบ้านหลังนี้ มีการดูแลตามความสามารถของคนที่อยู่อาศัยในบ้านให้อาศัยได้ตามสภาพ

ลักษณะการใช้พื้นที่เปรียบเทียบกับในอดีตและปัจจุบัน

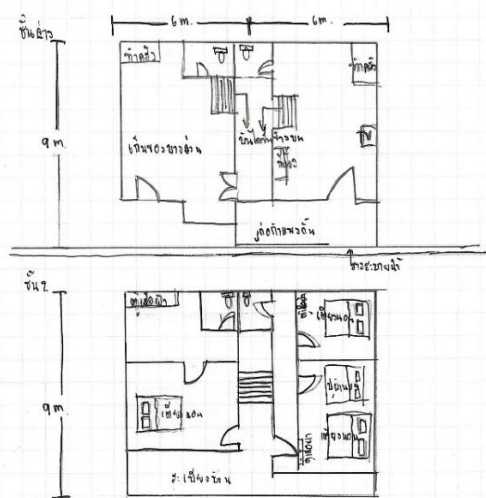
การใช้พื้นที่ในอดีต

การใช้พื้นที่ภายในอดีต ดังภาพ 5-37 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย เนื่องจากบ้านหลังนี้ในอดีตสร้างเป็นบ้านแฝดซึ่งมีการใช้พื้นที่กันได้บ้านร่วมกันกับแปลง 279 เพราะเจ้าของบ้านทั้ง 2 หลังเป็นพี่น้องกัน ชั้นบนมี 1 ห้องนอน 1 ห้องน้ำ ส่วนชั้นล่างเป็นพื้นที่โล่ง

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน

ภาพที่ 5-37 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 280 ในปี 2544

" 279, 280 "

ภาพที่ 5-38 แพลนการใช้พื้นที่ของแปลง 280 ในปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน ดังภาพ 5-38

เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย โดยรวมสภาพภายนอกดูทรุดโทรมลงมากเนื่องจากรายได้ไม่ได้มีมากเหมือนในอดีตประกอบกับผู้อยู่อาศัยไม่ใช่ผู้ที่ก่อสร้างบ้านหลังนี้มาไม่มีความรู้ทางด้านช่าง จึงไม่ได้มีการปรับปรุง หากแต่เป็นเพียงการซ่อมแซมเล็กน้อยๆ

ประตูชั้นล่างจากเดิมเป็นประตูไม้เก่ามือสองที่นำมาทาสีใหม่ ปัจจุบันประตูผุพังไปและไม่มีประตูบานใหม่มาเปลี่ยน ดังภาพ 5-39

ภาพที่ 5-39 ภาพประตูชั้นล่างของแปลง 280

ภาพที่ 5-40 ภาพหน้าต่างชั้นล่างของแปลง 280

ภาพที่ 5-41 ภาพหน้าต่างชั้น 2 ของแปลง 280

หน้าต่างชั้นล่าง จากเดิมเป็นกระจก ปัจจุบันเป็นแผ่นป้ายโฆษณาไวนิลมาปิดแทน ดังภาพ 5-40

หน้าต่างชั้นบน จากเดิมเป็นกระจก ปัจจุบันมีบางบานที่แตกหายไปก็ไม่มีบานใหม่ มาติดทดแทน ใช้เป็นกล่องลังกระดาษมาวาง ปิดไว้ ดังภาพ 5-40

หลังคา บริเวณรอยต่อระหว่างบ้านทั้ง 2 หลังมีหลังคารั่ว ก็ไม่ได้มีการซ่อมแซมปล่อยไว้ เนื่องจากไม่กระทบต่อการอยู่อาศัย ดังภาพ 5-35

บ้านแบบ ข. แปลงที่ 72

ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยที่ไม่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงทำให้เกิดการเสื่อมโทรมตามสภาพ

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 2 คน

ช่วงอายุ 50-60ปี ผู้หญิง 1 คน

ช่วงอายุ 10-20ปี ผู้ชาย 1 คน

ขนาดของแปลงที่ดิน 45 ตารางวา

ลักษณะการใช้พื้นที่ เพื่อการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพร้อยละ 100% มาลัยในบ้าน

ภาพที่ 5-42 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ข. ที่มีสภาพเสื่อมโทรมลง แปลงที่ 72

ลักษณะทางกายภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

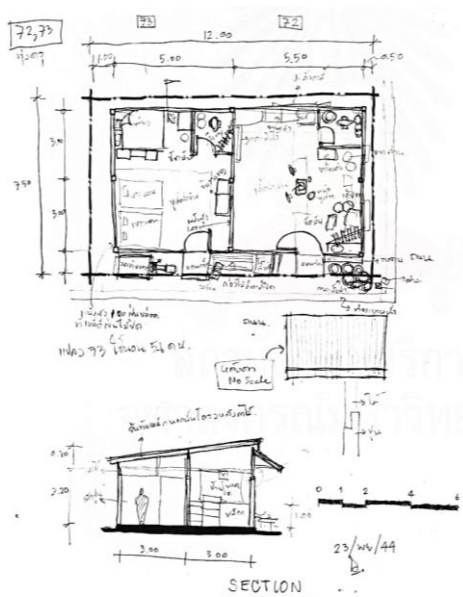
ลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นโครงสร้างเดิมรูปแบบบ้านเป็นบ้านไม้ 1 ชั้น ตัวบ้านมีการก่ออิฐประมาณครึ่งหนึ่งของบ้านจากพื้นดินสูงประมาณ 1 เมตร ส่วนที่เหลือเป็นไม้ โครงหลังคาเป็นโครงไม้ วัสดุที่ซื้อมีทั้งของใหม่และไม้เก่าที่รื้อมาจากบ้านได้สะพานทางเข้าหน้าบ้านมีเป็นประตูบ้านไม้ที่ผูกบังบ้านไม่มีความปลอดภัย ใช้วิธีปิดประตูเป็นบานเลื่อนเนื่องจากมีการถมพื้นที่ว่างหน้าบ้านขึ้นให้สูงจากพื้นประมาณ 0.30 เมตร เพื่อป้องกันน้ำท่วมเวลาที่ฝนตกลงมา และมีการกั้นห้องนอนโดยใช้แผ่นไม้อัดมาทำเป็นห้อง 1 ห้องเพราะมีหลานมาอยู่ด้วย และมีเตียงขนาด 3.5 ฟุตวางสำหรับนอน และนั่งร้อยละ 100% มาลัย 1 เตียง

ลักษณะที่อยู่อาศัยเปรียบเทียบกับในอดีต

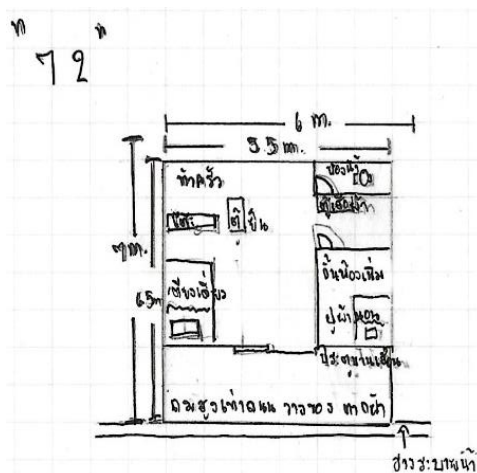
ในอดีตสร้างโดยการจ้างเหมาทั้งหมด รูปแบบบ้านเป็นบ้านไม้ 1 ชั้น เป็นบ้านแบบชั้นเดียว 2 แปลงติดกัน การสร้างบ้านจะใช้เงินที่ได้รับจากการชดเชยการรื้อย้ายรวมกับเงินกู้ของพอช. แต่ไม่มีความรู้ทางด้านช่าง จึงต้องจ้างเหมาทั้งหมดแต่เพื่อเป็นการประหยัดเงินวัสดุส่วนใหญ่จึงเป็นวัสดุเก่า

มือสอง และค่าใช้จ่ายหลักจะเป็นค่าช่างที่จ้างเหมามาทั้งหมด ในปัจจุบันบ้านขาดการดูแลรักษาให้คงสภาพเดิม แต่มีการซ่อมแซมบ้างตามกำลังทรัพย์และความสามารถของคนในครอบครัว เนื่องจากรายได้หลักมาจากการขายพวงมาลัยตามสี่แยกไฟแดง เป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน ซึ่งรูปแบบบ้านทั้งหมดของบ้านหลังนี้มีการดูแลตามความสามารถของคนที่อยู่อาศัยในบ้านให้อยู่อาศัยได้ตามสภาพ

ลักษณะการใช้พื้นที่เปรียบเทียบกับในอดีตและปัจจุบัน

ภาพที่ 5-43 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 72 ในปี 2544

ภาพที่ 5-44 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 72 ในปัจจุบัน

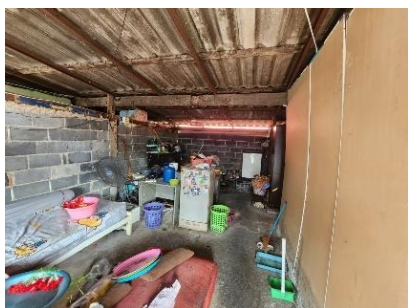
การใช้พื้นที่ในอดีต

การใช้พื้นที่ภายในอดีต ดังภาพ 5-43 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัยและประกอบอาชีพร้อยพวงมาลัยในบ้าน เนื่องจากบ้านหลังนี้ในอดีตสร้างเป็นบ้านแฝดติดกับแปลงที่ 73 เนื่องจากทั้ง 2 แปลงเป็นแม่ลูกกัน ในอดีตบ้านหลังนี้จะถูกใช้เป็นที่สำหรับนั่งร้อยพวงมาลัย รับประทานอาหารร่วมกันในครอบครัว

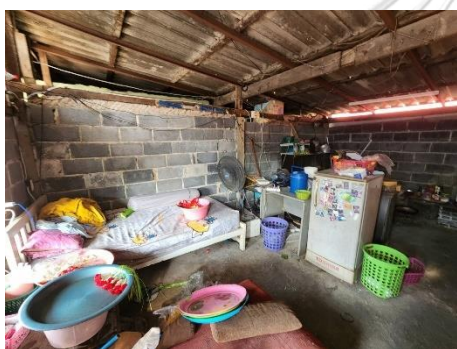
การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน ดังภาพ 5-44 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัยและประกอบอาชีพร้อยพวงมาลัยในบ้าน การใช้พื้นที่ภายในบ้านในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมากนัก จากเดิมคือจะเป็นบ้านที่อยู่อาศัยของพ่อ แม่ และลูกรวม 4 คน ปัจจุบันอยู่อาศัย 2 คน ย้ายกับหลาน

ปัจจุบันมีการกั้นห้องนอนเพิ่ม 1 ห้อง เพื่อเป็นห้องพักของหลาน ส่วนคุณยาย (เจ้าของบ้านที่เป็นแม่ในอดีต) นอนบริเวณนอกห้องนอน ดังภาพ 5-45 ซึ่งเป็นการใช้

ภาพที่ 5-45 แสดงการกั้นพื้นที่ห้องนอนของบ้านแปลงที่ 72

ภาพที่ 5-46 แสดงการใช้พื้นที่ส่วนนอกประสงค์แปลงที่ 72

ภาพที่ 5-47 แสดงรูปแบบหลังคาแปลงที่ 72

พื้นที่ทั้งส่วนนอนและส่วนประกอบอาชีพ กล่าวคือมีการในเวลากลางวันจะนั่งรื้อย พวงมาลัยเตรียมไปส่งขายในตอนเช้าของวัน ถัดไป ส่วนตอนกลางคือก็เป็นพื้นที่นอน ดัง ภาพ 5-46

เนื่องจากบ้านหลังนี้รายได้หลักมา จากการรื้อยพวงมาลัยขาย ทำให้รายได้มีไม่ เพียงพอต่อรายจ่าย ทำให้บ้านดูทรุดโทรมลง มาก หลังคาทั้งหน้าบ้านและในตัวบ้านรั่วก็ ไม่ได้มีการเปลี่ยนใหม่ ใช้เพียงกระป๋องมารอง น้ำฝนไว้เท่านั้น ดังภาพ 5-47

บ้านแบบ ค. แปลงที่ 62

ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของภาคเอกชน

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 คน

ช่วงอายุ 40-50ปี ผู้ชาย 1 คน ผู้หญิง 1 คน

ช่วงอายุ 10-20ปี ผู้ชาย 1 คน

ขนาดของแปลงที่ดิน 45 ตารางวา

ลักษณะการใช้พื้นที่ เพื่อการอยู่อาศัย

ภาพที่ 5-48 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ค. ที่มีหน่วยงานมาช่วยเหลือ แปลงที่ 62

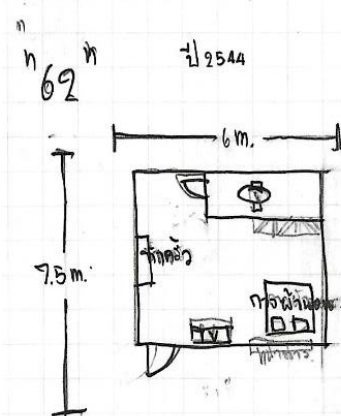
ลักษณะทางกายภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

ลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยเป็นการช่วยเหลือที่มีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาให้การช่วยเหลือ ซึ่งตัวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงในปี 2564 สภาพกายภาพของบ้านได้ถูกปรับปรุงใหม่ โดยหน่วยงานภาคเอกชน บริจาคสิ่งของมาให้ โดยรูปแบบและวัสดุที่ใช้ทางหน่วยงานที่ช่วยเหลือจัดหามาให้ทั้งหมด และทางเจ้าของบ้านที่เดิมมีความรู้ทางด้านช่างลงแรงก่อสร้างเอง ซึ่งบ้านที่สร้างขึ้นใหม่มีการถมพื้นบ้านให้สูงขึ้นจากพื้นถนนประมาณ 0.30 เมตร ตัวบ้านก่ออิฐฉาบปูนทาสีผนัง และปูพื้นกระเบื้อง หลังคามุงด้วยเมทัลชีท และมีการติดตั้งฝ้าที่บาร์เพื่อลดความร้อนจากหลังคา ภายในบ้านมีการกั้นห้องนอน 1 ห้อง บริเวณหน้าบ้านต่อมาเติมพื้นที่ใช้สำหรับประกอบอาหารและซักล้าง และก่อกำแพงสูงประมาณ 1.50 เมตร เพื่อความเป็นส่วนตัวและปลอดภัย

ลักษณะที่อยู่อาศัยเปรียบเทียบกับในอดีต

ในอดีตสร้างโดยมีเพื่อนหรือญาติมาช่วย รูปแบบบ้านเป็นลักษณะบ้านโครงสร้างไม้ 1 ชั้น วัสดุที่ใช้เป็นของเก่าผสมกับของใหม่ เนื่องจากเจ้าของบ้านมีความรู้ด้านช่าง ประกอบอาชีพรับจ้างก่อสร้าง จึงเริ่มต้นวางแผนก่อสร้างด้วยตัวเองและมีให้เพื่อนหรือญาติมาช่วยด้วยเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายและจ่ายค่าก่อสร้างเป็นการเลี้ยงข้าวหรือเลี้ยงเหล้า ซึ่งรูปแบบบ้านในปัจจุบันทั้งหมดของบ้านหลังนี้มีการปรับปรุงก่อสร้างใหม่ให้มั่นคงแข็งแรง และดูดีขึ้น โดยวัสดุที่ใช้เป็นของใหม่ทั้งหมด และบางอย่างดูดีมากซึ่งเจ้าของบ้านยังไม่มีควมรู้มากพอในการใช้งาน ต้องมีการขอคำแนะนำจากช่างมืออาชีพเพิ่มเติม โดยรวมอยู่อาศัยในบ้านเพื่อให้อยู่อาศัยได้อย่างดีมากและรองรับการใช้งานในอนาคตได้อย่างยาวนาน

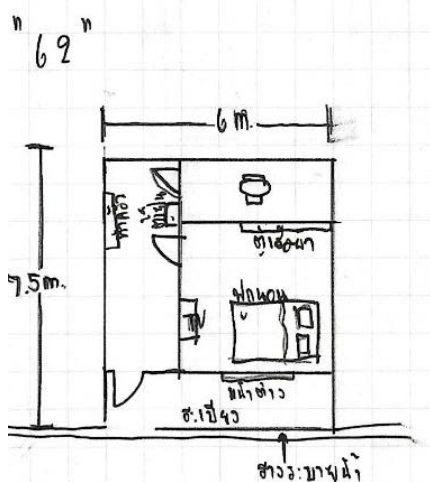
ลักษณะการใช้พื้นที่เปรียบเทียบกับในอดีตและปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในอดีต

การใช้พื้นที่ภายในอดีต ดังภาพ 5-49 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย ในอดีตเป็นบ้าน 1 ชั้น ไม่มีการกั้นห้องนอน มีเพียงการแบ่งโซนเพื่อสำหรับนอน และมีห้องน้ำ 1 ห้องบริเวณด้านหลังบ้าน ส่วนบริเวณกลางบ้านเป็นพื้นที่เอนกประสงค์สำหรับนั่งเล่น ดูทีวี และ

ภาพที่ 5-49 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 62 ในปี 2544

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน ดังภาพ 5-50 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย จากการศึกษาพบว่า ที่อยู่อาศัยมีการเปลี่ยนแปลงครั้งแรกในปี 2564

ด้านหน้าบ้านได้ถูกต่อเติมมาเต็มพื้นที่ติดรางระบายน้ำ ซึ่งจากเดิมบ้านมีการเว้นระยะรอบบ้านตามข้อตกลง หน้าบ้านเว้นเป็นพื้นที่โล่งสำหรับประกอบอาหาร ดังภาพ 5-51

ภาพที่ 5-50 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 62 ในปัจจุบัน

ภาพที่ 5-51 แสดงวัสดุที่ใช้ก่อสร้างบ้านแปลงที่ 62

ภาพที่ 5-52 แสดงการใช้พื้นที่ภายในบ้านแปลงที่ 62

ภาพที่ 5-53 แสดงการแบ่งพื้นที่ห้องน้ำแปลงที่ 62

ภายในบ้านมีการกั้นห้องนอน 1 ห้อง
สำหรับพักผ่อน ดังภาพ 5-52

มีห้องน้ำ 1 ห้อง บริเวณที่เดิม แต่ทำ
ให้ใหญ่ขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้ผนังเสมอกับผนัง
ห้องนอน ดังภาพ 5-53

เนื่องจากบ้านหลังนี้เป็นบ้านที่มี
หน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาช่วยเหลือ จาก
การสัมภาษณ์เจ้าของบ้าน เหตุผลที่ได้รับ
ความช่วยเหลือเพราะตนเองไปแจ้งไว้กับหัวหน้า
ชุมชนว่าต้องการความช่วยเหลือ เนื่องจาก
รายได้หลักมาจากภรรยาที่ทำงานโรงงาน
รายได้ประมาณ 12000 บาทต่อเดือน ซึ่งไม่
เพียงพอต่อการใช้จ่ายและดูแลครอบครัว
ประกอบกับที่อยู่อาศัยผุพังมาก เวลาฝนตกน้ำ
จะเข้าบ้าน ทางหน่วยงานจึงเข้ามาพูดคุยและ
พิจารณาการช่วยเหลือในรูปแบบของวัสดุ
อุปกรณ์ และให้ทางเจ้าของบ้านที่พอจะมี
ความรู้ในด้านช่าง ลงแรงก่อสร้างเอง บ้าน
หลังนี้เริ่มเปลี่ยนแปลงประมาณ ธันวาคม
2564 ถึง เมษายน 2565

บ้านแบบ ค. แปลงที่ 99

ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของภาคเอกชน

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 2 คน

ช่วงอายุ 60-70ปี ผู้หญิง 1 คน

ช่วงอายุ 30-40ปี ผู้หญิง 1 คน

ขนาดของแปลงที่ดิน 45 ตารางวา

ลักษณะการใช้พื้นที่ เพื่อการอยู่อาศัย

ภาพที่ 5-54 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ค. ที่มีหน่วยงานมาช่วยเหลือ แปลงที่ 99

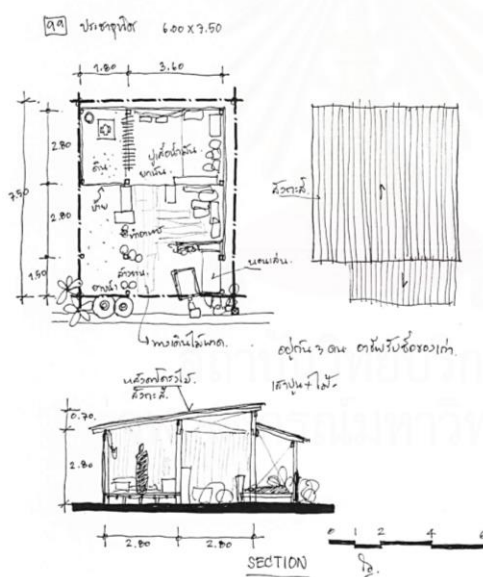
ลักษณะทางกายภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

ลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยเป็นการช่วยเหลือที่มีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาให้การช่วยเหลือ ซึ่งตัวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงในปี 2560 สภาพกายภาพของบ้านได้ถูกปรับปรุงใหม่ โดยหน่วยงานภาคเอกชน บริจาคเงินและสิ่งของมาให้ เพื่อปรับปรุงบ้านใหม่ โดยรูปแบบและวัสดุที่ใช้ทางหน่วยงานที่ช่วยเหลือจัดหามาให้ทั้งหมด และยังจ้างช่างก่อสร้างมาก่อสร้างให้ด้วย ซึ่งบ้านที่สร้างขึ้นใหม่เจ้าของบ้านไม่มีส่วนร่วมในการออกแบบและวางแผนการก่อสร้าง มีการถมพื้นบ้านให้สูงขึ้นจากพื้นถนนประมาณ 0.30 เมตร ตัวบ้านก่ออิฐฉาบปูนทาสีผนังและปูพื้นกระเบื้อง หลังคามุงด้วยเมทัลชีท และมีการติดตั้งฝ้าทีบาร์เพื่อลดความร้อนจากหลังคาภายในบ้านไม่มีการกั้นห้องนอน มีการแบ่งพื้นที่หลังบ้านเป็นพื้นที่ห้องน้ำกับพื้นที่ทำครัวติดกัน โดยที่หน้าบ้านเปิดโล่งไว้ให้ทางเจ้าของบ้านแบ่งจัดโซนนอนเอง มีการนำประตูเหล็กเก่ามือสองที่ได้จากการรับซื้อของเก่า มาติดเป็นรั้วบ้าน เพื่อความเป็นส่วนตัวและปลอดภัย

ลักษณะที่อยู่อาศัยเปรียบเทียบกับในอดีต

ในอดีตสร้างโดยการจ้างเหมาทั้งหมด รูปแบบบ้านเป็นลักษณะบ้านไม้ 1 ชั้น วัสดุที่ใช้เป็นของเก่าทั้งหมด เนื่องจากเจ้าของบ้านประกอบอาชีพรับซื้อของเก่าและไม่มีความรู้ด้านช่างและเป็นผู้หญิง ทำให้ต้องจ้างทั้งหมด ซึ่งรายได้ไม่เพียงพอมีเพียงเงินช่วยเหลือจากการรื้อย้าย จึงต้องประหยัดในส่วน of วัสดุ จึงใช้เป็นสังกะสีเก่ามาทำเป็นผนังและหลังคาบ้าน ไม่มีการเทพื้นปู ใช้เป็นการยกพื้นไม้บางส่วนและปูเสื่อน้ำมัน ซึ่งรูปแบบบ้านในปัจจุบันทั้งหมดของบ้านหลังนี้มีการปรับปรุงก่อสร้างใหม่ให้มั่นคงแข็งแรง และดูดีขึ้น โดยวัสดุที่ใช้เป็นของใหม่ทั้งหมดและบางอย่างดูดีมากซึ่งเจ้าของบ้านยังไม่มีความรู้มากพอในการใช้งาน การใช้งานฝ้าบริเวณหลังบ้านที่เป็นโซนทำครัวมีการผุพังแต่ไม่ได้ซ่อมแซมจึงปล่อยเป็นช่องว่างไว้ โดยรวมที่อยู่อาศัยสร้างได้อย่างดีมากและรองรับการใช้งานในอนาคตได้อย่างยาวนาน แต่บางวัสดุเกินความสามารถของผู้มีรายได้น้อยจะบำรุงรักษา

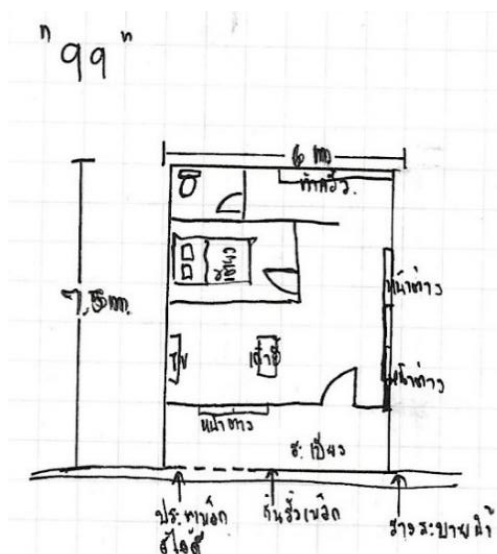
ลักษณะการใช้พื้นที่เปรียบเทียบกับในอดีตและปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในอดีต

การใช้พื้นที่ภายในอดีต ดังภาพ 5-55 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย ในอดีตมีการยกพื้นสูงสำหรับพื้นที่บริเวณห้องนอนประมาณ 3.60 x 2.80 เมตร ส่วนพื้นที่ที่เหลือไม่มีการเทพื้นแต่แบ่งเป็นโซนห้องน้ำ พื้นที่ทำอาหาร บริเวณด้านหน้าบ้าน และพื้นที่ที่เหลือส่วนใหญ่ให้สำหรับเก็บของเก่าที่รับซื้อมาก่อนจะนำไปคัดแยกขายต่อ

ภาพที่ 5-55 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 99 ในปี 2544

ภาพที่ 5-56 แปลงการใช้พื้นที่ของแปลง 99 ในปัจจุบัน

ภาพที่ 5-57 แสดงการเว้นระยะระหว่างบ้านของแปลงที่ 99

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน ดังภาพ 5 - 56 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย มีการปรับปรุงครั้งแรกในปี 2559 มีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาให้ความช่วยเหลือเพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัย โดยการสร้างใหม่ทั้งหมด

มีการถมพื้นที่ให้สูงขึ้นเพื่อรองรับการใช้งานในอนาคตป้องกันน้ำท่วม และกันเป็นโซนห้องน้ำ และทำครัว และพื้นที่พักผ่อนด้านหน้าบ้าน

ตัวบ้านด้านข้างซ้ายมีการเว้นระยะ 0.50 เมตร ส่วนทางด้านขวามีการเว้นระยะเพียง 0.20 เมตร ส่วนด้านหน้าบ้านสร้างมาจนถึงบริเวณรางระบายน้ำ ดังภาพ 5-57

เนื่องจากบ้านหลังนี้เป็นบ้านที่มีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาช่วยเหลือ จากการสัมภาษณ์เจ้าของบ้าน เหตุผลที่ได้รับการช่วยเหลือเพราะตนเองไปแจ้งไว้กับหัวหน้าชุมชนว่าต้องการความช่วยเหลือ เนื่องจากรายได้หลักมาจากการรับซื้อของเก่า และตัวเองมีอายุมากแล้ว ซึ่งรายได้ค่อนข้างไม่แน่นอนไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายและดูแลที่อยู่อาศัย ประกอบกับที่อยู่อาศัยเก่าและผุพังมากทางหน่วยงานจึงเข้ามาพูดคุยและพิจารณาการช่วยเหลือในรูปแบบสร้างบ้านใหม่ให้ทั้งหลังซึ่งตัวเจ้าของบ้านไม่มีส่วนร่วมในการปรับปรุงบ้านหลังนี้

บ้านแบบ ค. แปลงที่ 260

ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของภาคเอกชน

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 2 คน

ช่วงอายุ 60-70ปี ผู้หญิง 1 คน

ช่วงอายุ 10-20ปี ผู้ชาย 1 คน

ขนาดของแปลงที่ดิน 48 ตารางวา

ลักษณะการใช้พื้นที่ เพื่อการอยู่อาศัย

ภาพที่ 5-58 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ค. ที่มีหน่วยงานมาช่วยเหลือ แปลงที่ 260

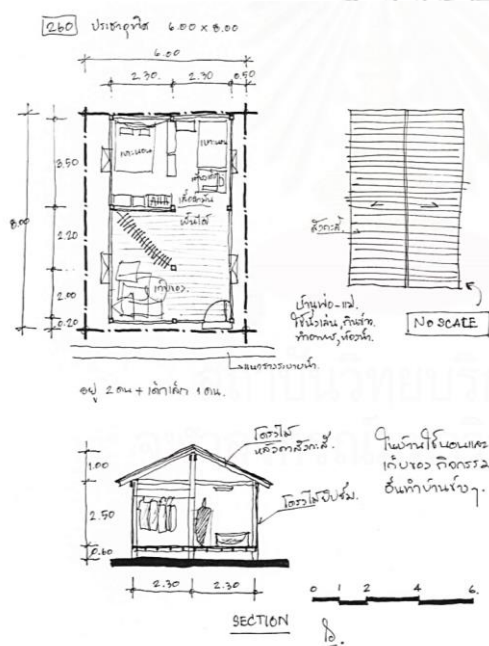
ลักษณะทางกายภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

ลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยเป็นการช่วยเหลือที่มีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาให้การช่วยเหลือ ซึ่งตัวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงในปี 2557 สภาพกายภาพของบ้านได้ถูกปรับปรุงใหม่ โดยการให้ความช่วยเหลือจากหลายๆหน่วยงานของภาคเอกชน บริจาคเงินและสิ่งของมาให้ เพื่อปรับปรุงบ้านใหม่ โดยรูปแบบและวัสดุที่ใช้ทางหน่วยงานที่ช่วยเหลือจัดหามาให้ทั้งหมด และยังจ้างช่างก่อสร้างมาก่อสร้างให้ด้วย ซึ่งบ้านที่สร้างขึ้นใหม่เจ้าของบ้านไม่มีส่วนร่วมในการออกแบบและวางแผนการก่อสร้าง มีการถมพื้นบ้านให้สูงขึ้นจากพื้นถนนประมาณ 0.30 เมตร ตัวบ้านก่ออิฐฉาบปูนไม่ทาสี และปูพื้นกระเบื้อง หลังคามุงด้วยกระเบื้องลอนคู่ มีการแบ่งพื้นที่หลังบ้านเป็นพื้นที่ห้องน้ำกับพื้นที่ทำครัวติดกัน โดยที่หน้าบ้านเปิดโล่งไว้ให้ทางเจ้าของบ้านแบ่งจัดโซนตนเอง

ลักษณะที่อยู่อาศัยเปรียบเทียบกับในอดีต

ในอดีตสร้างโดยการรวมกลุ่มกันหลายๆบ้าน รูปแบบบ้านเป็นลักษณะบ้านไม้ 1 ชั้น ยกพื้นสูง วัสดุที่ใช้เป็นของเก่าผสมของใหม่ โครงบ้านเป็นไม้ผสมยิปซัม หลังคาเป็นสังกะสี เนื่องจากเจ้าของบ้านเป็นญาติกับแปลงที่ 258-259 จึงใช้บ้านตัวเองสำหรับนอนเท่านั้นส่วนทำกับข้าว ห้องน้ำจะใช้แปลงข้างๆที่ติดกัน ซึ่งรูปแบบบ้านในปัจจุบันทั้งหมดของบ้านหลังนี้มีการปรับปรุงก่อสร้างใหม่ให้มั่นคงแข็งแรงขึ้น โดยวัสดุที่ใช้เป็นโครงเหล็กมือสอง ส่วนที่เหลือเป็นวัสดุใหม่ มีช่างมาช่วยก่อสร้าง แต่เนื่องจากผู้อยู่อาศัยเป็นผู้สูงอายุกับเด็กไม่สามารถซ่อมแซมหลังคาที่รั่วเองได้ และเคยได้รับการช่วยเหลือจึงคิดว่าจะมีหน่วยงานเข้ามาให้การช่วยเหลือซ่อมแซมเพิ่มให้อีกครั้ง เนื่องจากบ้านตนเองปรับปรุงนานแล้วเริ่มมีความมรดุโทรม แต่โดยรวมที่อยู่อาศัยสร้างได้อย่างมั่นคงและรองรับการใช้งานในอนาคตได้อย่างยาวนาน แต่ก็มีความทรุดโทรมลงมาก

ลักษณะการใช้พื้นที่เปรียบเทียบกับในอดีตและปัจจุบัน

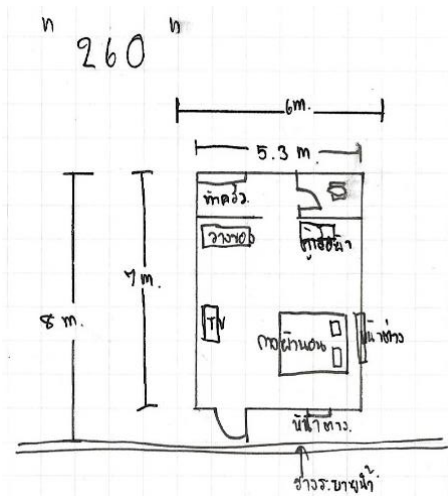
ภาพที่ 5-59 แปลนการใช้พื้นที่ของแปลง 260 ในปี 2544

การใช้พื้นที่ในอดีต

การใช้พื้นที่ภายในอดีต ดังภาพ 5-59 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย ในอดีตเป็นบ้านไม้ยกพื้นสูงใช้สำหรับนอนและเก็บของ ไม่มีห้องน้ำ เนื่องจากในอดีตบ้านหลังนี้เป็นญาติกับแปลงที่ 258-259 จึงพื้นที่บ้านแปลงที่ 258-259 เพื่อรับประทานอาหารเช้า นั่งเล่น และอาบน้ำ

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน ดังภาพ 5-60 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย บ้านหลังนี้มีการปรับปรุงครั้งแรกในปี 2557 มีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาให้ความช่วยเหลือเพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัย โดยการบริจาคสิ่งของมาให้และจ้างช่างมาก่อสร้างให้

ภาพที่ 5-60 แผนการใช้พื้นที่ของแปลง 260 ในปัจจุบัน

ภาพที่ 5-61 แสดงการใช้พื้นที่ภายในบ้านแปลงที่ 260

ภาพที่ 5-62 แสดงการถมพื้นที่และเว้นระยะของแปลง 260

มีการปูพื้นกระเบื้อง ไม่มีการติดฝ้า และใช้หลังคาเป็นกระเบื้องลอนคู่ ดังภาพ 5-61

มีการถมพื้นที่ให้สูงขึ้นเพื่อรองรับการใช้งานในอนาคตป้องกันน้ำท่วม และกันเป็นโซนห้องน้ำ และทำครัว และพื้นที่พักผ่อนด้านหน้าบ้าน ดังภาพ 5-62

มีการเว้นระยะรอบบ้านตามกฎหมาย ข้อตกลงร่วมกันของชุมชน

เนื่องจากบ้านหลังนี้เป็นบ้านที่มีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาช่วยเหลือ จากการสัมภาษณ์เจ้าของบ้าน เหตุผลที่ได้รับการช่วยเหลือเพราะตนเองไปแจ้งไว้กับหัวหน้าชุมชนว่าต้องการความช่วยเหลือ เนื่องจากรายได้หลักมาจากการรับซื้อของเก่า และตัวเองมีอายุมากแล้ว ซึ่งรายได้ค่อนข้างไม่แน่นอนไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายและดูแลที่อยู่อาศัย ประกอบกับที่อยู่อาศัยเก่าและผุพังมากทางหน่วยงานจึงเข้ามาพูดคุยและพิจารณาการช่วยเหลือในรูปแบบสร้างบ้านใหม่ให้ทั้งหลังซึ่งตัวเจ้าของบ้านไม่มีส่วนร่วมในการปรับปรุงบ้านหลังนี้ และบ้านหลังนี้ปรับปรุงผ่านมา 9 ปีแล้ว สภาพบ้านมีความเสื่อมโทรมลงตามกาลเวลา และหลังคาผุพัง แต่ทางเจ้าของบ้านก็ไม่สามารถดูแลรักษาเองได้เนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอ

บ้านแบบ ค. แปลงที่ 258-259

ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของภาคเอกชน

จำนวนสมาชิกในครอบครัว 9 คน

ช่วงอายุ 40-50ปี ผู้ชาย 1 คน

ช่วงอายุ 40-50ปี ผู้ชาย 1 คน ผู้หญิง 2 คน

ช่วงอายุ 10-20ปี ผู้ชาย 2 คน ผู้หญิง 3 คน

ขนาดของแปลงที่ดิน 96 ตารางวา

ลักษณะการใช้พื้นที่ เพื่อการอยู่อาศัย

ภาพที่ 5-63 ภาพแสดงที่อยู่อาศัยแบบ ค. ที่มีหน่วยงานมาช่วยเหลือ แปลงที่ 258-259

ลักษณะทางกายภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

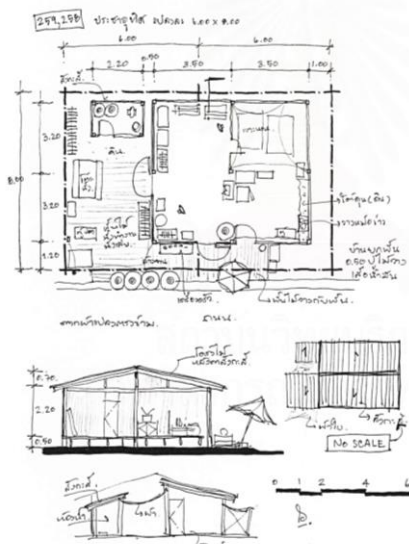
ลักษณะที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเป็นบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยเป็นการช่วยเหลือที่มีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาให้การช่วยเหลือ ซึ่งตัวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงในปี 2556 สภาพกายภาพของบ้านได้ถูกปรับปรุงใหม่ โดยการให้ความช่วยเหลือจากหลายๆหน่วยงานของภาคเอกชน บริษัทวัสดุที่เรียกว่าผนังฉนวนกันความเย็น (**Insulated Panel**) และนำช่างมาประกอบและติดตั้งให้ ซึ่งวัสดุชิ้นนี้ถูกใช้เป็นผนังบ้าน และหลังคา ภายในบ้าน มีการเทพื้นปูน กั้นห้อง 2 ห้องนอนด้วยการก่ออิฐเพิ่มเติม ภายในบ้านเย็นกว่านอกบ้านมาก เพราะวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างช่วยลดความร้อนที่เข้ามาจากภายนอก

ลักษณะที่อยู่อาศัยเปรียบเทียบกับในอดีต

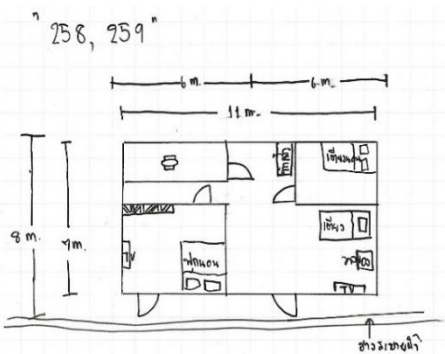
ในอดีตสร้างโดยการรวมกลุ่มกันหลายๆบ้าน รูปแบบบ้านเป็นลักษณะบ้านไม้ 1 ชั้น 2 แปลงติดกัน ยกพื้นสูง วัสดุที่ใช้เป็นของเก่าผสมของใหม่ โครงสร้างเป็นไม้ หลังคาเป็นสังกะสี โดยที่พื้นทีบน

แปลง 259 เป็นส่วนของห้องน้ำและห้องครัว ส่วนพื้นที่บนแปลง 258 จะเป็นส่วนของที่อยู่อาศัย ซึ่งรูปแบบบ้านในปัจจุบันเป็นการสร้างเป็นบ้านหลังเดียวบนที่ดิน 2 แปลง กั้นห้องนอน 2 ห้องสำหรับ 2 ครอบครัว และหัวหน้าครอบครัวผู้เป็นพ่อนอนบริเวณนอกห้องนอน แต่เนื่องจากวัสดุที่ใช้ในการสร้างบ้านเป็นวัสดุที่ชาวบ้านไม่รู้จักและไม่มีความรู้ในการใช้งาน ปัจจุบันมีความผุพังตามกาลเวลา ผู้ที่อยู่อาศัยก็ไม่สามารถซ่อมแซมได้เอง และไม่สามารถซ่อมแซมได้บางส่วนเนื่องจากผนังเป็นแผ่นเดียวขนาดใหญ่ แต่โดยรวมที่อยู่อาศัยสร้างได้อย่างมั่นคงแต่ไม่สามารถคาดการณ์การใช้งานในอนาคตได้ เนื่องจากบ้านหลังนี้ปรับปรุงมาประมาณ 10 ปี ก็มีความเสื่อมโทรมลง เพราะผู้ที่อยู่อาศัยไม่สามารถซ่อมแซมเองได้

ลักษณะการใช้พื้นที่เปรียบเทียบกับในอดีตและปัจจุบัน

ภาพที่ 5-64 แปลงการใช้พื้นที่ของแปลง 258-259 ในปี 2544

ภาพที่ 5-65 แปลงการใช้พื้นที่ของแปลง 258-259 ในปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในอดีต

การใช้พื้นที่ภายในอดีต ดังภาพ 5-64 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย ในอดีตสร้างเป็นบ้านแฝดซึ่งมีการใช้พื้นที่ห้องน้ำทำครัวร่วมกับแปลงที่ 259 เพราะเจ้าของบ้านทั้ง 2 หลังเป็นพ่อแม่ลูกกัน ในอดีตบ้านแปลงที่ 258 ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และแปลงที่ 259 สร้างเป็นห้องน้ำ และพื้นที่ทำครัว ไม่มีการกั้นห้องนอน แต่เป็นการกั้นเป็นโซนพักผ่อน

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน

การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน ดังภาพ 5-65 เป็นไปเพื่อสำหรับอยู่อาศัย บ้านหลังนี้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งแรกในปี 2556 มีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาให้ความช่วยเหลือเพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัย โดยการบริจาควัสดุที่เป็นฉนวนกันความเย็นมาให้ทำเป็นผนังและหลังคา ซึ่งสร้างเป็นบ้านแฝดเช่นเดิม ซึ่งขนาด

ภาพที่ 5-66 แสดงการกันห้องน้ำแปลงที่ 258-259

ภาพที่ 5-67 แสดงการใช้พื้นที่แปลงที่ 258-259

ภาพที่ 5-68 แสดงวัสดุที่ใช้ก่อสร้างบ้านแปลงที่ 258-259

ภาพที่ 5-69 แสดงวัสดุที่ใช้สร้างหลังคาบ้านแปลงที่ 258-259

ของบ้านเป็นผนังรวมกันกว้างประมาณ 7x11 เมตร

มีการกันห้องนอน 2 ห้อง คือบริเวณบ้านแปลงที่ 258 มี 1 ห้องนอนด้านหลังบ้าน และบริเวณหน้าบ้านของแปลง 259 มี 1 ห้องนอน

โดยทั้ง 2 หลังใช้ห้องน้ำร่วมกัน นอกจากนี้บ้านหลังนี้ตรงกลางด้านหลังบ้านไม่มีผนัง เป็นพื้นที่เปิดโล่ง ดังภาพ 5-66

เนื่องจากบ้านหลังนี้เป็นบ้านที่มีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาช่วยเหลือ จากการสัมภาษณ์เจ้าของบ้าน เหตุผลที่ได้รับการช่วยเหลือเพราะตนเองไปแจ้งไว้กับหัวหน้าชุมชนว่าต้องการความช่วยเหลือ รายได้หลักมาจากการรับซื้อของเก่า และตัวเองมีอายุมากแล้ว มีลูกสาว 2 คนมีอาชีพเป็นพนักงานโรงงานและหลาน 5 คน ซึ่งรายได้ค่อนข้างไม่แน่นอนและไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายและดูแลที่อยู่อาศัย ประกอบกับที่อยู่อาศัยเก่าและผุพังมาก ทางหน่วยงานจึงเข้ามาพูดคุยและพิจารณาการช่วยเหลือในรูปแบบบริจาคผนังเก็บความเย็นของหน่วยงานตัวเองมาสร้างบ้านให้ใหม่ โคนอ้างอิงขนาดบ้านเท่าแบบเดิม และบ้านหลังนี้ปรับปรุงผ่านมา 9 ปีแล้วสภาพบ้านมีความเสื่อมโทรมลงตามกาลเวลา แต่ด้วยวัสดุที่เจ้าของบ้านไม่รู้จัก จึงไม่สามารถปรับปรุงเองได้เลย

5.3 วิเคราะห์ข้อมูลด้านกายภาพที่อยู่อาศัย

จากการศึกษาถึงลักษณะที่อยู่อาศัยภายในชุมชนประชาอุทิศ 76 เภมทในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นตัวอย่างของที่อยู่อาศัยที่มีความชัดเจนในด้านกายภาพของที่อยู่อาศัย และสามารถเก็บข้อมูลได้จากหัวหน้าครอบครัวหรือเจ้าของบ้านที่เป็นผู้อยู่อาศัยดั้งเดิม เพื่อให้ได้ผลสรุปที่ชัดเจนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5-5 ตารางแสดงข้อมูลทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเองให้มีสภาพที่ดีขึ้น

แบบบ้าน		แปลงที่ 39	แปลงที่ 96	แปลงที่ 292
ตัวบ้าน	เปลี่ยน	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน			
ประตู	เปลี่ยน	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน			
หน้าต่าง	เปลี่ยน	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน			
หลังคา	เปลี่ยน	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน			
ผนัง	เปลี่ยน	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน			
ฝ้า	เปลี่ยน	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน			
พื้น	เปลี่ยน	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน			

เมื่อศึกษาข้อมูลทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง ดังตารางที่ 5-5 แบ่งได้ตามรายละเอียดดังนี้

- ตัวบ้านเกิดการเปลี่ยนแปลงจากบ้าน 1 ชั้น เป็นบ้านก่ออิฐฉาบปูน 2 ชั้น จะมีเพียงบ้านแปลงที่ 39 เพียงหลังเดียวที่คงสภาพโครงสร้างบ้านชั้น 1 ไว้แบบเดิมและต่อเติมชั้น 2 ขึ้นไป นอกนั้นจะเป็นบ้านที่เปลี่ยนแปลงตัวโครงสร้างบ้านไปทั้งหมด เนื่องจากตอนที่สร้างไว้ยังไม่มั่นคงแข็งแรงเพียงพอ
- ประตูและหน้าต่าง เปลี่ยนแปลงเนื่องจากเดิมบ้านอาจจะไม่มีประตู หรือใช้แผ่นพลาสติก พอทำบ้านขึ้นใหม่ ก็ติดประตูหน้าต่างที่ดีขึ้นตามสภาพบ้าน

- หลังคาเปลี่ยนไปตามรูปแบบบ้านที่สร้างใหม่และใช้เป็นของใหม่เพื่อให้ใช้งานได้นานขึ้น
- ผนัง มีเพียงบ้านแปลงที่ 39 เพียงหลังเดียวที่คงสภาพผนังบ้านชั้น 1 ไว้แบบเดิม นอกนั้นจะเปลี่ยนผนังใหม่ทั้งหมดเพื่อให้รองรับการใช้งานที่ดีขึ้น
- ฝ้า มีการติดฝ้าเพิ่มขึ้นตามรูปแบบบ้านที่ดีขึ้นเพื่อรองรับการอยู่อาศัยที่ดีขึ้นป้องกันยุงเข้าบ้าน
- พื้น มีการเทพื้นปรับระดับขึ้นใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งาน

ตารางที่ 5-6 ตารางแสดงข้อมูลทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุงดูแลให้อยู่ในสภาพคงเดิม

แบบบ้าน		แปลงที่ 261	แปลงที่ 126	แปลงที่ 185
ตัวบ้าน	เปลี่ยน			
	ไม่เปลี่ยน	✓	✓	✓
ประตู	เปลี่ยน	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน			
หน้าต่าง	เปลี่ยน	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน			
หลังคา	เปลี่ยน			
	ไม่เปลี่ยน	✓	✓	✓
ผนัง	เปลี่ยน			✓
	ไม่เปลี่ยน	✓	✓	
ฝ้า	เปลี่ยน			
	ไม่เปลี่ยน	✓		✓
พื้น	เปลี่ยน	✓		
	ไม่เปลี่ยน		✓	✓

เมื่อศึกษาข้อมูลทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ไม่เปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงตามสภาพ ตามตาราง 5-6 แบ่งได้ตามรายละเอียดดังนี้

- ตัวบ้านไม่เปลี่ยนแปลง คงอยู่สภาพเดิม
- ประตูและหน้าต่าง เปลี่ยนแปลงมากที่สุดเนื่องจากวัสดุประตูและหน้าต่างที่ใช้ในตอนแรกๆที่เริ่มก่อสร้างบ้านเป็นวัสดุเก่าหรือวัสดุมือสอง ซึ่งพอใช้งานมาระยะหนึ่งตากแดดตากฝนจะทำให้ผุพังได้ง่าย ซึ่งจะเปลี่ยนบานประตูและหน้าต่างใหม่ตามกำลังทรัพย์
- หลังคา ผุพังตามกาลเวลา แต่ส่วนใหญ่จะได้รับการซ่อมแซมตามสภาพ

- ผนัง มีบ้านแปลงที่ 185 ที่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากในช่วงเริ่มก่อสร้างบ้านใช้วัสดุมือสองเช่น สังกะสีเก่าและแผ่นล้งไม้ ทำให้ผู้พังกายขึ้น ปัจจุบันใช้การซ่อมแซมตามสภาพ
- ฝ้า ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากตอนชาวบ้านไม่ได้วางแผนติดฝ้ามาตั้งแต่แรก เพราะไม่มีผลต่อการอยู่อาศัยเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย และปัจจุบันก็ยังไม่ติดฝ้าเหมือนเดิม
- พื้น เป็นสิ่งที่ไม่ค่อยเกิดการเปลี่ยนแปลง มีเพียงบ้านที่มีรายได้เพิ่มขึ้นคือบ้านแปลงที่ 261 ที่เปลี่ยนจากพื้นปูนขัด เป็นพื้นปูกระเบื้อง

ตารางที่ 5-7 ตารางแสดงข้อมูลทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ไม่ได้รับการปรับปรุงดูแลทำให้เกิดการเสื่อมโทรมตามสภาพ

แบบบ้าน		A-B	A-C	B-C
ตัวบ้าน	เปลี่ยน			
	ไม่เปลี่ยน	✓	✓	✓
ประตู	เปลี่ยน	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน			
หน้าต่าง	เปลี่ยน	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน			
หลังคา	เปลี่ยน	✓	✓	
	ไม่เปลี่ยน			✓
ผนัง	เปลี่ยน			✓
	ไม่เปลี่ยน	✓	✓	
ฝ้า	เปลี่ยน			
	ไม่เปลี่ยน	✓	✓	✓
พื้น	เปลี่ยน			
	ไม่เปลี่ยน	✓	✓	✓

เมื่อศึกษาข้อมูลทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ไม่เปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงตามสภาพ ตามตาราง 5-7 แบ่งได้ตามรายละเอียดดังนี้

- ตัวบ้านไม่เปลี่ยนแปลง คงอยู่สภาพเดิมแต่มีสภาพที่ทรุดโทรมลงตามกาลเวลา
- ประตูและหน้าต่าง เปลี่ยนแปลงมากที่สุดเนื่องจากวัสดุประตูและหน้าต่างที่ใช้ในตอนแรกที่เริ่มก่อสร้างบ้านเป็นวัสดุเก่าหรือวัสดุมือสอง ซึ่งพอใช้งานมาระยะหนึ่งตากแดดตากฝนจะทำให้ผู้พังกายได้ง่าย ปัจจุบันเป็นการซ่อมแซมตามสภาพ
- หลังคา ผู้พังกายตามกาลเวลา แต่ส่วนใหญ่จะได้รับการซ่อมแซมตามสภาพ

- ผนัง มีเพียงแปลงที่ 72 ที่เปลี่ยนจากผนังไม้บางส่วนเป็นก่ออิฐแต่ไม่ฉาบปูน
- ฝ้า เป็นสิ่งที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง
- พื้น เป็นสิ่งที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 5-8 ตารางแสดงข้อมูลทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานภาคเอกชน

แบบบ้าน		แปลงที่ 62	แปลงที่ 99	แปลงที่ 260	แปลงที่ 258-259
ตัวบ้าน	เปลี่ยน	✓	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน				
ประตู	เปลี่ยน	✓	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน				
หน้าต่าง	เปลี่ยน	✓	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน				
หลังคา	เปลี่ยน	✓	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน				
ผนัง	เปลี่ยน	✓	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน				
ฝ้า	เปลี่ยน	✓	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน				
พื้น	เปลี่ยน	✓	✓	✓	✓
	ไม่เปลี่ยน				

เมื่อศึกษาข้อมูลทางด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง ดังตารางที่ 5-8 แบ่งได้ตามรายละเอียดดังนี้

- ตัวบ้านเกิดการเปลี่ยนแปลงจากบ้าน 1 ชั้น เป็นบ้านก่ออิฐฉาบปูน 1 ชั้น จะมีเพียงบ้านแปลงที่ 258-259 เพียงหลังเดียวที่สร้างจากฉนวนกันความเย็น นอกนั้นจะเป็นบ้านที่เปลี่ยนแปลงตัวโครงสร้างบ้านไปทั้งหมด เป็นบ้านก่ออิฐฉาบปูน
- ประตูและหน้าต่าง เปลี่ยนแปลงเนื่องจากเดิมบ้านอาจจะไม่มีประตู หรือใช้แผ่นพลาสติก พอทำบ้านขึ้นใหม่ ก็ติดประตูหน้าต่างที่ดีขึ้นตามที่ผู้บริจาดเลือกให้
- หลังคา เปลี่ยนเป็นหลังคาเมทัลชีททั้งหมดตามที่ผู้บริจาดให้มา
- ผนัง มีเพียงบ้านแปลงที่ 258-259 เพียงหลังเดียวที่สร้างจากฉนวนกันความ นอกนั้นจะเป็นผนังก่ออิฐฉาบปูนตามที่ผู้บริจาดแนะนำให้สร้าง

- ฝ้า มีการติดฝ้าเพื่อลดความร้อนจากหลังคาเมทัลชีท
- พื้น มีการเทพื้นปรับระดับขึ้นใหม่เพื่อให้ตามที่คุณ้บรืจาคแนะนำให้สร้้าง

ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาการใช้พื้นที่และแบ่งเป็นการศึกษาออกเป็นเรื่องต่างๆดังนี้

- 5.2.1 ขนาดของที่อยู่อาศัย
- 5.2.2 พื้นที่อาคารอยู่อาศัย
- 5.2.3 การใช้พื้นที่ภายในอาคาร
- 5.2.4 การใช้พื้นที่ภายนอกแปลงที่ดิน

5.2.1 ขนาดของที่อยู่อาศัย

ตารางที่ 5-9 ตารางแสดงขนาดของที่อยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76

ขนาดแปลงที่ดิน (ตรม.)	จำนวนหลัง	ร้อยละ
45.00	47	50.00
48.00	30	32.00
51.00	2	2.00
54.00	8	8.00
50.00	8	8.00
รวม	95	100.00

ขนาดที่อยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76 ประมาณ 45 ตารางเมตร ซึ่งขนาดแปลงที่ดินของกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษแบ่งออกเป็น แปลงที่ดินขนาด 11.25 ตารางวา (45.00 ตารางเมตร) จำนวน 47 หลังคิดเป็นร้อยละ 50.00 ของกลุ่มประชากร รองลงมาคือ แปลงที่ดินขนาด 12.50 ตารางวา และ 13.50 ตารางวา (50.00 และ 54 ตารางเมตร) ลำดับสุดท้ายจะเป็น แปลงที่ดินขนาด 12.75 ตารางวา (51 ตารางเมตร) ดังตารางที่ 5-9

5.2.2 พื้นที่อาคารอยู่อาศัย

ตารางที่ 5-10 ตารางแสดงการเว้นระยะโดยรอบแนวเขตแปลงที่ดินในปี 2544

แปลงที่	ระยะห่างของอาคารกับแนวเขตแปลงที่ดิน (เมตร)			
	ด้านหน้าอาคาร	ด้านหลังอาคาร	ด้านซ้ายอาคาร	ด้านขวาอาคาร
39	0.50	0.00	0.50	0.30
96	1.00	0.50	0.50	1.20
292	0.50	1.00	0.50	0.50
261	0.00	0.00	0.20	0.00

126	0.00	0.50	0.45	0.50
185	1.20	0.40	0.80	1.20
279	0.00	0.00	0.50	0.00
280	0.00	0.00	0.00	0.70
72	1.00	0.50	0.50	0.00
62	0.80	0.50	0.50	0.50
99	0.50	0.40	0.40	0.00
260	0.20	0.00	0.50	0.80
258-259	1.20	0.50	1.00	1.30

การศึกษาเรื่องแนวอาคารและระยะต่างๆของอาคาร การก่อสร้างอาคารจะต้องไม่ล้ำเข้าไปพื้นที่สาธารณะ และการศึกษาระยะรั่นของตัวอาคารที่ห่างจากแนวเขตแบ่งแปลงที่ดิน ซึ่งในอดีตทางชาวบ้านในชุมชนมีข้อตกลงเรื่องระยะห่างจากแนวเขตแปลงที่ดินอย่างน้อย 0.50 เมตร โดยรอบ ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลการออกแบบก่อสร้างที่อยู่อาศัยจากงานวิจัยในปี 2544 พบว่า ส่วนใหญ่ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการเว้นระยะแนวเขตที่ดินก่อนการสร้างบ้าน ซึ่งจะมีบางหลังที่ใช้วิธีสร้างเป็นบ้านแฝด หรือตกลงกับเพื่อนบ้านที่จะใช้ผนังบางส่วนร่วมกัน เพื่อเป็นการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านของตนเอง ดังตารางที่ 5-10

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า การใช้พื้นที่ส่วนใหญ่จะไม่เว้นพื้นที่หน้าบ้านหรือสร้างบ้านจนถึงแนวเขตที่ดินหน้าบ้านมากที่สุดถึงร้อยละ 35 ของกลุ่มประชากรตัวอย่าง และสร้างบ้านโดนไม่เว้นระยะห่างจากตหลังบ้านถึงแนวเขตที่ดินร้อยละ 25 ของกลุ่มประชากรตัวอย่าง

ตารางที่ 5-11 ตารางแสดงการเว้นระยะโดยรอบแนวเขตแปลงที่ดินในปัจจุบัน

แปลงที่	ระยะห่างของอาคารกับแนวเขตแปลงที่ดิน (เมตร)			
	ด้านหน้าอาคาร	ด้านหลังอาคาร	ด้านซ้ายอาคาร	ด้านขวาอาคาร
39	0.00	0.00	0.00	0.50
96	0.10	0.10	0.10	0.10
292	0.10	0.00	0.50	0.00
261	0.00	0.00	0.20	0.00
126	0.00	0.50	0.45	0.50
185	1.20	0.40	0.80	1.20
279	0.00	0.00	0.50	0.00
280	0.00	0.00	0.00	0.70

72	1.00	0.50	0.50	0.00
39	0.00	0.00	0.00	0.50
96	0.10	0.10	0.10	0.10
292	0.10	0.00	0.50	0.00
62	0.00	0.50	0.00	0.00
99	0.00	0.50	0.30	0.30
260	1.00	0.40	0.50	0.50
258-259	1.20	0.40	1.00	0.50

จากการศึกษาพบว่า บ้านส่วนใหญ่ไม่เว้นระยะห่างจากแนวที่ดินด้านหน้าเพราะต้องการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านให้มากขึ้น รองลงมาจะพบว่าบ้านที่ไม่เว้นระยะห่างจากแนวที่ดินด้านหลังบ้านจะเป็นบ้านที่อยู่ติดแนวเขตที่ดินของคนอื่นที่ไม่ใช้ที่ดินในชุมชนประชาอุทิศ 76 เพราะต้องการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านให้มากขึ้น จะมีเพียงบ้านแปลงที่ 39 แปลงเดียวที่ไม่เว้นระยะห่างจากแนวเขตที่ดินด้านหลังทั้งที่ดินของตัวเองติดกับแปลงของเพื่อนบ้านเนื่องจากการตกลงกันเพื่อใช้กำแพงร่วมกันเพื่อประหยัดค่าก่อสร้างและเพิ่มพื้นที่การใช้งานในบ้าน ดังตารางที่ 5-11

5.2.3 การใช้พื้นที่ภายในอาคาร

ในการศึกษาเรื่องการใช้พื้นที่ภายในอาคาร เพื่อนำมาวิเคราะห์การใช้พื้นที่ในอดีตเปรียบเทียบกับพื้นที่ในปัจจุบัน ซึ่งจะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 13 หลังคาเรือนที่เลือกไว้ จากการศึกษาเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ภายในอาคารพบว่า ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่มีพื้นที่ส่วนนอน และส่วนขับถ่าย+อาบน้ำเป็นพื้นที่ที่อยู่ในอาคารที่อยู่อาศัย ซึ่งพื้นที่ส่วนนี้เป็นพื้นที่ส่วนที่มีความสำคัญสำหรับเป็นส่วนพื้นที่ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ซึ่งพื้นที่นี้ถือเป็นส่วนมิดชิด (Private Area) เพื่อใช้สำหรับนอนและทำความสะอาดร่างกาย ส่วนพื้นที่ปรุงอาหารจะมีทั้งส่วนที่ใช้พื้นที่ภายในอาคารและภายนอกอาคาร ดังนั้นในการศึกษานี้จะศึกษากิจกรรมหลักนี้ โดยการนำข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมาวิเคราะห์

5.2.3.1 การใช้พื้นที่ส่วนนอน

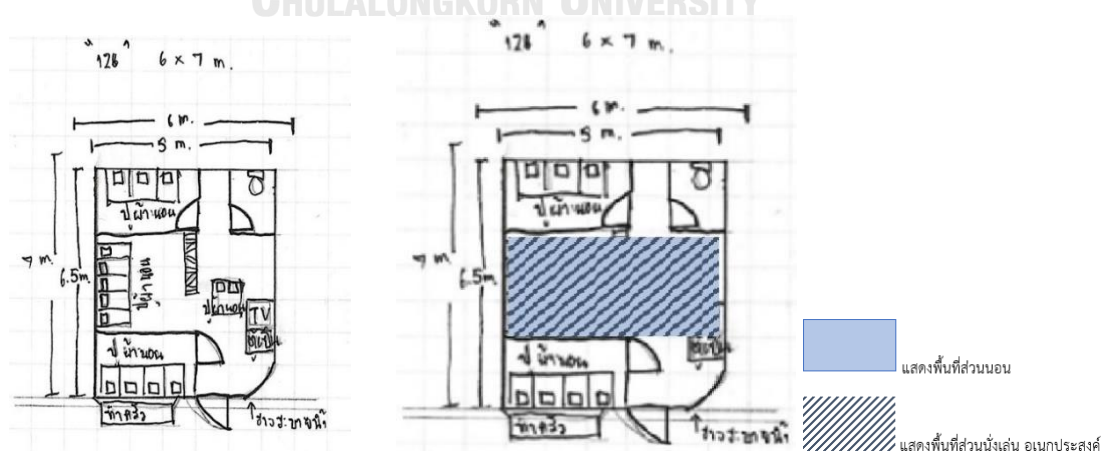
ตารางที่ 5-12 ตารางแสดงการใช้พื้นที่ส่วนนอนของบ้านตัวอย่างทั้ง 13 หลังคาเรือน

แปลงที่	ขนาดพื้นที่ส่วนนอน (ตารางเมตร)	จำนวนผู้ที่อยู่อาศัยในบ้าน (คน)	ขนาดพื้นที่เฉลี่ยต่อคน (ตรม./คน)
39	21.85	5	4.37
96	21.00	10	2.10

292	27.20	5	5.44
261	19.14	2	9.57
126	23.10	14	1.65
185	6.40	1	6.40
279	24.0	11	2.18
280	19.60	5	3.92
72	6.78	2	3.39
62	15.36	3	5.12
99	10.80	2	5.40
260	7.20	2	3.60
258-259	24.01	9	2.67

ขนาดพื้นที่นอนมีทั้งพื้นที่ส่วนนอนที่ใหญ่ที่สุดและพื้นที่ส่วนนอนที่เล็กที่สุด ซึ่งขนาดพื้นที่ส่วนนอนที่ใหญ่หรือเล็กในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบกับขนาดพื้นที่นอนของบ้านหลังอื่นในชุมชน จากการสำรวจพบว่า ขนาดพื้นที่นอนที่ใหญ่ที่สุดมีขนาด 27.20 ตารางเมตรและขนาดพื้นที่ส่วนนอนที่มีขนาดเล็กที่สุดมีขนาด 6.40 ตารางเมตร ดังตารางที่ 5-12

เมื่อศึกษาเรื่องขนาดพื้นที่ส่วนนอนพบว่า บ้านที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลง มีรูปแบบการใช้พื้นที่ส่วนนอนมีการปรับเปลี่ยนมาจากพื้นที่ส่วนกลางหรือเรียกว่าพื้นที่เอนกประสงค์ โดยที่ในเวลากลางวันจะใช้เป็นที่นั่งเล่น รับประทานอาหาร พอเวลากลางคืนจะนำผ้ามาปูนอน เพื่อเพิ่มพื้นที่ส่วนนอนให้เพียงพอต่อจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น จากตัวอย่างบ้านแปลงที่ 126 ดังภาพ 5-70

ภาพที่ 5-70 ภาพแสดงการใช้พื้นที่ซ้อนทับกันระหว่างพื้นที่ส่วนนอนกับพื้นที่เอนกประสงค์ของบ้านแปลงที่ 126

5.2.3.2 การใช้พื้นที่ส่วนห้องน้ำ

ตารางที่ 5-13 ตารางการใช้พื้นที่ส่วนห้องน้ำของบ้านตัวอย่างทั้ง 13 หลังคาเรือน

แปลง ที่	ขนาดพื้นที่ส่วน ห้องน้ำ (ตารางเมตร)	จำนวนผู้ที่อยู่อาศัยใน บ้าน (คน)	ขนาดพื้นที่เฉลี่ยต่อ คน (ตรม./คน)	จำนวนห้องน้ำ (ห้อง)
39	3.00	5	0.60	1
96	3.00	10	0.30	1
292	5.60	5	1.12	1
261	5.60	2	2.80	1
126	2.70	14	0.19	1
185	0.90	1	0.90	1
279	5.40	11	0.49	2
280	4.00	5	0.80	2
72	1.95	2	0.98	1
62	5.12	3	1.71	1
99	2.60	2	1.30	1
260	2.21	2	1.11	1
258- 259	2.60	9	0.29	1

ขนาดพื้นที่ส่วนห้องน้ำมีทั้งพื้นที่ส่วนห้องน้ำที่ใหญ่ที่สุดและพื้นที่ส่วนห้องน้ำที่เล็กที่สุด ซึ่งขนาดพื้นที่ส่วนห้องน้ำที่ใหญ่หรือเล็กในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบกับขนาดพื้นที่ส่วนห้องน้ำของบ้านหลังอื่นในชุมชน จากการสำรวจพบว่า ขนาดพื้นที่ส่วนห้องน้ำที่ใหญ่ที่สุดมีขนาด 5.60 ตารางเมตร และขนาดพื้นที่ส่วนห้องน้ำที่มีขนาดเล็กที่สุดมีขนาด 0.90 ตารางเมตร ดังตารางที่ 5-13

จากการศึกษาพบว่าบ้านที่มีขนาดพื้นที่ส่วนห้องน้ำเล็กที่สุด คือบ้านแปลงที่ 185 เนื่องจากบ้านหลังนี้มีผู้อยู่อาศัยเพียงคนเดียว โดยมีขนาดเพียง 0.90 ตารางเมตร ไว้ใช้สำหรับขับถ่าย

5.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัย

จากการศึกษาผลการสำรวจและสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่อาศัย และวิเคราะห์การใช้พื้นที่อยู่อาศัยเพื่อเปรียบเทียบการใช้พื้นที่อยู่อาศัยในอดีตกับปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

- 5.4.1 การก่อสร้างที่อยู่อาศัยที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเองหลังจากการย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนประชาอุทิศ 76 พบว่า ชาวบ้านจะสร้างบ้านใหม่ที่มั่นคงแข็งแรงขึ้นเป็นในลักษณะของบ้านก่ออิฐฉาบปูน เพื่อเพิ่มความแข็งแรงและต้องการให้ที่อยู่อาศัยเป็นแบบถาวร อยู่ได้ไประยะยาว ไม่ต้องการสร้างใหม่อีกในภายหลัง
- 5.4.2 การก่อสร้างที่อยู่อาศัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการช่วยเหลือหลังจากการย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนประชาอุทิศ 76 พบว่า การช่วยเหลือเกิดขึ้นมาประมาณ 10 ปี บ้านที่ได้รับการช่วยเหลือส่วนใหญ่จะมีลักษณะของบ้านที่เปลี่ยนไปเป็น บ้านใหม่ที่มั่นคงแข็งแรงขึ้นเป็นในลักษณะของบ้านก่ออิฐฉาบปูน เพื่อเพิ่มความแข็งแรงและต้องการให้ที่อยู่อาศัยเป็นแบบถาวร อยู่ได้ไประยะยาว ไม่ต้องการสร้างใหม่อีกในภายหลัง
- 5.4.3 วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างบ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการช่วยเหลือ พบว่าเป็นวัสดุที่ชาวบ้านไม่คุ้นชิน หรือไม่รู้จักวิธีการดูแลรักษา แบบเดิมชาวบ้านจะสร้างบ้านตามงบประมาณของตัวเอง วัสดุที่ใช้จะเป็นวัสดุที่มีความคุ้นชินว่าจะใช้อะไรสร้างอะไร หรือใช้อะไรทดแทนอะไรได้บ้าง เช่น บ้านที่ทำจากวัสดุกันความเย็น เมื่อเกิดปัญหาหรือผุพัง ผู้ที่อยู่อาศัยไม่สามารถปรับปรุงเองได้เนื่องจากไม่รู้จักรวัสดุนั้นและไม่ทราบวิธีการดูแลรักษา หรือบ้านที่มีการบุฝ้าทึบบาร์ เมื่อเกิดปัญหาว่าฝ้าเปียกน้ำผุพัง จะใช้วิธียกแผ่นฝ้าขึ้นออกเพราะไม่สามารถหาซื้อฝ้าแบบเดิมมาทดแทน ซึ่งเกิดกว่าความสามารถทางการเงินของผู้อยู่อาศัย เป็นต้น
- 5.4.4 การก่อสร้างที่อยู่อาศัยจะเว้นระยะห่างจากแปลงพื้นที่ข้างเคียงน้อยลง กล่าวคือตอนเริ่มก่อตั้งชุมชนชาวบ้านมีข้อตกลงร่วมกันเรื่องระยะห่างจากแนวเขตแปลงที่ดินอย่างน้อย 0.50 เมตร โดยรอบ แต่หลังจากการก่อสร้างใหม่ การเว้นระยะน้อยลง เนื่องจากชาวบ้านเริ่มรู้จักสนิทสนมกันมากขึ้น จึงอาศัยการตกลงพูดคุยกันที่จะไม่เว้นระยะให้น้อยลงหรือไม่เว้นระยะเลย
- 5.4.5 การใช้พื้นที่ภายในบ้าน พบว่า
- บ้านที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงตามสภาพ เมื่อจำนวนสมาชิกภายในบ้านเพิ่มขึ้น จะมีการต่อเติมในส่วนของพื้นที่สำหรับนอน กล่าวคือจะมีการกันห้องนอนเพิ่มเพื่อให้เป็นสัดส่วนสำหรับครอบครัว
 - บ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง เมื่อมีการสร้างบ้านใหม่จะออกแบบให้มีห้องนอนสำหรับรองรับสมาชิกที่จะเพิ่มขึ้นภายในบ้าน มีการสร้างห้องขึ้นมากับการสร้างบ้านใหม่ในเวลาเดียวกัน

- บ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือจากหน่วยงานเอกชน จะเป็นการออกแบบให้มีห้องน้ำชัดเจน และมีการกันส่วครัว และส่วนพื้นที่นอน ซึ่งการก่อสร้างจะขึ้นอยู่กับสิ่งของที่นำมา หรืองบประมาณของหน่วยงานต่างๆที่นำมา

5.5 วิเคราะห์ทั่วโลกและความช่วยเหลือที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย

ภาพที่ 5-71 แสดงรูปแบบบ้านที่ในอดีตสร้างโดยการจ้างเหมาทั้งหมดและปัจจุบันมีหน่วยงานเข้ามาให้การช่วยเหลือในการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย แปลงที่ 30, 85, 99, 204, 215 และ 286 ตามลำดับ

เมื่อศึกษาจากข้อมูลการก่อสร้างในรูปแบบการจ้างเหมาทั้งหมด ดังภาพที่ 5-71 ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยมีหน่วยงานเข้าไปให้การช่วยเหลือมากที่สุดพบว่า ถึงที่อยู่อาศัยจะเป็นการจ้างเหมา แต่รูปแบบลักษณะที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นแบบ ค. กล่าวคือมีลักษณะบ้านที่สร้างจากไม้หรือวัสดุมือสอง ผนังทำจากวัสดุมือสอง อาจจะมีส่วนประกอบของบ้าน เช่น ประตู หน้าต่าง หลังคา ที่ไม่ครบ เป็นบ้านที่มีสภาพทางกายภาพที่มองจากภายนอกดูแล้วอยู่อาศัยได้แต่อาจจะไม่มั่นคงปลอดภัยมาก

ภาพที่ 5-72 ภาพแสดงการก่อสร้างในอดีต

ที่มา ศุภชัย 2545

เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บ้านแปลงที่ 99 ประกอบกับภาพที่ 5-72 ทำให้ทราบข้อมูลเชิงลึกว่าที่ต้องใช้การก่อสร้างเป็นการจ้างเหมาทั้งหมดเป็นเพราะตนเองไม่มีความรู้ทางด้านช่าง เงินค่าจ้างก็คือเงินที่ได้มาจากการช่วยเหลือการรื้อย้ายในตอนแรก และเงินกู้จากพอช. ซึ่งเป็นการจ้างเฉพาะแรงงาน ส่วนวัสดุก่อสร้างเจ้าของบ้านเป็นผู้จัดหาเอง ซึ่งวัสดุที่ใช้ก็เป็นของเก่าจากได้สะพาน หรือของมือสองที่ได้มาจากอาชีพการรับซื้อของเก่า

ซึ่งจากการศึกษาพบว่า บ้านที่สมาชิกในบ้านใช้วิธีการก่อสร้างด้วยการจ้างเหมาจะต้องเป็นผู้ที่มีรายได้สูงเท่านั้น แต่ผู้ที่มีรายได้จำกัดก็จะเลือกวิธีการจ้างเหมาเพราะตัวเองขาดความรู้ทางด้านช่าง และมีเงินที่จำกัดทำให้รูปแบบบ้านที่ได้เป็นเพื่อการอยู่อาศัยได้ชั่วคราว เพราะวัสดุอาจจะมีการผุพังไปตามกาลเวลาซึ่งในอนาคตต้องมีการปรับปรุงที่อยู่อาศัยต่อไป

ตารางที่ 5-14 แสดงรูปแบบบ้าน ค. ในอดีต

ที่มา ฤทธิ์พษ์ 2544

				
แปลงที่ 36	แปลงที่ 48	แปลงที่ 85	แปลงที่ 98	แปลงที่ 99
				
แปลงที่ 102	แปลงที่ 179	แปลงที่ 184	แปลงที่ 200	แปลงที่ 204
				
แปลงที่ 212	แปลงที่ 214	แปลงที่ 215	แปลงที่ 260	แปลงที่ 286

จากตาราง 5-15 พบว่า รูปแบบบ้านที่เดิมเป็นลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นแบบ ค. กล่าวคือมีลักษณะบ้านที่สร้างจากไม้หรือวัสดุมือสอง ผนังทำจากวัสดุมือสอง อาจจะมีส่วนประกอบของบ้าน เช่น ประตู หน้าต่าง หลังคา ที่ไม่ครบ เป็นบ้านที่มีสภาพทางกายภาพที่มองจากภายนอกดูแล้วอยู่อาศัยได้แต่อาจจะไม่มั่นคงปลอดภัยมาก เป็นบ้านที่ได้รับการช่วยเหลือมาที่สุดจำนวน 15 หลังจากกลุ่มประชากรหลัก ศึกษจากการศึกษาพบว่า บ้านที่มีสภาพบ้านแบบ ค. เมื่อหน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือได้ลงสำรวจและเห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริง จึงตัดสินใจให้การช่วยเหลือ แต่จะมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นตัวแปรหลักในการตัดสินใจอีกเช่นกัน ซึ่งจะกล่าวต่อไปในงานวิจัยนี้

ภาพที่ 5-73 แสดงวัสดุที่ใช้สร้างบ้านแปลงที่ 62

จากการศึกษาเรื่องวัสดุที่นำมาใช้ช่วยเหลือในการก่อสร้างบ้าน ดังภาพ 5-73 พบว่า วัสดุที่นำมาใช้เป็นวัสดุของใหม่ทั้งหมดและวัสดุบางอย่างชาวบ้านไม่มีความรู้ในด้านการใช้งานเท่าที่ควร

ภาพที่ 5-74 แสดงวัสดุที่ใช้สร้างบ้านแปลงที่ 258-259

จากการศึกษาเรื่องวัสดุที่นำมาใช้ช่วยเหลือในการก่อสร้างบ้าน ดังภาพ 5-74 พบว่า วัสดุที่นำมาใช้เป็นวัสดุที่ชาวบ้านไม่มีความรู้ในด้านการใช้งานเท่าที่ควร

จากผลการศึกษาเรื่องวัสดุที่นำมาใช้ในการสร้างบ้านสำหรับหน่วยงานที่เข้ามาให้การช่วยเหลือ พบว่า ทางหน่วยงานที่เข้ามาให้การช่วยเหลือไม่ได้ทำการสอบถามกับชาวบ้านก่อนว่า ต้องการหรือไม่ เพราะเป็นการนำวัสดุมาให้เลยตามที่หน่วยงานสามารถช่วยเหลือได้และเห็นสมควร ซึ่งหลายอย่างชาวบ้านไม่มีความรู้ในการใช้งาน ทำให้เกิดปัญหาในการดูแลรักษา เมื่อเปรียบเทียบกับบ้านในอดีต ชาวบ้านจะสร้างจากวัสดุที่ตนเองมีความรู้ความเข้าใจและสามารถซ่อมแซมเองได้ ซึ่งการช่วยเหลือยังขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในเบื้องต้น

5.6 วิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจและสังคม

การศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชาวชุมชนประชาอุทิศ 76 เพื่อศึกษาปัจจัยและสาเหตุที่มีผลต่อการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ที่อยู่อาศัย ซึ่งโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ถือเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตประจำวัน ในการวิเคราะห์ข้อมูลนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรจำอย่าง 13 หลังคาเรือน

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสภาพเศรษฐกิจและสังคมมีผลต่อการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ที่อยู่อาศัย จะสรุปเป็นหัวข้อดังนี้

5.6.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า จำนวนสมาชิกภายในบ้านมีผลโดยตรงต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงแบบการใช้พื้นที่ การจัดโซนพื้นที่ใช้สอยภายในที่อยู่อาศัย หรือการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ในการศึกษาจะทำการแยกเป็น 2 ส่วนคือ การปรับปรุงพื้นที่อยู่อาศัยและการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมต่อจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ดังตาราง 5-15

ตารางที่ 5-15 ตารางแสดงจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของบ้านตัวอย่างทั้ง 13 หลังคาเรือน

แปลงที่	ขนาดพื้นที่ใช้สอย (ตารางเมตร)	จำนวนผู้ที่อยู่อาศัยในบ้าน (คน)	ขนาดพื้นที่เฉลี่ยต่อคน (ตรม./คน)
261	101.50	2	50.75
126	51.75	14	3.70
185	26.00	1	26.00
279	90.00	11	8.18
280	90.00	5	18.00
72	41.25	2	20.63
39	75.40	5	15.08
96	75.40	10	7.54
292	90.00	5	18.00
62	46.50	3	15.50
99	43.40	2	21.70
260	36.80	2	18.40
258-259	70.40	9	7.82

5.6.2 การปรับปรุงพื้นที่อยู่อาศัย

การปรับปรุงที่อยู่อาศัยในที่นี้ หมายถึงบ้านที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงตามสภาพ ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนและจัดการพื้นที่อยู่อาศัยภายในอาคารเพื่อรองรับการใช้งานของจำนวนสมาชิกในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ส่วนนอน พื้นที่ห้องน้ำ แต่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าบ้านที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงตามสภาพ บ้านแปลงที่ 126 มีพื้นที่เฉลี่ยต่อคนน้อยสุดที่ 3.70 ตารางเมตรต่อคน และบ้านแปลงที่ 261 มีพื้นที่เฉลี่ยต่อคนมากที่สุดที่ 50.75 ตารางเมตรต่อคน

5.6.3 การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย

การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยในที่นี้ หมายถึงบ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเองและบ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพกายภาพของที่อยู่อาศัยและจัดการพื้นที่อยู่อาศัยภายในอาคารเพื่อรองรับการใช้งานของจำนวนสมาชิกในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ส่วนนอน พื้นที่ห้องน้ำ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า บ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง แปลงที่ 96 มีพื้นที่เฉลี่ยต่อคนน้อยสุดที่ 7.54 ตารางเมตรต่อคน และบ้านแปลงที่ 292 มีพื้นที่เฉลี่ยต่อคนมากที่สุดที่ 18.00 ตารางเมตรต่อคน และบ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือ บ้านแปลงที่ 258-259 มีพื้นที่เฉลี่ยต่อคนน้อยสุดที่ 7.82 ตารางเมตรต่อคน และบ้านแปลงที่ 99 มีพื้นที่เฉลี่ยต่อคนมากที่สุดที่ 21.70 ตารางเมตรต่อคน

เมื่อเปรียบเทียบที่อยู่อาศัยทั้ง 3 แบบ พบว่า บ้านที่มีการปรับปรุงใหม่ทั้งที่ปรับปรุงด้วยตัวเอง และการปรับปรุงด้วยการช่วยเหลือจะมีพื้นที่ใช้สอยต่อคนมากขึ้น ซึ่งบ้านที่ปรับปรุงด้วยการช่วยเหลือจะมีพื้นที่เฉลี่ยต่อคนที่น้อยที่สุดมากกว่าบ้านแบบอื่นๆ คือ บ้านที่ปรับปรุงด้วยการช่วยเหลือมีพื้นที่เฉลี่ย 7.82 ตารางเมตรต่อคนมากกว่าบ้านที่ปรับปรุงเอง 0.28 ตารางเมตรต่อคน และมากกว่าบ้านที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง 4.12 ตารางเมตรต่อคน

5.6.4 สภาพเศรษฐกิจปัจจุบันของสมาชิกในครัวเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง

สภาพเศรษฐกิจในครัวเรือนในที่นี้จะกล่าวถึงการประกอบอาชีพของคนในชุมชนที่มีผลต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ซึ่งในการศึกษานี้จะศึกษาถึงจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และอาชีพของชาวชุมชน ที่มีผลต่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ได้ทำการศึกษาถึงอาชีพ และจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้ ดังตารางที่ 5-16

ตารางที่ 5-16 ตารางแสดงการประกอบอาชีพของบ้านตัวอย่างทั้ง 13 หลังคาเรือน

แปลง ที่	อาชีพ	จำนวนผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านที่ประกอบอาชีพ (คน)
261	พนักงานบริษัท	1
126	ร้อยพวงมาลัยขาย	3
185	รับซื้อของเก่า	1
279	รับซื้อของเก่า	4
280	รับซื้อของเก่า	2
72	ร้อยพวงมาลัยขาย	1
39	ค้าขายของชำหน้าบ้าน,พนักงานบริษัท	2
96	พนักงานบริษัท	4
292	ค้าขายอาหารตามสั่ง,พนักงานบริษัท	3
62	พนักงานโรงงาน	1
99	รับซื้อของเก่า	1
260	รับซื้อของเก่า	1
258- 259	พนักงานโรงงาน, รับจ้างทั่วไป	3

จากการสำรวจพบว่าอาชีพรับซื้อของเก่ายังเป็นอาชีพหลักของชาวชุมชนประชาอุทิศ 76 ต่อมาเป็นอาชีพพนักงานบริษัท ซึ่งในที่นี้ผู้ที่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทจะเป็นสมาชิกที่เป็นรุ่นลูก แต่มีส่วนที่น่าสนใจในเรื่องของจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ประกอบอาชีพมีจำนวนเฉลี่ยเพียง 1.9 คนต่อครัวเรือน

เมื่อศึกษาถึงการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง จำเป็นต้องศึกษาเรื่องรูปแบบของอาชีพ และรายได้ที่ได้รับ เนื่องจากรูปแบบของอาชีพมีผลต่อการใช้พื้นที่อยู่อาศัยและแสดงถึงรายได้ที่แน่นอน ซึ่งพอจะสรุปตามลักษณะอาชีพได้ดังนี้

- อาชีพรับซื้อของเก่า เป็นอาชีพดั้งเดิมที่มีมาตั้งแต่อยู่อาศัยไตสะพาน เป็นอาชีพที่ใช้รถซาเล้ง ขับไปตามที่ต่างๆรอบชุมชน แล้วหาเก็บสิ่งของเหลือใช้ หรือรับซื้อของเหลือใช้ตามบ้านเรือน

ต่างๆรอบชุมชน เช่น ตู้เย็นเก่า ทีวีเก่า ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กระดาษ เป็นต้น และนำกลับมาทำการคัดแยกก่อนนำไปขาย ซึ่งอาชีพนี้จะใช้พื้นที่นอกตัวอาคารสำหรับวางสิ่งของที่เก็บมาได้หรือรับซื้อมา ใช้พื้นที่ในการคัดแยกเช่น ตู้เย็นเก่าจะนำมาลอกเอาส่วนที่เป็นทองแดงเพื่อไปขายต่อและส่วนที่เป็นโฟมจะถูกวางทิ้งไว้ก่อน เพื่อที่จะทำไปทิ้งต่อภายหลัง ซึ่งอาชีพรับซื้อของเก่าเป็นอาชีพที่ค่อนข้างอิสระ แต่ก็เป็อาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอน เพราะบางวันอาจจะได้ของที่ขายได้มูลค่าสูงหรือบางวันอาจจะไม่ได้ของเลย สภาพอากาศก็เป็นอีกปัจจัยที่จะทำให้อาชีพรับซื้อของเก่าทำไม่ได้คือเมื่อฝนตกก็จะมีเศษขยะที่จับขี้เถ้าออกไปหาซื้อของตามชุมชนต้องหยุดพัก เป็นต้น ซึ่งอาชีพรับซื้อของเก่าจัดเป็นอาชีพที่มีรายได้มีค้อยแน่นอน ไม่มีรายได้ประจำ

- อาชีพร้อยพวงมาลัยขาย เป็นอาชีพดั้งเดิมที่มีมาตั้งแต่อยู่อาศัยใต้สะพาน เป็นอาชีพที่ร้อยพวงมาลัยไปขายตามสี่แยกไฟแดงบริเวณแยกไฟแดงใกล้เคียงชุมชนประชาอุทิศ 76 ลักษณะการประกอบอาชีพเป็นการซื้อดอกไม้มาจากปากคลองตลาด แล้วนำมาร้อยพวงมาลัยที่บ้าน จากนั้นช่วงเช้าจะออกไปเดินขายตามสี่แยกไฟแดง จากการสอบถามที่ขายบริเวณไฟแดงแทนการขายในตลาดเพราะสี่แยกไฟแดงไม่เสียค่าเช่าที่ ซึ่งการใช้พื้นที่จะเป็นการใช้พื้นที่ภายในบ้านสำหรับนั่งร้อยพวงมาลัย และมีพื้นที่สำหรับเก็บกล่องโฟมใส่พวงมาลัยก่อนนำไปใส่รถมอเตอร์ไซด์ออกไปขาย ซึ่งอาชีพร้อยพวงมาลัยขายจัดเป็นอาชีพที่มีรายได้มีค้อยแน่นอน ไม่มีรายได้ประจำ
- เปิดร้านขายของในชุมชน เป็นอาชีพมีน้อยลง เนื่องจากปัจจุบันราคาสะดวกซื้อเข้ามาจัดส่งให้ถึงในชุมชน แต่ร้านค้าในชุมชนก็ยังสามารถขายได้เนื่องจากลูกค้าสามารถซื้อในรูปแบบแบ่งขาย หรือซื้อแบบเงินเชื่อ การประกอบอาชีพขายของในชุมชนจะมีการใช้พื้นที่ทั้งภายในตัวอาคาร และนอกตัวอาคารของตัวเองในการวางของขาย หรือสำหรับเก็บสินค้า ส่วนที่เป็นร้านอาหารจะมีการวางร้านค้าบนถนน และให้ผู้มาซื้อนั่งรับประทานบนพื้นที่ถนน ซึ่งอาชีพเปิดร้านขายของในชุมชน จัดเป็นอาชีพที่มีรายได้มีค้อยแน่นอน ไม่มีรายได้ประจำ
- อาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นอาชีพการรับจ้างใช้แรงงานทั่วไป เช่นรับจ้างส่งของ รับจ้างก่อสร้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการจ้างแบบมีระยะเวลาเช่น จ้าง 3 เดือน จ้าง 6 เดือน เป็นต้น ซึ่งอาชีพรับจ้างทั่วไปนี้ถือเป็นอาชีพที่มีรายได้แน่นอน แต่ไม่ค่อยมั่นคง ต้องหางานใหม่ๆทำเสมอ
- อาชีพพนักงานโรงงาน เป็นอาชีพของผู้ที่อยู่อาศัยดั้งเดิมที่ปรับเปลี่ยนอาชีพเมื่อตอนย้ายมาจากชุมชนใต้สะพาน ประกอบกับวุฒิการศึกษาที่ไม่ได้สูงมากแต่ความรู้ความสามารถและอายุ

ที่ยังไม่ได้สูงมาก ทำให้สามารถไปทำงานรับจ้างตามโรงงานที่อยู่ในระแวกใกล้เคียงกับชุมชน ประชาอุทิศ 76 ซึ่งอาชีพนี้ถึงจะได้รายได้ที่ไม่สูงมากแต่ก็จัดอยู่ในอาชีวะที่มีรายได้ค่อนข้างแน่นอน

- อาชีพพนักงานบริษัท เป็นอาชีพที่ประกอบกันมากสำหรับรุ่นลูกหรือหลาน เนื่องจากมีวุฒิการศึกษาและความสามารถในการประกอบอาชีพ เช่น พนักงานขายของในห้างหรือร้านสะดวกซื้อ พนักงานโรงงาน เป็นต้น ซึ่งอาชีพพนักงานบริษัทถือเป็นอาชีพที่มีรายได้แน่นอนมั่นคง

จากผลการศึกษา อาชีพที่คนในชุมชนทำมากที่สุดคือ พนักงานบริษัท รองลงมาคืออาชีพรับซื้อของเก่าร้อยละ เมื่อเปรียบเทียบจำนวนผู้ที่มีรายได้ต่อครัวเรือนกับรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยทั้ง 3 รูปแบบพบว่า บ้านที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงตามสภาพ มีจำนวนผู้ที่มีรายได้เฉลี่ย 2 คนต่อครัวเรือน บ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง มีจำนวนผู้ที่มีรายได้เฉลี่ย 3 คนต่อครัวเรือน และบ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือ มีจำนวนผู้ที่มีรายได้เฉลี่ย 1.5 คนต่อครัวเรือน

5.7 วิเคราะห์สภาพสังคมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง

ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นการสัมพันธ์ถึงลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น หรือลดลง หรือคงที่ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก่อนและหลังการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย

จากการศึกษาพบว่า สภาพทางสังคมของคนในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันออกไปซึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

5.7.1 ความสัมพันธ์ในครอบครัว

เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ของการอยู่อาศัยแบบครอบครัว มีพ่อ แม่ ญาติ พี่น้อง ลูกหลาน ซึ่งลักษณะการใช้พื้นที่จะเป็นรูปแบบการกันส่วนห้องนอนเพิ่มเพื่อรองรับการสร้างครอบครัวของรุ่นลูก ปรับปรุงบ้านใหม่เพื่อให้มีพื้นที่ใช้สอยเพิ่มขึ้นรองรับจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้จะมีความสัมพันธ์กับรายได้ควบคู่ไปด้วย กล่าวคือ เพื่อรองรับครอบครัวขยาย เมื่อมีเงินที่สามารถสร้างบ้านใหม่เพื่อให้ได้พื้นที่ใช้สอยเพิ่มขึ้น จำนวนห้องเพิ่มขึ้น ซึ่งหากยังไม่มีเงินพอใช้จ่ายอาจสร้างเพียงผนังกันห้องนอนให้แยกส่วนออกจากส่วนอื่นๆของบ้าน

ภาพที่ 5-75 แสดงการกั้นห้องนอนเพิ่มเพื่อรองรับจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น

จากตัวอย่างรูปภาพ 5-75 จะเห็นว่าบ้านแบบที่ไม่เปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงตามสภาพ จะใช้วิธีกั้นห้องนอนเพิ่มเพื่อรองรับจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสมาชิกที่เพิ่มขึ้นคือ ลูก หลาน

ภาพที่ 5-76 แสดงการสร้างบ้านใหม่เพื่อรองรับจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น

จากตัวอย่างรูปภาพ 5-76 จะเห็นว่าบ้านแบบที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง จะใช้วิธีปรับปรุงสร้างบ้านใหม่เพื่อรองรับครอบครัวขยาย

5.7.2 ความสัมพันธ์ในชุมชน

ภาพที่ 5-77 ภาพแสดงตัวอย่างการสร้างบ้านแบบเว้นระยะน้อยกว่า 0.50 เมตร

เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ของการอยู่อาศัยแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย มีความสนิทสนม เป็นเสมือนเพื่อน ญาติพี่น้องกันในชุมชน โดยการศึกษาพบว่า เมื่อชาวบ้านเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนซึ่งในตอนแรก การสร้างบ้านไม่ว่าจะในรูปแบบบ้านที่สร้างแบบไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือบ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายหลัง ทางผู้ที่อยู่อาศัยจะมีการเว้นระยะตามข้อตกลงร่วมกันเรื่องระยะห่างจากแนวเขตแปลงที่ดินอย่างน้อย 0.50 เมตร โดยรอบ ดังภาพที่ 5-77 แต่หลังจากที่อยู่อาศัยรวมกันไปสักระยะ เริ่มมีความรู้จักสนิทสนมกับเพื่อนบ้านแปลงที่อยู่โดยรอบบ้านตัวเองมากขึ้น เมื่อมีการปรับปรุงที่อยู่อาศัยใหม่ การสร้างใหม่ หรือต่อเติม จะมีการพูดคุยกับเพื่อนบ้านแปลงที่อยู่รอบพื้นที่แปลงที่ดินตนเองว่า จะขอเว้นระยะน้อยลง เพราะต้องการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านตัวเองให้มากขึ้น ซึ่งเมื่อมีการพูดคุยตกลงกัน ก็ทำให้สร้างบ้านออกมาพื้นที่มากขึ้น โดยที่ไม่มีปัญหากับเพื่อนบ้าน ในที่นี้ จากการสัมภาษณ์ พบว่าชาวบ้านจะตกลงและยินดีทำรางระบายน้ำฝน เพื่อไม่ให้เวลาที่ฝนตก น้ำจากหลังคาของบ้านตนเอง ไหลเข้าไปกระทบในบ้านของเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน เพื่อไม่ให้มีปัญหากันภายหลัง

5.8 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่อยู่อาศัยกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน

จากผลการศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่อยู่อาศัยกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชาวชุมชน พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยมากที่สุดคือ

5.8.1 รายได้ของครัวเรือนและความสามารถในการหาเงิน

จากการศึกษา รายได้ของครัวเรือนถือเป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย เนื่องจากการก่อสร้างที่อยู่อาศัยครั้งแรกที่ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชน เป็นการก่อสร้างตามงบประมาณและความสามารถที่มีในขณะนั้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการใช้วัสดุเก่า หรือมีองสองมาใช้ในการสร้างบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการปรับปรุงต่อในภายหลังหากมีเงินเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากการวิเคราะห์รายได้เปรียบเทียบกับอดีตและปัจจุบันของคนในชุมชน พบว่าการที่สมาชิกในครัวเรือนมีหลายได้หลายคน หรือจำนวนผู้ที่มีรายได้มีมากกว่าจำนวนผู้ไม่มีรายได้ในครัวเรือน จะทำให้ครอบครัวมีเงินพอเหลือเก็บ และเพียงพอต่อการนำไปดูแลที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้น

5.8.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จากการศึกษา พบว่าจำนวนสมาชิกภายในครัวเรือนมีผลต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ไม่ว่าจะเป็นการปรับรูปแบบการใช้พื้นที่ การจัดโซนพื้นที่ใช้สอยภายในที่อยู่อาศัย หรือการ

เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย เนื่องจากการก่อสร้างที่อยู่อาศัยครั้งแรกที่ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชน จำนวนสมาชิกภายในบ้านจะมีไม่สูงมาก ส่วนใหญ่จะมีจำนวนสมาชิกประมาณ 3-4 คน คือ พ่อ แม่ และลูก เป็นต้น ประกอบกับรายได้ที่มีในขณะนั้นทำให้การสร้างบ้านเป็นการออกแบบให้เป็นพื้นที่โล่ง และจัดโซนสำหรับพักผ่อน ห้องน้ำ และพื้นที่ทำครัว ยังไม่มีการกั้นห้องนอนแบบในปัจจุบัน ซึ่งจากการวิเคราะห์จำนวนสมาชิกปัจจุบันเปรียบเทียบกับอดีต พบว่า พ่อแม่จะนอนรวมกันกับลูกในวัยเด็กได้ พอระยะเวลาผ่านไปประมาณ 5-10 ปี ลูกโตขึ้น เป็นหนุ่มสาว มีครอบครัว ทำให้ต้องการพื้นที่ ความเป็นส่วนตัวเพิ่มขึ้น ทำให้ต้องกั้นห้องนอนขึ้น หรือหากครอบครัวไหนที่มีรายได้มากพอ ก็จะใช้วิธีสร้างบ้านใหม่เพื่อให้รองรับจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น

5.8.3 การประกอบอาชีพและลักษณะอาชีพ

จากการศึกษาพบว่า รายได้ที่มาจาก การประกอบอาชีพที่มีเงินเดือน จะทำให้ครอบครัวมีเงินพอ เหลือเก็บ และเพียงพอต่อการนำไปดูแลที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้น ดีกว่ารายได้ที่มาจาก การประกอบอาชีพที่มีรายได้รายวัน เพราะไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าวันนี้จะมีรายได้เท่าไร ซึ่งจากการวิเคราะห์จำนวนสมาชิกปัจจุบันเปรียบเทียบกับอดีต พบว่า ในอดีต ผู้นำครอบครัวหรือพ่อแม่เป็นผู้ที่มีรายได้ ซึ่งส่วนใหญ่รายได้จะมาจาก การประกอบอาชีพรับซื้อของเก่า รับจ้างทั่วไป ค้าขาย ซึ่งในปัจจุบันพอ ระยะเวลาผ่านไปประมาณ 10 ปี ลูกโตขึ้นมีรายได้ซึ่งรายได้จะมาจาก การประกอบอาชีพของรุ่นลูก เพิ่มเติม ซึ่งอาชีพของรุ่นลูกส่วนใหญ่เป็นอาชีพพนักงานบริษัท หรือรับจ้าง ซึ่งอาชีพที่มีเงินเดือนทำให้ มีรายได้ที่แน่นอน สอดคล้องกับความสัมพันธ์ทางรายได้ที่ส่งผลให้ที่อยู่อาศัยเกิดการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ดีขึ้น

5.9 วิเคราะห์กลไกและความช่วยเหลือกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน

จากผลการศึกษาพบว่า กลไกและการช่วยเหลือของหน่วยงานในการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยกับ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชาวชุมชน พบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการช่วยเหลือ คือ สภาพที่อยู่อาศัย เดิมที่มีสภาพทรุดโทรมมาก ประกอบกับรายได้ของเจ้าของบ้านที่ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย เป็น ปัจจัยหลักที่ทำให้หน่วยงานตัดสินใจเข้ามาให้การช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยรองในเรื่องของ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่มีรายได้ กล่าวคือเป็นสมาชิกที่เป็นเด็ก หรือผู้สูงอายุที่ไม่สามารถ ประกอบอาชีพได้

ภาพที่ 5-78 ภาพแสดงรูปแบบบ้านเดิมและบ้านใหม่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือแปลงที่ 99
ที่มา ศุภชัย 2545 และผู้วิจัย

จากการศึกษาบ้านแปลงที่ 99 เป็นบ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือ ดังภาพ 5-78 พบว่า อาชีพหลักของบ้านหลังนี้คือ อาชีพรับซื้อของเก่า และปัจจุบันมีสมาชิก 2 คน ซึ่งรายได้ที่ไม่แน่นอนและสภาพบ้านที่ดูไม่ปลอดภัย เป็นปัจจัยที่ทำให้หน่วยงานเข้าไปช่วยเหลือ

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่องการก่อสร้างที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนประชาอุทิศ 76 หลังการรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพานมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพกายภาพของที่อยู่อาศัยของผู้ที่ถูกรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพานในระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 – ปัจจุบัน ในชุมชนประชาอุทิศ 76
2. เพื่อศึกษาปัจจัยและสาเหตุของการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ที่อยู่อาศัยของผู้ที่ถูกรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพาน
3. เพื่อศึกษากลไกและความช่วยเหลือของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ส่งผลต่อการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของผู้ที่ถูกรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพาน
4. เพื่อศึกษาแนวคิดและทางเลือกในการวางแผนกระบวนการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ที่อยู่อาศัยของผู้ที่ถูกรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพาน

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกดำเนินการวิจัยโดยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างที่อยู่อาศัยหลังการรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพานในปี 2544 เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลที่อยู่อาศัยเบื้องต้น และได้ลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูล เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบให้ได้มาซึ่งกลุ่มประชากรที่จะใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76 ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนในปี 2544 ถึงปัจจุบัน จำนวน 95 หลังคาเรือน เพื่อจัดกลุ่มประชากรโดยใช้รูปแบบของที่อยู่อาศัยเป็นเกณฑ์ และเลือกตัวอย่างบ้านที่มีความน่าสนใจในการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพของที่อยู่อาศัย เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเลือกบ้านตัวอย่างจำนวน 13 หลังคาเรือน แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบคือ แบบที่ 1 บ้านที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงตามสภาพ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 หลังคาเรือน แบบที่ 2 บ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยความสามารถของตัวเอง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 หลังคาเรือน และแบบที่ 3 บ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตัวอย่างจำนวน 4 หลังคาเรือน รวมทั้งหมด 13 หลังคาเรือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน และการรสัมภาษณ์หน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย, ลงพื้นที่สำรวจ, จัดบันทึก และภาพถ่าย ผลที่ได้จากการศึกษานำมาวิเคราะห์โดยใช้การเปรียบเทียบ และบรรยายความสัมพันธ์ต่างๆ นำข้อมูลที่ได้จากภาพถ่ายแสดงถึงรูปแบบกายภาพของที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมของแปลงการใช้พื้นที่มาประกอบการนำเสนอเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น

6.1 สรุปผลการวิจัย

สภาพกายภาพของที่อยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76 ของผู้ที่ถูกรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพาน ในระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 – ปัจจุบัน จากประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 13 ครัวเรือน ทั้งหมดเป็นที่อยู่อาศัยที่ก่อสร้างมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชน และปัจจุบันสภาพกายภาพของที่อยู่อาศัยมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยมีรูปแบบการเปลี่ยนแปลง ทั้งหมด 4 ลักษณะคือ

แบบที่ 1 ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้มีสภาพที่ดีขึ้น คือ ที่อยู่อาศัยที่ก่อสร้างตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนในปี 2544 จนถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของบ้านไปจากเดิม เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของครัวเรือนที่ดีขึ้นทำให้มีรายได้เพียงพอที่จะสามารถสร้างที่อยู่อาศัยที่ดีขึ้นได้ ประกอบกับต้องการพื้นที่ใช้สอยที่เพิ่มขึ้นเพื่อรองรับการใช้งานของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เพิ่มมากขึ้น

แบบที่ 2 ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง ดูแลให้อยู่ในสภาพคงเดิม คือ ที่อยู่อาศัยที่ก่อสร้างตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนในปี 2544 จนถึงปัจจุบัน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพโครงสร้างของบ้าน หากแต่มีเพียงการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงกายภาพในส่วนของงานสถาปัตยกรรม เช่น ประตู หน้าต่าง หลังคา ผนังภายนอก ให้เหมาะสมกับการใช้งานอยู่เสมอ ซึ่งการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเนื่องจากสมาชิกในครัวเรือนมีรายได้เพียงพอต่อความสามารถในการใช้จ่ายและสมาชิกในครัวเรือนสามารถดูแลปรับปรุงที่อยู่อาศัยเองได้

แบบที่ 3 ที่อยู่อาศัยที่ไม่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงทำให้เกิดการเสื่อมโทรมตามสภาพ คือ ที่อยู่อาศัยที่ก่อสร้างตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนในปี 2544 จนถึงปัจจุบัน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพโครงสร้างของบ้าน แต่มีสภาพเสื่อมโทรมลงบ้างตามกาลเวลาในส่วนของกายภาพในงานสถาปัตยกรรมด้านความสวยงาม เช่น ประตู หน้าต่าง หลังคา ผนังภายนอก เพราะผู้ที่อยู่อาศัยมีรายได้ที่ไม่แน่นอน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีจำนวนมากและไม่ได้ประกอบอาชีพ ทำให้ที่อยู่อาศัยถูกปล่อยให้เสื่อมโทรมตามสภาพ

แบบที่ 4 ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานภาคเอกชน คือ ที่อยู่อาศัยตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนในปี 2544 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของบ้านไปจากเดิม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงแก้ไข ด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เนื่องจากรายได้ของครัวเรือนที่ไม่แน่นอนและสมาชิกไม่มีความสามารถในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย ทำให้ต้องขอรับความช่วยเหลือจาก

ภายนอก ซึ่งความช่วยเหลือเป็นแบบที่ผู้ที่อยู่อาศัยไม่มีส่วนร่วมในการก่อสร้าง จึงสมควรที่จะมีสถาปนิกชุมชนมาให้คำแนะนำในการก่อสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อให้เกิดการใช้วัสดุก่อสร้างอย่างเหมาะสม ไม่เกิดเป็นปัญหาการใช้วัสดุก่อสร้างผิดประเภทหรือปัญหาในการอยู่อาศัยตามมาภายหลัง

ภาพที่ 6-1 แสดงรูปแบบการเปลี่ยนแปลงจากบ้านใต้สะพานสู่ชุมชนประชาอุทิศ 76

จากการย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76 เบื้องต้นสภาพของที่อยู่อาศัยถูกเป็นการก่อสร้างตามงบประมาณและความสามารถที่มีในขณะนั้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการใช้วัสดุเก่า หรือมือสองมาใช้ในการสร้างบ้าน เมื่อเวลาผ่านไป บ้านมีความเสื่อมโทรมลง วัสดุมือสองที่ใช้เริ่มผุพัง ต้องได้รับการปรับปรุง ทำให้ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนต้องวางแผนที่จะปรับปรุงบ้าน หรือสร้างบ้านใหม่ เพื่อรองรับการใช้งานได้ดีในอนาคต ซึ่งปัจจัยที่ทำให้บ้านเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น คือ รายได้ในครัวเรือน กล่าวคือบ้านที่มีสมาชิกในครัวเรือนมีรายได้หลายคนและมีรายได้ที่แน่นอน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบกายภาพของบ้านขึ้นใหม่ สร้างขึ้นใหม่ด้วยวัสดุที่คงทนถาวรขึ้น ส่วนบ้านที่มีรายได้น้อย หรือจำนวนสมาชิกในบ้านที่มีรายได้น้อยกว่าจำนวนสมาชิกที่ไม่มีรายได้ ทำให้บ้านไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง และทรุดโทรมลง สุดท้ายบ้านที่สมาชิกในบ้านไม่มีรายได้ หรือมีรายได้ที่ไม่มั่นคง ทำให้บ้านไม่ได้รับการปรับปรุงดูแลเพราะรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย จึงเกิดการขอความช่วยเหลือหรือรอคอยความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ทางหน่วยงานเข้ามาให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย

กลไกการช่วยเหลือของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย คือ การบริจาคเงิน, การบริจาคสิ่งของ หรือวัสดุเหลือใช้จากการใช้งานในหน่วยงาน เพื่อนำมาก่อสร้างเป็นที่อยู่อาศัยให้ใหม่ ซึ่งการช่วยเหลือเป็นการสอบถามจากผู้นำชุมชน ถึงความต้องการการช่วยเหลือ

เพื่อให้ทราบถึง สภาพเศรษฐกิจในครัวเรือน สภาพที่อยู่อาศัยที่ต้องการการปรับปรุง หลังจากนั้นทางหน่วยงานจะลงไปพูดคุยสอบถามกับทางเจ้าของบ้านที่อยู่อาศัยในชุมชนอีกครั้งหนึ่ง ว่ามีความต้องการช่วยเหลือในรูปแบบใด การประกอบอาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครอบครัว เมื่อพบว่า ข้อมูลที่ได้มาเพียงพอต่อการตัดสินใจช่วยเหลือ ก็จะดำเนินการช่วยเหลือต่อไป ซึ่งส่วนใหญ่บ้านที่ได้รับบริการช่วยเหลือ เป็นบ้านที่ผู้อยู่อาศัยเป็นผู้สูงอายุ ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ที่ไม่แน่นอน มีโรคประจำตัวต้องใช้เงินในการดูแลรักษาตัวเอง หลังจากนั้น หน่วยงานที่จะเข้ามาช่วยเหลือ จะเป็นการบริจาคสิ่งของมาให้เช่นบริจาคเหล็กเก่า ผนังเก่า หลังคาเก่า หรือบริจาคเป็นเงิน เพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์ และจ้างช่างที่เป็นสมาชิกในชุมชนมาสร้างบ้านให้ครอบครัวที่ต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้คนในชุมชนที่มีความรู้ทางด้านช่างอีกทางหนึ่ง

6.2 อภิปรายผล

ในการอภิปรายผลการศึกษาได้ทำการแบ่งการอภิปรายผลการศึกษาออกเป็นดังนี้

1. สภาพกายภาพของที่อยู่อาศัย

รูปแบบที่อยู่อาศัย	บ้านที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงตามสภาพ	บ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง	บ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน
สรุปผล			
ด้านกายภาพ	ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในรูปแบบโครงสร้าง แต่เป็นการเปลี่ยนในส่วนของกายภาพทางสถาปัตยกรรม	สร้างบ้านใหม่ในลักษณะของบ้านก่ออิฐฉาบปูน	- สร้างบ้านใหม่ในลักษณะของบ้านก่ออิฐฉาบปูน - วัสดุบางชนิดชาวบ้านไม่คุ้นชิน หรือไม่รู้จักการดูแลรักษา
การใช้พื้นที่	- มีการกันห้องนอนเพิ่ม - มีการใช้พื้นที่ทับซ้อน - มีการปรับปรุงห้องน้ำ	- ออกแบบใหม่ ห้องนอนและพื้นที่โดยรวมสำหรับรองรับสมาชิกที่จะเพิ่มขึ้นภายในบ้าน	- มีห้องน้ำ - มีส่วนครัว - ส่วนพื้นที่นอน
ด้านเศรษฐกิจ	- อาชีพที่มีรายได้ไม่มั่นคง	- มีรายได้จากสมาชิกในบ้านหลายคน - มีอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ	- รายได้ไม่เพียงพอ - อาชีพที่มีรายได้ไม่มั่นคง
ด้านสังคม	- จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น ปรับการใช้พื้นที่เพื่อให้อุดหนุนการใช้งานกับจำนวนสมาชิก - จำนวนสมาชิกที่มีรายได้น้อยกว่าสมาชิกที่ไม่มีรายได้	- จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น	- จำนวนสมาชิกที่มีรายได้น้อยกว่าสมาชิกที่ไม่มีรายได้

ภาพที่ 6-2 แสดงการสรุปผลรูปแบบที่อยู่อาศัยในชุมชนประชาอุทิศ 76

จากการศึกษาด้านกายภาพของที่อยู่อาศัย โดยเป็นการเปรียบเทียบกับสภาพเดิมเมื่อเริ่มย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนประชาอุทิศ 76 เมื่อปี 2544 กับสภาพที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษา ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยที่เปลี่ยนแปลงไปในสภาพที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยกลุ่มที่บ้านที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยความสามารถของตนเอง ที่อยู่อาศัยมีความมั่นคง แข็งแรง มากขึ้นกว่าเดิม ด้วยปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือจำนวนสมาชิกในครอบครัวมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น จากเมื่อก่อนตอนที่ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนในปี 2544 หัวหน้าครอบครัวจะเป็น

รุ่นพ่อแม่ และมีลูกที่อยู่ในวัยเรียน พอระยะเวลาผ่านไปประมาณ 20 ปี ลูกเรียนจบ โตขึ้น มีงานทำ ทำให้ครอบครัวมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น ทำให้จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้มีหลายคน และรายได้จากรุ่นลูกเป็นรายได้ที่มาจากการประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ ทำให้มีเงินเหลือเก็บพอที่จะนำมาปรับปรุงที่อยู่อาศัย นอกจากนี้การประกอบอาชีพที่มั่นคงมีเงินเดือนประจำ ทำให้สามารถขอกู้ยืมจากสถาบันการเงินเพื่อมาปรับปรุงที่อยู่อาศัยได้เพิ่มขึ้นอีกทาง

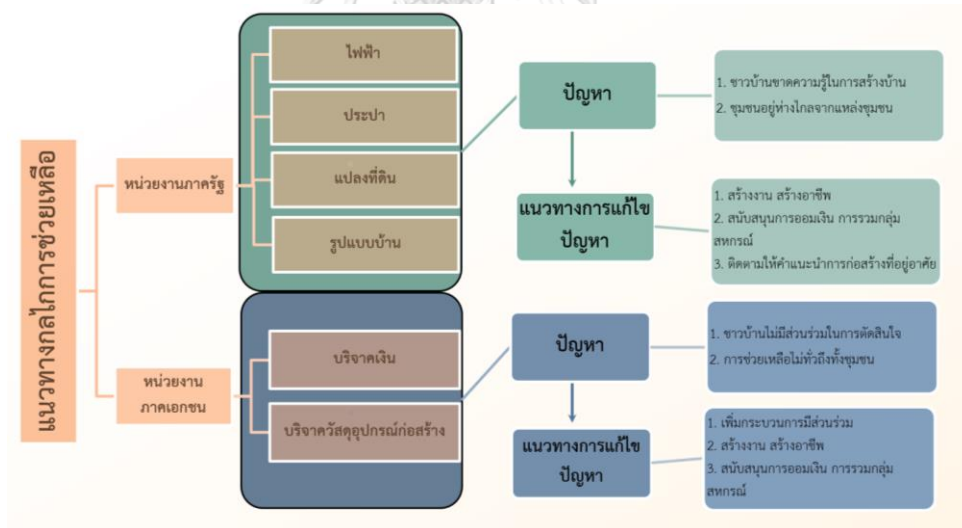
ส่วนที่อยู่อาศัยที่อยู่ในกลุ่มของบ้านที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงตามสภาพ ที่อยู่อาศัยมีทั้งที่อยู่ในสภาพที่คงเดิม เพราะได้รับการดูแลตามสภาพ เกิดจากการที่มีการวางแผนการก่อสร้างที่เหมาะสมกับจำนวนสมาชิกและรายได้ของครัวเรือนในวันที่เริ่มก่อสร้างที่อยู่อาศัย และที่อยู่อาศัยที่มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพ เป็นไปในรูปแบบ สภาพที่อยู่อาศัยในรูปแบบของตัวโครงสร้างอาคารไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา มีความเสื่อมโทรมลง เกิดจากในตอนเริ่มต้นก่อสร้างที่อยู่อาศัยใช้เงินในการก่อสร้างไปสูงมาก มีการกู้ยืมเงินเพื่อก่อสร้างที่อยู่อาศัยทำให้ในปัจจุบันยังต้องชำระหนี้อยู่จึงไม่มีรายได้เหลือพอที่จะนำมาปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้น ประกอบกับสมาชิกในครอบครัวที่มีอายุเพิ่มมากขึ้น ทำให้การดูแลที่อยู่อาศัยเป็นไปได้ยากขึ้น

ในส่วนของที่อยู่อาศัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการช่วยเหลือของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งที่อยู่อาศัยที่สร้างมาตั้งแต่เริ่มแรกในปี 2544 เป็นการก่อสร้างตามรายได้ที่มีในตอนนั้นวัสดุที่ใช้ก็ใช้วัสดุที่หาได้ตามรายได้ ทำให้ที่อยู่อาศัยสร้างไว้ได้ไม่ดีมากตั้งแต่แรก แต่จะปรับปรุงที่อยู่อาศัยด้วยตัวเองก็ไม่ถึงประมาณที่เพียงพอเป็นเพราะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน กล่าวคือ ผู้ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการช่วยเหลือส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพรับซื้อของเก่าและรับจ้างทั่วไป ซึ่งมีรายได้น้อยและไม่มั่นคง จึงเกิดเป็นความช่วยเหลือขึ้น ซึ่งสภาพที่อยู่อาศัยที่ได้รับการช่วยเหลือจะเป็นที่อยู่อาศัยที่มีสภาพดีมาก มีการก่ออิฐเพื่อความมั่นคง แข็งแรง

กล่าวโดยสรุปคือ การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของชาวชุมชนประชาอุทิศ 76 เกิดการเปลี่ยนแปลงเพราะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของคนที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่าจากกลุ่มประชากรตัวอย่าง 95 หลังคาเรือน มีสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้นกว่าตอนที่ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนเมื่อปี 2544 ถึงแม้ว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้มีเพิ่มขึ้น จากเมื่อก่อนตอนที่ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชน ซึ่งหัวหน้าครอบครัวจะเป็นรุ่นพ่อแม่ และมีลูกที่อยู่ในวัยเรียน พอระยะเวลาผ่านไปประมาณ 20 ปี ลูกเรียนจบ โตขึ้น มีงานทำ ทำให้ครอบครัวมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น ทำให้มีจำนวนสมาชิกที่มีรายได้หลายคน และรายได้จากรุ่นลูกเป็นรายได้ที่มาจากการประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ แต่

ด้วยค่าครองชีพในปัจจุบันที่สูงขึ้น การเดินทางเข้าออกชุมชนต้องใช้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง ทำให้รายได้ที่หามาได้ใช้จ่ายไปเป็นค่าเลี้ยงดูสมาชิกภายในบ้าน ค่าเดินทาง และค่าใช้จ่ายส่วนตัวสูงขึ้น ทำให้มีที่อยู่อาศัยที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงตามสภาพในแบบที่ขาดการดูแล รวมไปถึงบ้านที่ต้องการการช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐและเอกชน เพราะมีรายได้ที่ไม่เพียงพอ เป็นรายได้ที่ไม่มั่นคง จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้มีจำนวนน้อยกว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่มีรายได้ จึงทำให้ชาวชุมชนไม่มีเงินเหลือพอที่จะเก็บสะสมมาดูแลปรับปรุงที่อยู่อาศัย ผลการศึกษานี้จึงสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สินีนาฏ วงศ์สวัสดิ์ (2545) ได้สรุปไว้ว่า ประชากรที่อยู่อาศัยในชุมชนประเภทุทิศ 76 มีรายได้ที่ลดลง เนื่องจากสภาพทำเลที่ตั้งและการเข้าถึงชุมชน อยู่ห่างไกลจากถนนใหญ่ และอยู่ห่างไกลจากชุมชน การเข้าออกชุมชนค่อนข้างลำบากและถ้าเป็นการใช้รถจักรยานยนต์ก็มีค่าใช้จ่ายค่าน้ำมันที่ค่อนข้างสูงทำให้ชาวชุมชนจะเดินทางเข้าออกบ่อยๆไม่ได้ รวมถึงชุมชนตั้งอยู่ห่างจากแหล่งชุมชน ทำให้การออกไปเก็บหรือรับซื้อของเก่าจึงทำยากขึ้น จึงทำให้เกิดผลกระทบที่ต่อเนื่องยาวนานไม่ว่าเวลาจะผ่านมาเกือบ 20 ปี ชาวชุมชนก็ยังมีรายได้ที่ไม่เพียงพอ

2. กลไกการช่วยเหลือ

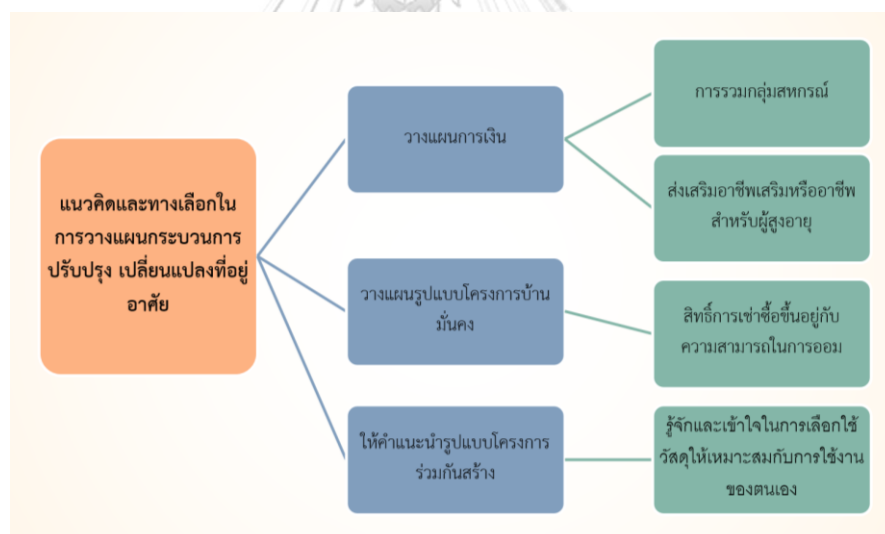

ภาพที่ 6-3 แสดงกลไกการช่วยเหลือของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

จากการศึกษาการเข้าไปให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย พบว่า การช่วยเหลือเกิดจากหลายๆองค์กร ให้ความสนใจผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนถึงสภาพของที่อยู่อาศัยที่ไม่มั่นคง ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต จึงเกิดเป็นการช่วยเหลือขึ้น โดยที่หน่วยงานหรือองค์กรที่เข้ามาช่วยเหลือจะเข้ามาช่วยในหลายรูปแบบ คือการบริจาควัสดุ อุปกรณ์ เงิน หรือสิ่งของอื่น ๆ ที่สามารถใช้ในการสร้างที่อยู่อาศัยได้ ซึ่งการช่วยเหลือรวมถึงการจ้างช่างมาก่อสร้างบ้านให้ด้วย ซึ่ง

กลไกความช่วยเหลือที่เกิดขึ้นหากนำมาเปรียบเทียบกับ การดำเนินการก่อสร้างโครงการร่วมกันสร้าง ซึ่งเป็นโครงการมีการนำแนวคิดของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเข้ามาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยให้คนจนในเมือง ซึ่งโครงการร่วมกันสร้างเป็นการให้ชาวบ้านมาช่วยกันสร้างบ้าน ตั้งแต่การผลิตวัสดุเอง ไปจนถึงการสร้างตัวบ้าน อีกทั้งยังมีการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในบางขั้นตอน โดยที่มีสมาคมร่วมกันสร้างเป็นตัวกลางในการติดต่อประสานงานและดำเนินการร่วมกันกับชาวบ้าน ซึ่งหากนำมาเปรียบเทียบกับ การช่วยเหลือการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของชุมชนประชาอุทิศ 76 ในปัจจุบัน พบว่า การก่อสร้างที่อยู่อาศัยไม่มีการออกแบบที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน กล่าวคือ ลักษณะที่อยู่อาศัยใช้วัสดุที่ชาวบ้านไม่มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษา ทำให้เกิดปัญหาในการใช้งานหลังจากเข้าอยู่อาศัย อีกทั้งการช่วยเหลือไม่ได้เกิดขึ้นกับทุกหลังคาเรือน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำกันภายในชุมชน ทำให้ชาวบ้านรอคอยการช่วยเหลือมากกว่าที่จะพึ่งพาตนเอง

3. แนวคิดและทางเลือกในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย

ภาพที่ 6-4 แสดงแนวทางในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย

จากการศึกษาพบว่า การก่อสร้างที่อยู่อาศัยของชาวชุมชนประชาอุทิศ 76 ในปัจจุบัน ยังต้องการให้มีหน่วยงานของภาครัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการรื้อย้ายชุมชนได้สะพานมาติดตามให้คำแนะนำเป็นระยะ เนื่องจากการรื้อย้ายจากชุมชนได้สะพานในช่วงแรกชาวบ้านยังไม่มีความรู้ความเข้าใจและยังปรับตัวไม่ได้ ประกอบกับการช่วยเหลือที่เกิดขึ้นในตอนแรกคือ สนับสนุนค่าขนส่งในการรื้อย้ายครอบครัวละไม่เกิน 10,000 บาท และมีเงินกู้จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.) ในจำนวนเงิน 10

เท่าของเงินออมที่ชาวบ้านออมไว้กับชุมชนแต่ไม่เกิน 200,000 บาท ในอัตราดอกเบี้ย 2% ต่อปี ซึ่งในตอนนั้นชาวบ้านไม่ได้มีเงินออมที่สูงมากทำให้เงินกู้ที่ได้รับมาไม่เพียงพอต่อการสร้างที่อยู่อาศัย

ซึ่งหากศึกษาเปรียบเทียบกับโครงการบ้านมั่นคงริมคลองลาดพร้าวในปัจจุบัน ที่เป็นหนึ่งในโครงการบ้านมั่นคง ในรูปแบบของ การก่อสร้างที่อยู่ใหม่ในที่ดินเดิม (Reconstruction) ซึ่งรูปแบบในการดำเนินโครงการ คือทุกคนจะได้รับที่ดินตามความต้องการของชาวบ้านและความสามารถในการผ่อนชำระสินเชื่อ (ประมาณเดือนละ 1-3 พันบาทเศษ) ซึ่งขนาดบ้านประมาณ 4x6 – 4x8 ตารางเมตร มีทั้งบ้านชั้นเดียวและ 2 ชั้น โดย พอข.จะสนับสนุนสินเชื่อก่อสร้างบ้านไม่เกิน 330,000 บาท/ครัวเรือน (กรณีสร้างบ้านในชุมชนเดิม) ระยะเวลาผ่อน 20 ปี ดอกเบี้ยร้อยละ 4 บาทต่อปี และสนับสนุนงบประมาณสร้างสาธารณูปโภค-เงินอุดหนุน 147,000 บาท/ครัวเรือน ส่วนการสร้างบ้านนั้น ชุมชนจะคัดเลือกบริษัทหรือผู้รับเหมามาสร้างบ้านทั้งชุมชน มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อดำเนินการ เช่น สืบราคา จัดซื้อวัสดุ ตรวจสอบ จัดทำบัญชี ฯลฯ เพื่อให้การก่อสร้างบ้านและการบริหารโครงการเป็นไปด้วยความโปร่งใส สำหรับชาวชุมชนที่ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ ไม่มีรายได้ ที่ผ่านมามีหลายชุมชนที่ชาวบ้านร่วมกันลงขันครัวเรือนละ 1,000 บาท เพื่อสร้างบ้านกลางให้เป็นที่อยู่อาศัยของผู้ด้อยโอกาส

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบโครงการบ้านมั่นคง บนพื้นที่ชุมชนหลังตลาดเก่าวัดพระยาไกร ที่เป็นการแก้ไขความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัยและยกระดับคุณภาพชีวิต โดยการสร้างที่อยู่อาศัยให้ผู้มีรายได้น้อย เพื่อให้เช่าซื้ออยู่อาศัยเป็นของตนเอง โดยรูปแบบโครงการเป็นอาคารสูง 5 ชั้น ระยะเวลาการเช่า 30 ปี ซึ่งชาวบ้านจะได้สิทธิ์การเช่าซื้อขึ้นอยู่กับความสามารถในการออม โดยโครงการจะพิจารณาวงเงินกู้ให้จำนวนประมาณ ร้อยละ 10 ของจำนวนเงินออม และเฉลี่ยการผ่อน ชำระตามระยะเวลา

ซึ่งจากการศึกษาการช่วยเหลือกับโครงการบ้านมั่นคงของรัฐบาล พบว่า การช่วยเหลือผู้ที่มีรายได้น้อยที่ยั่งยืน คือการให้ความรู้ความเข้าใจ หากว่าชาวบ้านได้รับคำแนะนำในการก่อสร้างที่อยู่อาศัย เพื่อให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน และไม่เกิดเป็นภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้น เพราะในปัจจุบัน การเข้ามาช่วยเหลือของหน่วยงานหรือองค์กรภาคเอกชน ยังไม่ใช่ว่าการช่วยเหลือที่ยั่งยืน เพราะชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วม และที่อยู่อาศัยที่ได้รับการช่วยเหลือมาก็เกินกว่าความสามารถที่ตนเองจะดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพที่ดีได้ ซึ่งโครงการบ้านมั่นคง ในรูปแบบของ การก่อสร้างที่อยู่ใหม่ในที่ดินเดิม (Reconstruction) เป็นเรื่องที่น่าสนใจในการศึกษาต่อในอนาคตผลการศึกษา

6.3 ข้อเสนอแนะ

- 6.3.1 ควรจัดให้มีสถาปนิกชุมชนเพื่อให้คำแนะนำในการออกแบบก่อสร้างที่อยู่อาศัยร่วมกับสมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชนให้เหมาะสมตรงตามความต้องการของผู้ที่อยู่อาศัย เพื่อ

พัฒนาที่อยู่อาศัย พัฒนาสภาพแวดล้อมในบริเวณชุมชนด้วยแนวคิด ความต้องการ และการลงแรงของคนในชุมชน ซึ่งสถาปนิกชุมชนควรมีการลงพื้นที่ พูดคุยและติดต่อประสานงานกับคนในชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลความต้องการของชาวชุมชน และมีการออกแบบการทำงานร่วมกับคนในชุมชนผ่านกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งด้วยการสร้าง การมีส่วนร่วม ผ่านการสื่อสารกันระหว่างชุมชนในการออกแบบที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมในชุมชนอย่างเหมาะสม

- 6.3.2 ควรจัดให้มีที่อยู่อาศัยส่วนกลาง (Public housing) เนื่องจากผู้ที่อยู่อาศัยบางครัวเรือนจำเป็นต้องออกไปหาที่อยู่อาศัยชั่วคราวระหว่างรอปรับปรุงที่อยู่อาศัย ทำให้ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น
- 6.3.3 การให้สิทธิ์ครอบครองหรือการทำสัญญาเช่าที่อยู่อาศัยกับการเคหะแห่งชาติจะช่วยให้ชาวชุมชนสามารถขอมิทะเบียนบ้าน เพื่อสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของภาครัฐที่มีจัดหาไว้ให้ ทั้งในด้านสาธารณสุขปโภค ด้านสาธารณสุขการรักษายาบาล การมีสิทธิในการเข้ารับการศึกษา ซึ่งการศึกษาถือเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับชาวชุมชน เพราะถ้าทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานจะทำให้สามารถประกอบอาชีพเพื่อนำรายได้มาใช้จ่ายและเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
- 6.3.4 ควรจัดให้มีนักวิชาการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลงมาให้ความรู้ความเข้าใจในการช่วยเหลือการสร้างบ้านให้ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน เนื่องจากการช่วยเหลือของภาคเอกชนที่เข้ามาปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้ในปัจจุบันไม่ได้เกิดขึ้นกับทุกครัวเรือน นอกจากนี้การช่วยเหลือเป็นการช่วยเหลือที่เกินความสามารถของคนในชุมชนที่จะดูแลรักษาที่อยู่อาศัยให้ดูดีดังเดิม ซึ่งควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาเพื่อแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนคนจนเมืองทั่วประเทศ สร้างความมั่นคงในการครอบครองที่ดิน พัฒนาระบบสาธารณสุขปโภค สิ่งแวดล้อมชุมชน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความสามารถในการจัดการของชุมชน
- 6.3.5 การเข้าถึงแหล่งงานของชาวชุมชน เนื่องจากชาวชุมชนประชากรุทิศ 76 เป็นผู้ที่มิรายได้น้อย ประกอบอาชีพที่มีรายได้น้อยกว่าไม่แน่นอน เช่น การเก็บของเก่า ขายพวงมาลัย ค้าขายรถเร่ รับจ้างทั่วไป ซึ่งถ้าอายุเพิ่มมากขึ้นจะกลายเป็นผู้ว่างงาน เป็นต้น การที่ผู้มีรายได้น้อยต้องอยู่ไกลจากแหล่งงาน ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางค่อนข้างสูง ทำให้หลายคนต้องย้ายออกไปเช่าหรืออาศัยอยู่ในเมือง เพื่อให้สะดวกต่อการประกอบอาชีพ จึงเห็นสมควรว่าทางหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรจะลงมาให้ความสำคัญเรื่องการ

ประกอบอาชีพของชาวชุมชน ประสานงานกับบริษัทหรือโรงงานที่อยู่ใกล้เคียงกับชุมชน ประชาอุทิศ 76 รวมไปถึงการจัดบริการรถรับจ้างสาธารณะ เนื่องจากชุมชนอยู่ห่างไกลจากถนนใหญ่มาก ไม่มีรถสาธารณะ มีเพียงรถจักรยานยนต์รับจ้างที่ค่าเดินทางค่อนข้างสูง

6.3.6 จากผลการศึกษา พบว่าการใช้พื้นที่ภายนอกแปลงที่ดิน เป็นการใช้พื้นที่แปลงที่ดินอื่น นอกเหนือจากแปลงที่ดินที่ตนเองมีสิทธิ์ครอบครองทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอยู่อาศัย บ้านที่มีการใช้พื้นที่นอกแปลงที่ดินส่วนใหญ่เพื่อการวางของเก่าที่รับซื้อมาเพื่อคิดแยก และรอนำไปขายส่งโรงงาน รongลงมาเป็นการค้าขายอาหาร และจอดรถตามลำดับ นำไปสู่ปัญหาการลুক้าพื้นที่สาธารณะ ซึ่งในการวางแผนแปลงที่ดิน ควรมีการแบ่งแปลงตามลักษณะอาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้งาน

6.3.7 จากผลการศึกษาพบว่า ชาวชุมชนยังมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในการดูแลปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ประกอบกับนโยบายด้านการให้สินเชื่อของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มีเงื่อนไขให้ชาวบ้านสามารถกู้ไปปลูกบ้านได้ในจำนวนเงิน 10 เท่าของเงินออม ซึ่งในตอนเริ่มต้นก่อสร้างบ้านชาวบ้านมีเงินออมในจำนวนที่น้อยมากทำให้เงินไม่เพียงพอต่อการปลูกสร้างบ้านให้ออกมามั่นคงได้ ซึ่งถ้ามีหน่วยงานจองรัฐที่มีหน้าที่ในการให้การช่วยเหลือหรือให้ความรู้ในการรวมกลุ่มสหกรณ์หรือให้คำแนะนำในการออมเงิน เพื่อนำเงินมาสร้างบ้านให้เหมาะสมกับการอยู่อาศัย เพราะให้มีคุณภาพที่อยู่อาศัยที่ดีขึ้น

6.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการก่อสร้างที่อยู่อาศัยของชุมชนประชาอุทิศ 76 หลังจากย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนได้ประมาณ 20 ปี ซึ่งสัญญาเช่าที่ดินที่ชาวชุมชนทำไว้กับการเคหะแห่งชาติมีระยะเวลาเช่า 30 ปี ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับว่าเมื่อวันที่ครบสัญญาเช่าที่ดิน มีการต่อสัญญาในรูปแบบใด และจะเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่หรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางให้คนในชุมชนวางแผนปรับปรุง เปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับการใช้งานในอนาคต

บรรณานุกรม

กรทิพย์ พุกษ์ประเสริฐดี. "การก่อสร้างที่อยู่อาศัยของผู้ที่ย้ายจากชุมชนใต้สะพาน." วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย, 2544.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, กระทรวงมหาดไทย. "มาตรฐานการจัดการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย."
แนวทางการปฏิบัติตามมาตรฐานการจัดการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย (2549): 27-60.

กองวิจัยการก่อสร้าง, ฝ่ายวิจัยการก่อสร้าง. "มาตรฐานที่อยู่อาศัยการเคหะแห่งชาติ." กรุงเทพฯ (2529).
คุณชลทิพย์ พานิชภักดิ์ และ วีระชัย ชูจันทร์. "สหกรณ์เคหสถานผู้มีรายได้น้อยในประเทศไทย." เอกสาร
วิชาการหมายเลข 11, ภาควิชาเคหการ, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(2546).

ทรงเดช ดารามาศ. "บ้านใต้สะพานในเขตกรุงเทพมหานคร." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

บ้านแปลงที่39. By ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 พฤศจิกายน 2565.

บ้านแปลงที่62. By ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 มีนาคม 2566.

บ้านแปลงที่72. By ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 มีนาคม 2566.

บ้านแปลงที่96. By ผู้ให้สัมภาษณ์. 10 พฤศจิกายน 2565.

บ้านแปลงที่99. By ผู้ให้สัมภาษณ์. 14 กรกฎาคม 2565.

บ้านแปลงที่126. By ผู้ให้สัมภาษณ์. 31 มกราคม 2566.

บ้านแปลงที่185. By ผู้ให้สัมภาษณ์. 14 กรกฎาคม 2565.

บ้านแปลงที่258-259. By ผู้ให้สัมภาษณ์. 29 มิถุนายน 2565.

บ้านแปลงที่260. By ผู้ให้สัมภาษณ์. 29 มิถุนายน 2565.

บ้านแปลงที่261. By ผู้ให้สัมภาษณ์. 10 กุมภาพันธ์ 2566.

บ้านแปลงที่279. By ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 กุมภาพันธ์ 2566.

บ้านแปลงที่280. By ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 กุมภาพันธ์ 2566.

บ้านแปลงที่292. By ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 มีนาคม 2566.

พิชิตศักดิ์ มีมาก. "กระบวนการในการพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนที่ถูกเพลิงไหม้ กรณีศึกษา
ชุมชนหลังตลาดเก่าวัดพระยาไกร เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร." วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

มูลนิธิกสิกรรม. By ผู้ให้สัมภาษณ์. 29 มิถุนายน 2565.

รศ.ดร.บรรณโสภิสฐ์ เมฆวิชัย และคณะ. "มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย." เอกสารเสนอต่อ

- การเคหะแห่งชาติ, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2547).
- ราชัย บรรพพงศ์. "การกำหนดขนาดเริ่มต้นที่เล็กที่สุดของที่อยู่อาศัยโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนศิริอำมาตย์ เขตพระนคร." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ศุภชัย ถาวรสุภเจริญ. "การใช้พื้นที่อยู่อาศัยของชุมชนที่ถูกรื้อย้ายจากบ้านใต้สะพานในกรุงเทพมหานคร." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- สินีนานฎ วงศ์สวัสดิ์ "การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตหลังการรื้อย้ายจากชุมชนใต้สะพาน." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- สุมล ยางสูง, เรวดี อุลิต. "โครงการบ้านมั่นคง." การพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยองค์กรชุมชนและท้องถิ่น (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน), กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์).

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	สุภทรียา มากเกต
วัน เดือน ปี เกิด	13 กุมภาพันธ์ 2529
สถานที่เกิด	กรุงเทพฯ
วุฒิการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต/ศศ.บ มหาวิทยาลัยรังสิต
ที่อยู่ปัจจุบัน	58/130 ม.5 มบ.สราญสิริ ซัยพฤกษ์-แจ้งวัฒนะ ต.บางตะไนย์ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY